

A SZERETET CSODÁJA

**Jézus Szíve Társasága
(Néplányok)
70 éves története**

**KORDA KIADÓ
Kecskemét, 1992**

A SZERETET CSODÁJA

**Jézus Szíve Társasága
(Néplányok)
70 éves története**

**KORDA KIADÓ
Kecskemét, 1992**

Kiadja a KORDA Könyvkiadó
Kecskemét, Trombita u. 6. (T.: 76/328-977)
Felelős vezető: Dr. Bujdosó Gabriella
Megjelent a MERCATO BT. gondozásában (T.: 76/321-197)
ISBN: 963 8004 06 1

TARTALOM

ELŐJÁRÓBAN	7
KINCSEIBŐL RÉGIT ÉS ÚJAT HOZOTT ELŐ...	9
Jézus Szíve Társaságának szelleme és feladatai	
az alapítás tükrében	9
Az apostolkodás módja	9
A nőkérdés	11
Az Istennek szentelt élet formája	13
A Jézus Szíve tisztelet	15
A legnagyobb kincs.	18
"EGY SORBAN ÉS EGY SORSBAN..."	19
Az első harminc év	19
A "csíra"	19
Az első közösség megalakulása	21
<i>A Társaság születésének napja: 1921 január 1.</i>	22
<i>A Társaság szervezetének kialakulása</i>	22
<i>Az első évek; sikerek és nehézségek</i>	23
<i>A fejlődés útján</i>	24
Apostoli és szociális munka	25
Külföldi missziós tervek	27
A budapesti anyaház.	28
Vidéki házaink	31
<i>Az első vidéki település: Mezőkövesd (1920)</i>	32
<i>Dunanagyvarsány (1920)</i>	34

<i>Szeged (1924)</i>	36
<i>Kecskemét (1925)</i>	39
<i>Pécel (1927)</i>	42
<i>Balatonfüred (1930)</i>	45
<i>Kálóz (1930)</i>	47
<i>Kiskunfélegyháza (1931)</i>	50
<i>Gyömöre (1934)</i>	52
<i>Hódmezővásárhely (1936)</i>	53
<i>Monok (1937)</i>	57
<i>Kolozsvár (1941)</i>	58
<i>Kőszeg (1942)</i>	61
<i>Csízfürdő (1942)</i>	63
<i>Majos (1945)</i>	64
<i>Kéty (1949)</i>	66
SZÉTSZORÍTÁS, ÜLDÖZÉS	69
Államosítások, deportálások, felosztatás	70
Életünk a szétszórítás elején	72
Munkában	73
Egy sorban és egy sorsban	74
Üldözés	76
Újra Vásárhelyen	78
Házkutatások, letartóztatások, börtön	79
Munkaterületeink	82
Otthonlakó testvérek	87
Megújulás a Zsinat után	89
ISTEN GONDOLATAI MÁSOK ... 1949-1989	93
Történelmi háttér	93
Menekülni, menteni	93
Próbálkozások	94
Kezds Kanadában	96
Új kezdés Torontóban	98
A közösség megerősödik és új erőre kap	101
Tanulmányok	102
Gondviselés terve szerinti munkaterület	103
A két csoport szellemi-lelki egyesítése	105
Új utakon, együtt	106

MENEKÜLTÜNK – MENEKÜLTEKKEL	
– MENEKÜLTEKÉRT	109
Utunk	110
Menekültszogalat	111
A menekültgondozás új útjain	114
ÜLDÖZÉSBŐL A SZABADSÁG FELÉ	117
A TÁRSASÁG MA – JÖVŐBENÉZÉS	123
A múlt aranytökéjét a jelen aprópénzére váltva	
építeni a jövőt	123
Építeni a jövőt	123
Előjáróban	124
Múltunk	124
Jelenünk a múlt és jövő feszültségében élve	125
Társaságunk ma – a háborús világ forrongásában,	
a magyarországi újjászületés vajúadásában	126
"Jövőbe nézés" – Építeni a jövőt – de hogyan? . .	128
Jövönk építésének alappillérei,	
gyakorlati síkon szemlélve	130
Élőszó apostolsága: lelki központ:.	130
Sajtó-apostolság: Korda:	130
Jelenlét apostolsága:	130
A női hivatás feltárul az idők jeleiben	131
Lehetséges a magyar nép, a magyar egyház	
újjászületése? Lehetséges az új élet csodája? . . .	132

ELÖLJÁRÓBAN

Negyvenéves föld alá kényszerültség után újra a föld színére kerülhattünk. Szabad megvallanunk, kik vagyunk. Szabad önazonosságunk szerint élnünk.

Kimondhatatlan az örömünk!

Ismét győzött az Isten! A feltámadás öröme járja át egész valónkat.

Társaságunk alig harminc évet élt szabadon. "Földalatti élete" volt a hosszabb. Akkor is igyekezett élni és dolgozni, ahogy lehetett. Ma élő tagjainknak nagyobbik fele akkor csatlakozott a Társasághoz, amikor már zaklatták, üldözték. Írásainkat rejtegetni kellett: elástuk, magánlakásokban dugdostuk, egy-egy házkutatás hírére égettük. Az egymással való személyes érintkezés alig volt lehetséges az állandó megfigyelések miatt.

Ezért sokan nem ismerjük Társaságunk életének részleteit. Írásaink még mindig szerteszét vannak, mivel nincs egy épületünk, amelyben összegyűjthetnénk azokat, berendezhetnénk levéltárunkat. Viszont fontosnak gondoljuk, hogy legalább dióhéjban olvashassuk, hogyan keletkeztünk, fejlődtünk, szenvedtünk; hogyan éltük túl a megpróbáltatások éveit.

Ez az egyik ok, ami e könyv megírására ösztönzött bennünket.

A másik ok pedig az, hogy Társaságunk első hetven évének felelevenítése segíthet az újrakezdésben.

Az újrakezdés nem könnyű. Nem volt könnyű ezelőtt hetven évvel sem az első tizenkét tagnak és azoknak, akik utánuk csatlakoztak közösségünkhöz. De törhetetlenek voltak, mert engedték, hogy Jézus hatalmába kerítse őket.

Társaságunk rövid élettörténete arról is meggyőző bennünket, hogy népünk érzékeny a szépre, a jóra, a nemesre. Akarja azt. Érdemes életfeladatunkká tenni emelésüket.

E rövid összefoglalást elsősorban Társaságunk tagjainak, barátainak és ismerőseiknek szánjuk. De gyümölcsözően olvashatják mások is. Főleg olyanok, akik áhítoznak az után, hogy erősödjenek istenhitükben és a magyar nép jövőjének hitében.

Nem törekedtünk teljességre. Csupán képekben próbáltuk megmutatni, hogy honnan jövünk, hol vagyunk és hová tartunk.

Az egyes fejezetek írói Társaságunk tagjai. Nem írók ők. De vezette őket a vágy, hogy másokkal is megszeretessék azt a közösséget, amelynek egész életüket adták.

Máriával, Jézus Anyjával zengjük a Magnificat-ot mindazért, ami volt – és Vele együtt mondjuk az "Igen"-t mindarra, ami lesz.

Budapesten, 1992 Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén.

Bányai Ilona SJC
általános előljáró

Fülöp Ágnes

KINCSEIBŐL RÉGIT ÉS ÚJAT HOZOTT ELŐ...

Jézus Szíve Társaságának szelleme és feladatai az alapítás tükrében

P. Bíró Xav. Ferenc S.J. a Társaság alapítója írja egy helyütt: "Az intézmény szülei a földön járó tapasztalatok." Ezek a tapasztalatok benne kincssé értek. Kincse volt tudása, melyet állandóan növelt az érdeklődési körébe eső témák alapos tanulmányozásával; gazdag tapasztalata: az ország minden társadalmi rétegével érintkezett és majd minden táján megfordult; intuícói, melyeket a józan ész és a kegyelemre hagyatkozó gyermeki alázat tápláltak. Most azt nézzük meg, hogy kincseiből miként hozott elő újat és régít az apostolkodás módjában, a nőkérdésben, az Istennek szentelt élet formájában és a Jézus Szíve-tiszteletben.

Az apostolkodás módja

A történelmi keret, amelyben P. Bíró mint érett férfi élt és jelentős tevékenységet fejtett ki, az első világháborút

közvetlenül megelőző évek, valamint a háború, és két világháború közötti évtizedek Magyarországa. 1910-től kezdve szinte maga előtt is érthetetlen benső átalakuláson ment át – olvassuk életrajzában. Saját szavait idézve: "Az elvont, absztrakt, ideális világból az utcára került ... s habár már 46 éves volt, mégis addig ismeretlen világban látta magát, nem sejtett tapasztalatokra tett szert." Ettől fogva tudatosan törekedett a teljes magyar valóság megismerésére.

Az évezredes keresztény Magyarország arcán meglátta a pogány vonásokat és a pogányság ütötte sebeket: az elhanyagolt falusi, tanyasi népnek és a városi munkásságnak vallási, kulturális elmaradottságát, anyagi nyomorúságát; az intelligencia felelőtlen magatartását velük szemben; a középrétegekben oly gyakori úrhatnámságot, a "cifra nyomorúság" tragédiáit; a felső körökbe tartozók nagy részénél a féktelen költekezést, az üres életfelfogást.

Belátta, hogy az evangéliumot másképp kell hirdetni, mint ahogyan az a magyar egyházban akkor általános volt. Nem elég várni, hogy a hívek eljöjjenek a templomba. Utánuk kell menni. Oda, ahol élnek, dolgoznak, szórakoznak, egymással találkoznak. Nem elég az elvont igazságokat és a vallás gyakorlatait tanítani, hanem a vallás igazságaival kell áthatni az egész emberi életet és a gyakorlati vallás megélésére nevelni.

Gyógyírt keresve újat és régít hozott elő. Visszaemlékezett az Európát megtérítő szerzetesekre. Őket tartotta példaképnek, akik nemcsak hitigazságokat tanítottak, hanem kultúrmunkát is végeztek. Nemcsak a lélek túlvilági sorsával törődtek, hanem az emberi élet minden szükségletével. "Kereszttel és ekével" – volt a jelszavuk.

P. Bíró 1921-ben írja: "A történelem és a tapasztalat meggyőztek arról, hogy a földön az emberre nézve csakis azon tanítás és gyakorlat lehet minden tekintetben igaz,

földi és égi boldogulásra kitarthatóan üdvös és felette hasznos, amely az egész embert testével, lelkével, földi és égi üdvösségével együtt felöleli, neveli, vezeti, segíti előre."

Az idézett megállapítás nem maradt csupán elmélet. P. Bíró olyan apostolkodási módszert dolgozott ki és kezdett valósítani, amely a vallási, a kulturális és a gazdasági felemelkedést párhuzamosan munkálja. Ugyanakkor szem előtt tartja a családot, az egyház és a haza alapsejtyét. Helyet kap ebben az elgondolásban például a keresztény filmkölcsonzó vállalat éppúgy, mint szükségképpén a létesítése elhanyagolt helyeken, vagy az iskolából kikerültek hitoktatása; a törpebirtokosok szövetkezetbe tömörítése éppen úgy, mint a katolikus sajtó tervszerű terjesztése, stb. Mikor átfogó apostoli tervei megvalósításához munkatársakat keresett, P. Bíró újabb problémával találta szemben magát.

A nőkérdés

Ugyancsak az 1910-es évek elejétől fogva tett szert P. Bíró több tapasztalatra a nők pasztorálásában. Középiskolás és egyetemista lányok Mária-kongregációiban, női szerzetesházakban és népmissziós körútjain sok jóakarattal, lelkesedéssel találkozott nőhallgatói között. Figyelve őket megállapította, hogy sokkal többre képesek, mint amit általában feltételeznek róluk. Sokat tehetnének Isten országáért a családban, a társadalomban, az egyházi életben. Az akkori köz- és egyházi felfogás nem számolt a nőkben rejlő potenciális erővel. P. Bíró felfigyelt rá – s kincseiből újat és régit hozott elő.

Korán elhunyt édesanyja emlékét élete végéig megindult szavakkal idézte. Nem csak a meleg családi fészek éltető lelkét siratta benne. A családfenntartó apa komoly

támaszává tette édesanyját mély hite, józansága és ügyes gazdálkodása. Talán nem tévedünk, ha feltételezzük, hogy az édesanyjáról őrzött kép döntően befolyásolta P. Bíró viszonyulását az Istenanyához. A kor szokásától eltérően a Boldogságos Szűzet nem mint sokféle címmel felruházott királynőt tisztelte, hanem úgy, mint a názáreti ház Asszonyát. Alaposan tanulmányozta a Jézus korabeli zsidóság életére vonatkozó szakirodalmat, az akkori vallási és társadalmi szokásokat, az életmódot, a lakást, a táplálkozást, stb. Az adatok alapján szemléletesen beszélt a Szent Családról és benne a legfőbb női ideál, Mária szerepéről. A Szent Szűz názáreti teendői közepette nem kevésbé vett részt Szent Fia küldetésében, mint a kereszt alatt állva.

Tanulmányozta az első keresztény századok kiemelkedő nőalakjait is, akik tevékenyen vettek részt az evangélium terjesztésében. Felelevenítette a régi idők magyar nagyszonyainak emlékét. Példájukkal erősített, lelkesített szűkebb és tágabb körökben. Milyen sok és nagy jót tettek a nők a múltban! Ugyanaz a női természet ma nem volna alkalmas a társadalom formálására? De igen! – felelte P. Bíró s azonnal konkrét területeket jelölt meg. Állította, hogy a nő is alkalmas ugyanolyan filozófiai és teológiai tanulmányok végzésére, mint a férfi. Alkalmas a hitoktatásra. Alkalmas a plébániai keretben minden olyan feladat ellátására, amely nincs a papi felszenteléshez kötve. Alkalmas a szentignáci lelkiiség átvételére. Alkalmas a szentignáci lelki gyakorlatok adására. Alkalmas gazdasági, üzleti vállalkozások vezetésére. Alkalmas egy falu vagy kisváros arculatának megváltoztatására, stb.

Minderre fel kell készíteni a magyar leányokat. Az akkori nőnevelés ezt a feladatot nem tudta betölteni. P. Bíró iskolarendszert dolgozott ki számukra közép- és felsőoktatási szinten. A tervezett iskolákból csak töredékek valósultak meg, de mindegyik magán viselte a Páter átfogó

látásmódját: a gazdasági, kulturális, valláserkölcsei célok egységes szolgálatát. Ezeket az iskolákat az általa alapított közösség hozta létre. Mert az egész embert szem előtt tartó apostoli módszer, a nő szerepéről alkotott felfogás az Istennek szentelt élet terén is új utakra vezette őt.

Az Istennek szentelt élet formája

P. Bíró körül kialakult egy maroknyi leánycsapat. Lelkesedtek eszméiért és készek voltak, hogy a lelkipavezetőkük által oly égetően szükségesnek tartott módon szolgálják Isten országát. A Páter meg volt győződve, hogy önátadásuk csak akkor állandósítható, ha az evangéliumi tanácsok vállalásával szívüket eltéphetetlenül az Úr Jézus személyéhez kapcsolják, s ezáltal egymás között is szoros egységre lépnek. Az Isten országáért önként vállalt szegénység, engedelmesség és szűzesség kötelékével igazán szabaddá lehet tenni őket az apostoli életre.

Az evangéliumi tanácsok követése abban az időben egyet jelentett a világtól való elkülönüléssel, még akkor is, ha valaki nem szigorú klauzúrák rendbe lépett. A szerzetesnők és a társadalom közti érintkezés igen szűk körre korlátozódott. A nagylétszámú közösségek tagjai többnyire elvesztették a kapcsolatot a gyakorlati élettel. P. Bíró azt akarta, hogy a születő társulat tagjai ne várják, hogy az emberek keressék fel őket, ők menjenek közéjük. Nem akart nagylétszámú közösségeket, szerzetesi egyenruhát, klauzúrákat. A nap folyamán szabályos időközökben mondott közös imáról is lemondott.

Az evangéliumi tanácsokat követő közösségek életét az egyház törvényei szabályozzák. P. Bíró belátta, hogy elgondolásai nem illeszthetők be az addig létező szerzetesközös-

ségek egyikébe sem. Sok gyötrődés, ima és megfontolás után kincseiből ezen a téren is újat és régít hozott elő.

Istennek szentelt élet a világban – ehhez keresett új formát. A Szent Család názáreti élete volt a mintakép. Úgy kívánta, hogy az új intézmény tagjai kis közösségekben, szerény polgári körülmények között éljenek, így dolgozzanak Isten népe égi és földi boldogulásán. Legyenek készen a legalacsonyabbnak ítélt munkák vállalására is, egy sorban és egy sorsban a néppel. Ugyanakkor ne riadjanak vissza a komoly szakképzettséget kívánó feladatoktól sem. Ha a lelkek java úgy kívánja, legyenek képesek "elhagyni Istent Istenért", azaz templom és pap nélküli helyen élni. Főleg a vallásilag elhanyagolt területeken dolgozzanak: az egyszerű nép körében, az elkereszténytelenedett gazdasági életben. Önálló gazdasági vállalkozásaikban mutassanak példát az egyház szociális tanításának megvalósítására. A világban élve, a világ dolgain keresztül szenteljék meg a világot. "Nem futni a világtól, de nem is keresni a világot, hanem megdicsőíteni a világot Isten akarata szerint használva javait" – ezt a jelszót tűzte eléjük.

Legyenek olyan tagjaik is, akik egyedül vagy saját családjuk körében élve töltik be az evangéliumi kovász szerepét. Minden külső jel nélkül, csupán a bensejükből sugárzó "más"-sággal tegyenek tanúságot. Ezek a tagok a járulékosban különböznek a közösben élőktől, a lényeg azonos. Az ő életformájukról az egyház 25 évvel később nyilatkozott hivatalosan.

Ez a formabontó, Istennek szentelt életforma nélkülözötte a zárdák védőfalait. P. Bíró más erősség után nézett. A jezsuita rend négy évszázad változásait kiálló szabályait vette alapul, amikor az új intézmény belső arculatát alakította. Így biztosította a nagy külső szabadságban a belső fegyelmet. Az eredeti szellem megőrzése és a folyton megújuló apostoli lendület forrásául a szentignáci Lelkigya-

korlatokat jelölte meg. Szent Ignáchoz való hűségéről még mélyebb szinten tanúskodnak intuitív meglátásai, amelyek a Lelkigyakorlatok jegyeit viselik. Ezt látjuk az ő újszerű Jézus Szíve tiszteletében is.

A Jézus Szíve tisztelet

"Tizenhat éves korom óta maga az Úr Szíve tanított engem az ő tiszteletére" – írta P. Bíró egy bizalmas levelében. Máshol meg arról szól, hogy mint nyolcadikos gimnazista olvasta Zádor János "A Jézus Szíve ájtatosság története, mivolta és hittani alapja" c. művét. "Ez a könyv nagy hatást tett rám, és ez a hatás elkísért életemen át mind a mai napig."

Ez a mély benyomás csaknem húsz év elmúltával lett gyakorlati tettek elindítója. Mint a jezsuita rend kalocsai konviktusának főprefektusa azt a feladatot kapta, hogy reformálja meg a konviktust. Sikertelen próbálkozások után törekvését feltűnő siker koronázta. Ezután már minden apostoli tevékenységét a Szent Szív szolgálatába állította. Minderről nem szólhatunk itt részletesen. Csupán egy szempontot emelünk ki, a Jézus Szíve iránti tisztelet egyik fő gyakorlatát, az engesztelést.

Jézus lándzsával átvert Szívének tisztelete valami módon mindig jelen volt az egyházban. Alacoque Szent Margitnak adott magánkinyilatkoztatások nyomán az áhitat új lendületet nyert. A Szent közvetítette az Úr óhaját: engesztelést kívánt a bűnökért, szeretetének visszautasításáért. Az újabb kor pápái, különösen XI. Pius pápa, sürgették az Úr kívánságának teljesítését, az engesztelést imádság, alamizsna és vezeklés által.

Az engesztelés nemzeti példáját látta P. Bíró Árpádházi Szent Margit életpéldájában. A tatárjárás idején a magyar

királyi pár felajánlotta születendő gyermekét engesztelő áldozatul a hazáért. A mai Margitszigeten emelkedő zárdában Margit hősie vezekléssel járt közben Istennél az ország sorsának jobbrafordulásáért és a belső viszály megszűnéséért. P. Bíró megértette a pápák sürgető szavát. Láta a nemzeti bűnököt, látta, hogy "veszni indul István öröksége". Hitt az engesztelés erejében. Kell az imádság, a vezeklés. – És a régi mellett újat hozott elő: az engesztelésnek újfajta értelmezését és újszerű gyakorlatát.

Szent Ignác a Lelkigyakorlatok bevezetőjében elénk állítja az ember célját: Isten szolgálatát és ezáltal az üdvösség elérését. Majd hozzáfűzi: "Minden egyéb a föld színén az emberért van teremtvé, hogy segítse őt a cél elérésében, amire teremtvé van." P. Bíró tapasztalataiból leszűrte, hogy a legtöbb bűn a "minden egyéb", vagyis a teremtmények helytelen használatából származik, akár cselekedet, akár mulasztás által. Az ember nem úgy használja a teremtett javakat, hogy azok őt és embertársait az üdvösség felé segítsék. Tehát az a legjobb engesztelés, ha a bűn által megrontott eredeti rend helyreállításán dolgozunk. Ha úgy élünk a világ dolgaival, amint azt teremtő Istenünk öröktől fogva elrendelte, s amint azt megváltó Istenünk földi életében példájával bemutatta. A megtestesült Ige rejtett názáreti élete külső formájában azonos volt az emberiség nagy tömegeinek életmódjával – tehát azt bárki utánoszhatja.

Az engesztelés tehát nem ájtatoskodás, szép imák ismételtgetése, hanem lényege az engesztelő lelkület, mellyel vidáman és becsülettel végezzük kötelességeinket, elviseljük a megpróbáltatásokat, iparkodunk lelkeket menteni és a teremtményeket Isten szolgálatába állítani.

P. Bíró kíváló rendtársa, P. Mócsy Imre, aki mint fiatal szerzetes az ő lelki befolyása alatt állt, így ír erről az "Útunk"

c. folyóirat 1940 december 1.-i számában, "Gyakorlati Jézus Szíve tisztelet" c. cikkében:

"... Egy más alkalommal – akkor már tartományi rendfőnök volt – betértem hozzá, gondoltam, két percre. Hogy, hogy nem, rögtön a teremtmények használatára terelődött a szó. Az atya lassan belemelegedett a beszédbe, és olyannyira magával ragadott, hogy mindenről megfeledkezve mohón ittam a szavait. Panaszkodott, hogy a teremtmények helyes használatát nem hangsúlyozzuk eléggé, pedig a lelki életben és az apostolkodásban is majdnem minden ezen fordul meg. Felhívta figyelmemet a világgal szemben való beállítottságra: ne fussunk a világtól, hanem álljunk belé és Isten dicsőségére használjuk fel azt.

A két percből másfél óra lett. És megismertem P. Bíró másik oldalát: praktikus lelkiségét. Mint hadvezér tűnt fel előttem, aki Krisztus országának az egész világot meg akarja hódítani. Katonáinak azonban nem annyira fönséges dogmatikai tanokat hirdet, hanem azokat az egyszerű, hétköznapi tényeket magyarázza, amelyekben a mindennapi élet során eldől Krisztus ügye, amelyektől a gyakorlatban függ, hogy Krisztus vagy a sátán uralkodik-e bennünk és fölöttünk. Ezért vetette rá magát az anyagi világra, ezért alapított az anyaggal, iparral, kereskedelemmel, gazdasággal, mozival stb. hivatásszerűen foglalkozó egyházi intézményt.

Akkor még nem értettem, hogyan függ össze P. Bírónak ez az erősen gyakorlatiasságra beállított lelkisége az ő lelkes Jézus Szíve tiszteletével. Ma azonban tisztán látom. Ugyanis a Jézus Szíve tiszteletnek lényeges gyakorlata az engesztelés. Ez az engesztelő gondolat érvényesül legjobban P. Bíró Jézus Szíve tiszteletében. Azt kívánta, hogy nem csak imával, hanem minél tökéletesebb étellel, minél nagyobb életszentséggel és egész hétköznapi munkánkkal engeszteljük a megbántott Istent. – Az ő szemében az

engesztelés egyik legkiválóbb módja az, hogy azt az anyagi világot, mely szinte minden megnyilvánulásában a bűn és a sátán szolgálatában áll, kiragadjuk ezek rabságából és Krisztus szolgálatába állítsuk, annak a Krisztusnak a szolgálatába, aki mindenek ura és királya."

A legnagyobb kincs.

P. Bíró kincseiből újat és régít hozott elő. Egy kincset még nem említettük. A legértékesebbet, melynek fénye átszillan minden tervén és tevékenységén. Mi volt ez a kincs? A szívjószág, amit szelíd és alázatos szívű Mesterétől tanult, napról napra jobban megvalósítva jelszavát: "similis esse volo", hasonló akarok lenni Hozzá. "Mutassuk meg a világnak a mi lelkünk nagy szeretetét és meglátjuk, hogy a szeretet varázserejének a hideg szívek nem tudnak ellenállni. Ha szeretettel vagyunk teli, megtaláljuk a boldogság titkát. Vigyünk szeretetet felebarátaink életébe, s ezzel a mennyországot terjesztjük itt a földön." Ez volt P. Bíró nagyságának és hatásának titka.

Erről a hatásról ír Bangha Béla SJ. a Bíró atyáról szóló életrajzában bevezetőjében:

"Azt a természetfeletti varázst, amely P. Bíró személyéből áradt..., azt a szíve mélyéből kisugárzó erőt, amelynek hatása alatt mindenki jobb és boldogabb lett, aki vele érintkezett, azt semmiféle szó vagy írás az élő valósághoz hasonló elevenséggel nem tükrözheti ... Azt, hogy mi a szeretet és a jószág, hogy mi az örökké jó Pásztor szívéből merített őszinte és jótékony apostoli melegség, azt tökéletesen szavakba foglalni úgy sem lehet."

Horváth Erzsébet

"EGY SORBAN ÉS EGY SORSBAN..."

Az első harminc év

A "csíra"

1915 szeptemberében alapította meg P. Bíró a Jézus Szíve Szövetség kiadásában az "A Szív" újságot. Egyik célja a lappal az volt, hogy a sajtó útján is ébrentartsa és országszerte tudatosítsa: Magyarország "hivatalosan" is Jézus Szíve országa, hiszen 1914 december 8.- án I. Ferenc József császár és király Jézus Szívének ajánlotta fel országait, mely felajánlást a magyar püspöki kar 1915 január 1.-én megerősített.

P. Bírónak nem volt pénze az újság megalapításához. A nyomda az első számot ingyen nyomta. A "kiadóhivatal" számára szobát a Sacré Coeur zárdában kapott szíves-ségből, a kiadást, terjesztést ingyen végezték ismerős leányok, önkéntes rikkancsok.

A lap gyorsan népszerűvé vált. Hamarosan az ország legkedveltebb, legelterjedtebb lapja lett.

A jó sajtóval elért apostoli eredményt látva, a Páter arra gondolt, hogy szerzetesi alapon álló intézményt létesít a katolikus sajtó terjesztésére. Az arra megfelelő tagokat teológailag is képezteti, hogy a sajtó művelése, szervezése és terjesztése mellett élő szóval is taníthassák a vallásilag tudatlanokat. Az "A Szív" újság volt tehát a csírája Jézus Szíve Népleányai Társaságának. Ez a kis lap őrizte és fejlesztette azt az eszmét, melynek megvalósítására Társaságunk tagjai teljesen átadták életüket.

Az apostolnő-képző iskola a tervek szerint a komoly elméleti képzés mellett fakultatív jelleggel gyakorlati képzésnek is helyet adott volna. Ebbe a tanári kar nem egyezett bele. A tervezett apostolnő-képző helyett így hitoktatónő-képző kezdte meg működését 1916 november 1-én. Az iskola az Angolkisasszonyoknál kapott helyet, így azt ők alapítójukról, Ward Máriáról nevezték el. P. Bíró terve tehát nem valósult meg egészen, de a kollégium számos hitoktatónőt nevelt, akik a fővárosi és állami iskolákban kiváló munkát végeztek. Társaságunk első tagjainak nagy része is a Ward kollégium növendékei közül került ki, akik részben már "A Szív" kiadóhivatalában is dolgoztak.

1916 őszén "A Szív" a Mikszáth Kálmán térre költözött. A lapterjesztők is otthont nyertek itt. P. Bíró időnként ide, a szerkesztőségbe hívta össze azokat a lányokat, akik az eszméért lelkesedtek és képezte őket hivatásukra. Egyre jobban megérett az eszmét megvalósító terv.

A Páter a jövő intézmény gazdasági megalapozásán gondolkodott. Az apostolnők jövőjét nem akarta sem állami támogatásra, sem adományokra építeni. Előtte állt Franciaország és más országok példája, ahol a vallásellenes kormányok elkobozták az egyházi vagyont és megvonták a hitoktatóktól az állami segítséget. (Talán megérezte már az elkövetkezendő időket?) Adományokra pedig nem lehet egy intézmény sorsát bízni.

Az anyagi függetlenség biztosítására P. Bíró "Jézus Szíve Szövetség Katolikus Sajtótermékeket Terjesztő Vállalat" néven könyvkereskedést alapított, mely 1917 március 19.-én, Szt. József napján nyílt meg. A vállalatot anyagilag és gyakorlatilag támogatók között a Jézus Szíve Népleányai Társasága alapító tagjainak nevével is találkozunk.

1918-ban a bíboros hercegprímás jóváhagyta a Jézus Szíve Szövetséget és megdicsérte az annak keretén belül működő Jézus Szíve Népleányai Társaságát. Rajta kívül még kilenc püspök engedte meg, hogy a Társaság egyházmegyéje területén dolgozzon. Ezek a papírok a proletárdiktatúra idején elvesztek. De a Társaság budapesti "Házának" (közösségének) megalakulását fennmaradt irataink 1918-tól számítják, hisz a jövőbeli tagok közül néhányan már a Jézus Szíve Szövetség keretein belül is dolgoztak Alapítójuk irányításával.

Az első közösség megalakulása

1919 január 1.-én "A Szív" a Horánszky utca 18-ba, a Kongregációs Otthonba költözött. Két előző kísérlet után itt kezdték meg néhányan a közös életet. P. Bíró napirendet készített számukra. Előbb a soproni, majd a kalocsai nővéreket kérte meg, hogy segítsék őket a közös élet kialakításában. Az utóbbi nővérek egészen a kommün kitöréséig együtt is voltak a jövőbeli tagokkal, de miután a kommün után nem jelentkeztek, az Alapító az isteni Gondviselésre bízta az intézmény belső kifejlesztését. Belátta, hogy a fejlődés legegészségesebb útja lesz, ha megőrzi annak teljes függetlenségét. Így az sajátos programja szerint önállóan alakulhat ki.

Időközben P. Bíró a már meglévő könyvesboltot "Korda" néven részvénytársasággá alakította. (A Korda név

jelentése P. Bíró interpretálásában: Corda Omnium Res Dicamus Amore = Mindenek Szívének szenteljük oda dolgainkat szeretettel.) A cégbejegyzés éppen a kommün kitörésének napján érkezett meg. Szt. József atyai gonddal megőrizte a kis üzletet, mely később anyagi alapjául szolgált a Társaságnak.

A kommün alatt négyen maradtak együtt, utána pedig összejöttek azok is, akik kezdettől csatlakozni akartak, de körülményeik nem tették lehetővé belépésüket. Közösben, napirend szerint éltek, de anyagiakban egymástól függetlenül, mindenki a maga fizetéséből.

November 7.-én főnöknőt választott a kis csapat. Ettől fogva "testvérnek" szólították egymást. P. Bíró egyre több szabályt adott nekik és egyre komolyabban kívánta meg azok betartását.

A Társaság születésének napja: 1921 január 1.

1920 december végén P. Bíró triduummal, 3 napos lelki magánnyal készítette elő az első eskü letételét. A Társaság jövőjéről beszélt, a programot mélyítette. Jelezte, hogy a szabályok írásával hamarosan elkészül és az nyomdába kerül.

1921 január 1.-én az esküt a Kongregációs Otthon kápolnájában, a Jó Tanács Anyja oltárképénél 12 testvér tette le.

A Társaság szervezetének kialakulása

Az első közösségben először hetenként sorshuzással döntötték el, ki hangolja össze a tagok életét. 1919 őszén választottak először előjárót, szavazással.

1921-ben választották meg az első általános elöljárót, akit haláláig csak Vikária (helyettes) testvérnek neveztek, az Alapító iránti tiszteletből.

1924-től a Vikária munkáját két asszisztens segítette. Egyikük az anyagi ügyek intézője, a másik a szellemi, lelki ügyek vezetője volt.

Az egyes házak élén elöljárók álltak, az egyes üzemeket, műhelyeket főnöknők vezették.

Az első évek; sikerek és nehézségek

Az eskü letétele után szigorúan napirend és szabályok szerint éltek a testvérek. A Társaság egyre ismertebb lett. Szép számmal jelentkeztek tagok is. Igaz, az első években sokan el is mentek, de a java megmaradt.

A próbálkozók megélhetéséről persze gondoskodni kellett, hiszen a Társaság nem kívánt a belépőktől "hozmányt". A jelentkezők csak személyes holmijukat hozták magukkal. A különböző befektetésekhez is kellett pénz. Ez adományokból, segélyekből és kölcsönökből származott. A Korda akkor még csak az ott dolgozók fizetését tudta biztosítani. A testvérek sokféle munkával próbálkoztak. Vidékre mentek kis mozielőadásokat tartani, varrodát nyitottak, évvégi bazárt rendeztek, élelmiszer-üzletük volt Budapesten, árva gyermekek nevelését, tanítását vállalták, egyetemi hallgatónők menzáját vezették, a Korda számára rózsafűzereket készítettek, stb. Ezek a vállalkozások nem bizonyultak tartósnak, kivéve a rózsafűzér-fűzést, ami hamarosan egész kis üzemmé fejlődött és amit egymás között a testvérek tréfásan rózsafűzér-gyárnak neveztek.

A fejlődés útján

A Társaság működéséhez szükséges anyagi alap megteremtése a Korda feladata volt. De elsősorban az üzlet, a nyomda és a kiadó volt hivatott arra is, hogy megvalósítsa az intézmény sajátos programjából az anyaggal való engesztelést, a szürke hétköznapi munkásélet megszentelését, példátadó megélését és a jó sajtó szolgálatát.

Az üzlet megnyitásáról már beszéltünk. Az első lépés a nyomdához az volt, amikor 1923 márciusában a testvérek kis nyomdagépet szereztek be. Ebből a szerény kezdeményezésből fejlődött ki – sok viszontagság után – az ország második legnagyobb katolikus nyomdája és kiadója.

A Korda a felebarát szociális megsegítését is szolgálta. Az üzlet főleg azzal, hogy a kis egzisztenciákat bizományi áruval látta el, a nyomda pedig kenyérkeresetet adott és megélhetést biztosított sok családnak. Így a nyomda és a budapesti üzlet az intézmény tagjain kívül már 1934-ben 50 embert alkalmazott. Ez a szám az objektumok fejlődésével azután tovább nőtt.

A vezetőség természetesen nem feledkezett meg az alkalmazottak lelki előrehaladásáról sem. Így a nyomdászlannyokkal a Jézus Szíve Szövetség keretében hetenként foglalkoztak, az alkalmazottak évente lelkigyakorlatot is végeztek. Az üzletben dolgozó testvérek minden alkalmat megragadtak, hogy a vevőkkel foglalkozva betöltsék szabályuk előírását: "Inkább az Úr Szívének jóakaró angyalai, mint rideg üzletemberek benyomását keltsék." Így aztán a vevők is természetesnek tartották, hogy vallási problémáikban, testi-lelki ügyes-bajos dolgaikban az üzletben keressenek segítséget, eligazítást, vigaszt.

A Korda kiadványait hamarosan megkedvelték az emberek. Keresettek voltak nemcsak itthon, hanem az utódállamokban, Amerikában és mindenhol külföldön, ahol magyarok éltek. 1936-37-ben a számos imafüzet, imalap,

szentképek mellett a beszámoló szerint 31 aszketikus munkát, 26 ifjúsági könyvet jelentettek meg. 1933-tól egy lelkeségi folyóiratot is indított a Korda "Útunk" címmel. A nyomda pedig a Korda kiadványain kívül a 30-as évek közepén 13 lapot, több mint 40 egyházközségi tudósítót, számos könyvet nyomott ki.

Apostoli és szociális munka

A sokféle gond és munka mellett a testvérek természetesen soha nem feledkeztek meg apostoli küldetésükről. Nem csak az üzletben és a mindennapi életben találkoztak az emberekkel, hanem szervezeten is foglalkoztak velük. A gyermekekkel a Szívgyárdában, az asszonyokkal, lányokkal az Anyák Köre, ill. a Jézus Szíve Szövetség keretében, sőt még a férfiakkal is, családlátogatásokkor és más különféle rendezvények alkalmával. Lelkigyakorlatokat is szerveztek és adtak, stb.

Külön kell beszélni a Szívgyárdáról. Hogyan is keletkezett? "A Szív" újság megalapítása után a terjesztésbe hamarosan belekapcsolódott néhány budapesti iskola kisdíák-csoportja. Ezen kis önkéntes rikkancsok: "Jézus Szíve póstagalambjai" jutalmazására P. Bíró "A Szív" egy hasábját gyermekrovnak engedte át. Ez még erősebbre fonta a kapcsolatot az újság és a gyermekvilág között. Vidéki gyermekek is egyre gyakrabban keresték fel soraikkal a lapot. A szerkesztő megígérte a kis apostoloknak, hogy több helyet enged a gyermekrovnak, ha nagyobb gyermekgyárdát toboroznak.

Jézus Szíve gyermekszervezetre ekkor még nem gondolt senki. De a gyermekek felkapták a "gárda" szót. Az első Szívgyárda csapat 1920 februárjában alakult Szegeden, a Miasszonyunkról nevezett iskolanővérek zárdájában. Ha-

marosan az ország minden részéről jelentkeztek gyerekek gárdistának. A mozgalom szervezését és irányítását Blaskó Mária, a gyermekrovat vezetője, a neves ifjúsági író nő végezte.

A Társaság kezdettől szívügyének tekintette a Szívgyárda-csoportok szervezését, vezetését, a jövő nemzedék nevelését – nemcsak Budapesten, hanem mindenhol, ahol letelepedett.

A gyermekek szívében jó talajba hullottak a szépre-jóra buzdító szavak, a hallottakat otthon is meg akarták valósítani. Haragosokat békítettek ki, régóta nem gyónt szülőket vittek a szentségekhez és komolyan vett erénygyakorlataikkal meghökkentették, megfontolásra készítették a felnőtteket. Az akkori kis szívgyárdisták ma a nagyszülők-dédszülők generációjához tartoznak s bizonyára nagy szerepük volt abban, hogy sok családban a vallásüldözés évtizedei alatt is tovább élt a keresztény hit.

Az 1933-34-es Működési Beszámolóban olvashatunk a budapesti testvéreknek a Kiserdőben és a pestszenterzsébeti Hangyatelepen lévő nyomornegyedekben végzett munkájáról.

A főváros közelében fekvő Kiserdő kb. 800 bódéjában mintegy 5000 ember lakott, a Hangyatelepen 200 bódében 1500. A testvérek előadások, lelkigyakorlatok, házasságrendezések, szentségekre való előkészítés mellett az összegyűjtött pénz- vagy természetbeni adományokból élelmiszer, ruhanemű szétosztásával igyekeztek enyhíteni a nyomorgók helyzetén.

A telepen végzett munka eredményét jól megvilágítja a kezdet és a két év utáni helyzet összehasonlítása. Az említett beszámolóban ezt olvassuk: "Mikor testvéreink először jártak ki a Hangyatelepre, a rendőrök önként kísérték őket, mert nem tudták őket ott biztonságban. Esténként, – mint mondták – maguk is szorongva jártak ott. S nem egészen két év után ugyanazok az emberek

önmaguktól 80 tagból álló zárandoklatot vezettek Máriaremetére a Szűzanyához, májusban naponta ájtatosságot tartottak, maguk könyörögték ki, hogy pünkösdkor legyen a telepen szentmise – és 200-nál többen vettek részt a budapesti Jézus Szíve körmeneten. De ami még jobban mutatja az átalakulást az, hogy míg az első karácsonyi ruha- és élelmiszerosztást rendőrök segítségével sem sikerült rendbontás nélkül megoldani, két év múlva Jézus Szíve ünnepére a 200 család számára kivitt élelmet és 90 család számára adott ruhaneműt két fiatal testvér osztotta ki rendőri segítség nélkül. Pedig a nyomor inkább nőtt, mint kisebbedett. Sok ima, sok áldozat, a nyomorukkal együtt-érző segítő szeretet hozta meg az eredményt.

Külföldi missziós tervek

P. Bíró elgondolása az elhagyatott néprétegek szociális, kulturális, gazdasági és lelki felemelésére nem csak saját hazájára vonatkozott; katolikus szíve a missziók világának is segítségére akart sietni. Ezért kívánta azt, hogy a Társaság missziós intézmény legyen és a tagok törekedjenek arra, hogy misszióba menjenek.

Az első missziós terület Törökország lett volna. Lafranco vikária testvér naplójában olvashatjuk 1932-ből a következő bejegyzést: "Két testvér elmehetne P. Kardas mellé apostolkodni és a háztartását vezetni. Ezen a címen kienednének, különben nem." 1933-ban pedig így ír: "A törökországi letelepülés még mindig késik. Testvéreink közül négyen tanulnak már törökül. Hogy kikerülnek-e valaha, a jó Isten tudja." – Nem kerültek ki...

1944-ben egy bennszülött kínai püspök, aki a magyar jezsuita misszionáriusok révén ismerte meg a Társaságot, meghívta azt missziójába, katekéták képzésére, egy szülé-

szeti állomás vezetésére és a nép kertészeti oktatására. Az általános előljáró körlevelére a testvérek 75%-a jelentkezett. Négy testvért választottak ki, és megkezdték a tervezett munkájuknak megfelelő kiképzetésüket. A világpolitikai események meggátolták ennek a szép tervnek a kivitelezését is.

A budapesti anyaház.

Az első közösség, ahogy már írtuk, a Kongregációs Otthonban kezdte meg életét. 1928-ban és 1932-ben is nagyobb lakásba költöztek a testvérek, de hamarosan mindkettő szűknek bizonyult. A növekvő létszám, a kiszélesedő munkaterület egyre jobban sürgette, hogy a Társaság saját ház után nézzen Budapesten.

1934 május 10.-én költöztek a testvérek az új házba, a Horánszky utca 14 szám alá. A ház építése nagyon jól sikerült. Az adósság ugyan sok lett, de rendszeres törlesztéssel iparkodtak lefizetni.

A pesti ház nem csak az ottlakó testvéreknek adott otthont. Nap mint nap megfordultak ott a vidéki házakból Pestre jövő testvérek is. Egyesek csak megpihentek, mielőtt folytatták útjukat távolabbi helyekre lelkigyakorlatozni, nyaralni. Mások megbeszélésre, tanácskérésre, üzleti ügyek intézésére érkeztek, vagy orvosi vizsgálat, kezelés miatt tartózkodtak ott rövidebb-hosszabb időre. A pesti ház valóban közös, meleg fészek volt – egészen az államosításig.

A ház vezetősége örömmel adott helyet rendezvényeknek is a tágas fogadóteremben. Pl. a Korda nyomdászainak, az üzlet alkalmazottainak ott adtak lelkigyakorlatokat a jezsuita páterek. A befejező szentmisét a ház kápolnájában tartották, majd közös reggelivel vendégelték meg a résztvevőket. Az évi leltárak alkalmával ugyancsak megven-

dégelték az alkalmazottakat, hogy erőt meríthessenek a sokszor késő estébe nyúló munkához.

A nagyteremben tartotta gyűléseit a Sodalitium (a hitoktatónók egyesülete), évi közgyűlését a Hitterjesztés Női Bizottsága. Itt jött össze az orvostanhallgatóknak Pro Christo egyesületének tagsága is, olykor százon felüli létszámmal.

1941-ben a házban kijelölték óvóhelynek a mosókonyhát. Áprilisban elrendelték az elsötétítést, a várható bombatámadások miatt. Akiket betegápolóknak képeztek ki, azokat behívták a mentőállomásra, éjszakai szolgálatra.

1944-ben erősödött a háborús veszély. Ebéd alatt légvédelmi előadásokat hallgattak a testvérek. Április 3.-án elszenvedte Budapest az első légitámadást, mely sok emberáldozatot követelt. A testvérek berendezték az óvóhelyet és egyre több időt töltöttek ott.

Az élet azért ment tovább, mindenki járt munkahelyére. A budapesti ház tagjainak zöme a Korda üzleteiben és nyomdájában dolgozott, de voltak, akik a belépésük előtti munkahelyükön maradtak.

1944 október 15.-én vette át a hatalmat a nyilas párt. Este 6 órától kijárási tilalom volt és háromnál több személy nem mehetett az utcán egy csoportban.

1945 január 3.-án reggel negyed 10-kor hatalmas csatánás, rettenetes robbanás rázta meg a házat, nyomában óriási porfelhő... Az óvóhelyen csak négy testvér volt. A detonációra kirohantak az óvóhelyről. Vértől, kötőmellekkel kevert vastag porral borított sebesült testvéreket találtak. Lafranco vikária testvért szobájában a kerevet alá sodorta a légnyomás, onnan húzták ki eszméletlenül. 5.-én délután 3 órakor meghalt, anélkül, hogy visszanyerte volna eszméletét. Még két testvér életét követelte a katasztrófa. Többen megsebesültek, ketten életük végéig viselték a sebesülés következményeit. A többiek hosszabb-rövidebb idő alatt rendbejöttek.

A testvérek mentették a romok közül a használható állapotban maradt tárgyakat, ruhaféléket. Ha nagyon közelről hallatszott robbanás, bebújtak – az üres szekrényekbe. A romeltakarításban segítettek az utcában lakó cisztercita atyák is, akik együtt forgatták az ásót, lapátot a testvérekkel.

Egyik reggel az egyik jezsuita atya dugta be fejét az óvóhely ablakán és bekiáltott: "Testvérek, élnek még? Misézhetek?" Persze, nagy volt az öröm. A Páter megjegyezte: "Ez volt P. Bíró legnagyobb csodája, hogy megvédte önöket!"

Lafranco Margit legfelsőbb előljáró elhunytával a Társaság vezetését az alkotmány értelmében a legfelsőbb tanács hivatásban legidősebb tagja, Bolváry Margit testvér vette át, majd március 19.-én új ideiglenes előljárót választottak Müller Anna Mária testvér személyében.

P. Petrush Antal SJ. Müller testvér segítségével befejezte a Társaság alkotmányának (Konstitúciók) megfogalmazását, melyet P. Bíró 1938-ban bekövetkezett haláláig nem tudott elkészíteni. Az Esztergomba benyújtott Konstitúciókat 1945 szeptember 12.-én hagyta jóvá Drahos János káptalani helytartó. (Az elhunyt Serédi hercegprimásnak nem volt még utóda.) Az október 20.-án Czapik Gyula egri érsek jelenlétében megtartott tanács Kern Margit testvért választotta meg általános főnöknőnek. Ezzel a választással kezdődött meg a Társaság hivatalos életének új időszaka.

1945 szeptemberében megkezdődött a Horánszky utcai ház újjáépítése. Az építkezés lassan haladt. Hol a kőművesek tűntek el, hol segéd munkásokban volt hiány. Az árak őrült iramban emelkedtek. Vállalkozó szellemű testvérek több ízben hoztak fel vidékről egész vagon káposztát, burgonyát, hogy a viszonteladásból egy kis pénzt tudjanak előteremteni és az esedékes összeget át tudják adni az építésznek. Sorsjátékot is szerveztek, szép eredménnyel.

Végre elérkezett a felújított és megnagyobbított anyaházba való visszaköltözés ideje. Bár a régi emeletre még

egy emeletet húztak, megint csak szűk volt a hely. Jöttek az új jelentkezők, több testvért Pestre helyeztek tanulmányaik folytatására – így aztán éppen csak hogy elfértek.

A megújult ház felszentelésére Mindszenty hercegprímást kérte fel az általános főnöknő. 1946 október 6.-án a hercegprímás szentmisét mondott a ház kápolnájában, majd felszentelte a házat.

Az új házban nagy lelkesedéssel folyt a munka: előadások, kurzusok, lelkinapok, lelkigyakorlatok...

De egyre jobban éreztette hatását a kommunista-ateista uralom. Gyálligetről, Kamondról kiutasították a testvéreket, alig hogy elkezdtek a munkát. Monokon kilakoltatták őket, mert házuk pártiskolának kellett.

Az 1949 decemberi tanács 6 testvért jelölt ki az Egyesült Államokban való letelepedésre.

December 28.-án államosították a Kordát, a szerzetesrendek működési engedélyének megvonása is folyamatban volt. Kijelölték a ház átadásának idejét is.

A testvérek, akik a Kordában, nyomdában, hitoktatásban dolgoztak, állás után néztek, nagyrészüik rokonokhoz, albérletbe költözött. Munkaidő után a Horánszky utcai házban csomagoltak, készítették elő a kiköltözést.

A házat 1950 őszén államosították. A kommunizmus utolsó éveiben állami, átmeneti fiúotthon, összes ablakain rácsokkal, hogy meggátolják az öngyilkosságokat.

Vidéki házaink

Az első évektől kezdve sokfelé hívták a Társaságot letelepedésre, munkára. Ennyi kívánságnak azonban, nem tudtunk eleget tenni, bármily szépen gyarapodott is a létszám. Ezért gondosan mérlegelni kellett az ajánlatokat. Működési területként mindegyik megfelelt volna, de figye-

lembe kellett venni azt is, biztosítva lesz-e a testvérek megélhetése – hiszen az volt az általános elv, hogy a háznak saját maguknak kell magukat eltartaniok.

Az első vidéki település: Mezőkövesd (1920)

1920 júliusában Mezőkövesdre hívták a Társaságot, hogy ott Korda-fiókot nyissanak. P. Bíró – bár örült a meghívásnak – ellenkezett, hiszen még jóformán meg sem alakult a Társaság. A tagoknak tanulniok, nevelődniök kellett volna. Végre sok kérés után engedett és három testvért küldött Kövesdre.

A testvérek személyes dolgaikon kívül keveset vittek magukkal. Kaptak egy kis szobát, benne a legszükségesebb bútorokkal – a disznóól közelében. Üzlethelyiséget is kaptak, jó nagyot. Papírból készítettek falat, így választották le a raktárt. Augusztus elején nyitották meg a "Szív" boltot. Árúsítottak mindenféle iskolacikket, kegytárgyakat, vallásos könyveket. Az utóbbinak nem igen volt keletje. Pl. egy bácsi, akinek könyvet és szobrot ajánlottak, így válaszolt: "Inkább a szobrot, azt nem kell elolvasni..."

Az emberek lassan annyira megszerették a testvéreket, hogy minden gondjukkal hozzájuk fordultak. A káplánok nem egyszer mondták, hogy a testvérek boltjából indul ki minden valamire való hitbuzgalmi mozgalom és már inkább a bolt volt a plébánia, mint a templom melletti.

A testvérek kápolnát rendeztek be – ennek főleg a közelben lakó öreg és beteg emberek örültek, akik nehezen, vagy egyáltalán nem tudtak volna elmenni a távolabb fekvő templomba. A kápolnában hetenként egyszer volt szentmise, de a környékeliek – nyári nagy munkák idejét kivéve – minden este összejöttek közös imára és lelkiismeretvizsgálatra, melyet a testvérek vezettek.

1924-re felépült a testvérek számára a falu összefogásából készült kétemeletes ház, egyházi területen. A földszintre került a kápolna. A nagy óvodateremben 100 gyermekkel foglalkoztak a nyári munkaidőben, a földeken napestig dolgozó anyák nagy megnyugvással bízták kicsinyeiket a testvérekre. Vasárnaponként a szívgyárdistákkal foglalkoztak, ezekre a foglalkozásokra a nagyobb gimnazisták is szívesen eljártak.

Egy agilis káplán ipari és kereskedelmi részvénytársaságot szervezett a testvérek részére, Industria néven. Ez a községtől emeletes házat bérelt. A házban volt a testvérek vezette "Szív hímző" műhelye, irodája, matyó kiállítási terme; az udvarban, szintén a testvérek kezelésében a Korona mozi, melynek célja volt tiszta szórakozást nyújtani a népnek. A ház utcai földszintjén volt a Szív üzlet, ahol megbízható leányokat alkalmaztak kiszolgálókként. Közülük többen be is léptek a Társaságba.

1937-ből maradt fenn egy, a testvérek tájékoztatására kiadott beszámoló. Ez ír arról, hogy a Szív üzletnek erős karácsonyi forgalma volt, a kölcsönkönyvtáruk is szépen fejlődik, dacára a nemkatolikus szellemű konkurens vállalkozásnak. A Korona mozgónál bevezették a vasárnapin kívül a csütörtöki előadásokat is. A párizsi világkiállításra a Szív hímzőnél rendeltek matyó kézimunkákat. A község által fenntartott népkonyhát testvérek vezették, ahol 98 szegény jutott a télen át meleg ételhez. Ugyancsak a testvérek vezették a Zöldkereszt gyermekebédeltetési akcióját is, 200 gyermek kapott három hónapon át tartalmas ebédet.

A munka 1944 novemberéig folytatódott zavartalanul. Ekkor a mozi az új rendszer embereinek kezébe került. Megszűnt a népkonyha és a gyermekebédeltetési akció is. Az üzletet 1949-ben hatóságilag bezárták, majd államosították a házat, melyből a testvéreket 1955-ben hatóságilag kilakoltatták.

Az egyik testvér örökségéből a testvérek kis házat vettek és ott éltek – nem minden zaklatás nélkül. Az előjárót rendőrileg kitelepítették falura, évekig rendőri őrizet alá helyezték.

A Szív hímzőt vezető testvér iparigazolványt szerzett és folytatta a hímzést bedolgozó asszonyokkal. Sok egyházi ruhát hímeztek. A búcsúban könyveket, kegytárgyakat árultak – de főleg példájukkal szolgálták egészen az újra-kezdésig Isten országát és népét.

Dunanagyvarsány (1920)

1920 szeptember 15.-én, a Fájdalmas Szűzanya ünnepén vette birtokába a Társaság az egyik testvér édesapjától kapott kis birtokot. A 18 szobából álló ház és a gazdasági épületek 16 holdas, gyümölcstermesztésre és boltgárkertészetre alkalmas területen feküdt.

Itt megélték a testvérek – főleg az első hónapokban –, mit jelent: "elhagyni Istent Istenért". A faluban nem volt templom és bizony hétköznapiakon nem mindig jutottak át szentmisére Taksonyba. Igyekeztek is, amint lehetett, kápolnát berendezni. A ház két egybenytott szobájából alakították ki. 1921 január 29.-én volt a kápolnaszentelés. A váci megyéspüspök engedélyével ezentúl ott őrizhették az Oltáriszentséget.

A falu lakói, akik addig alig jártak templomba, boldogan gyülekeztek ezentúl vasárnaponként a harang szavára. A szentmise bemutatására főleg jezsuita atyák jöttek ki Budapestről, nyaranta a szabadságukat, pihenőidejüket ott töltő papok miséztek.

Különösen nyáron mindig népes volt a ház. Itt tartották több csoportban a testvérek évi lelkigyakorlatait. De tartottak lelkigyakorlatokat a helybeli lányoknak, asszonyoknak,

férfiaknak, legényeknek is, rendszerint Pestről kijövő testvérek.

Lassacskán megváltozott a falu képe. Akik eddig jóformán imádkozni sem tudtak, megfelelő előkészítés után szentségekhez járultak. Az iskolában tanító és hitoktató testvér a gyerekeken keresztül megteremtette a kapcsolatot a szülőkkel. A kapcsolatfelvételt elősegítették a beteglátogatások is. Az orvos segítségével összeállított házipatikával is nagy segítséget nyújtottak a testvérek a varsányiaknak.

Előkészítették az elsőáldozókat, összeírták a bér mállkozókat, körmeneteket, ájtatosságokat, zarándokutakat szerveztek. Apostolai voltak a Jézus Szíve tiszteletnek. Szinte minden családban megrendezték a családfelajánlást, az egész falut a bíró ajánlotta fel a Szent Szívnek. A természeténél fogva bizalmatlan sváb nép annyira megszerette a testvéreket, hogy minden gondjával-bajával hozzájuk fordult.

A gazdasági életben azonban a sikertelenségek sorát tapasztalták meg. Mindenféleképpen próbálkoztak: selyemhernyótenyésztéssel, ami nagyon szépen sikerült az első években, de nem fizetett érte az állami beváltó komoly összeget, így abbahagyták. Volt erdőgazdaság 2 holdon. Méheket is honosítottak. Vagy a mostoha időjárás – szárazság, gyümölcsfákra fagy – vagy munkaerőhiány húzta keresztül a számítást, de talán a tőke hiánya volt legfőbb oka a gyenge eredménynek. Ugyanez mondható a bolt működésére is.

1930 őszén csak három testvért találunk Varsányban. A házadományozó leánya, a Társaság tagja, megbetegedett, Pestre került kórházba. Lelkileg is krízisbe került és egy év múlva kivált a Társaságból.

A Társaság 1931-ben visszaadta a varsányi házat az adományozónak. Saját bútorait szétküldték a különböző házakba, a kápolna berendezését otthagyták a híveknek.

Az utolsó szentmise után a plébános a hívek nevében elbúcsúzott a testvérektől, köszönetet mondva a sok jóért, amit az emberekért tettek. Ők még egyszer végiglátogatták a családokat. Október 4.-én elhagyták 11 éves működésük kedves színhelyét.

Szeged (1924)

Küzdelmesen kezdődött a szegedi ház története. 1924 augusztus 13.-án nagy lelkesedéssel és elszántsággal érkezett meg négy testvér Szegedre – s erre nagy szükségük is volt. Az ígért lakást egy megszüntetett iskola épületében félreértések miatt nem kapták meg. Az egyik testvér szülei fogadták be őket, míg tisztázódott a lakásügy. A berendezés evangéliumi módon szegény volt: mindenkinek jutott egy-egy ágyszalmazsákkal, közösen egy fehérneműs szekrény és egy fogas, az ülőhelyek iskolapadok és asztalok. Megismerkedtek a gondnoknővel is, aki azon csodálkozott, hogy a testvérek milyen szépek. Később kiderült, azon csodálkozott, hogy egyikük sem volt sem vak, sem béma. Úgy gondolta ugyanis, csak az ilyenek szentelik magukat Istennek.

Anyagi alapnak a Korda-fiókot szánták, de egyelőre sem iparendelő, sem üzlethelyiség nem volt. Sok utánjárással megszerezték az iparendelőt s helyet is kaptak egy péküzlet elkülönített részében. Az árút a budapesti Kordától kapták.

Az anyagi gondok enyhítésére sok mindennel próbálkoztak a testvérek. Kötödét nyitottak – ez mint ipari foglalkozás jól beleillett a programba is – de előbb maguknak is meg kellett tanulniuk a mesterséget. Egyikük még a Szegedi Kötöttárú-gyárba is felvétette magát – nem ment könnyen – hogy szaktudást szerezzen. Ez sikerült is, és

apostoli szempontból is nagyon hasznos volt az ottani működése. A gyárban annyira becsülték személyét, munkáját, hogy mikor egészségi okokból ki kellett lépnie, alig akarták elengedni.

A kötöde üzemeltetése nem ment simán. Többször szó is volt a bezárásáról. Egyik ilyen alkalommal az egyik ott dolgozó leány elment P. Bíróhoz panaszra: "Megismertették velünk a vallásos szép életet és most vissza akarnak lökni a bűnbe?" – Így hát még egy ideig, 1929-ig fennmaradt a kötöde.

Kiutat keresve, az egyik testvér zongoraórákat, a másik nyelvórákat adott, a szakácsnő testvér kifőzdét nyitott.

Az apostoli tevékenység kezdettől fogva nagy lendülettel indult. A Szívgyárda keretében foglalkoztak a gyerekekkel. Gyakran rendeztek velük előadásokat, melyeket a szülők, rokonok, ismerősök nagy érdeklődéssel látogattak. Így kialakult a kapcsolat a felnőttekkel is.

1927-ben hosszú utánjárás után megszervezték a Népfőiskolát munkáslányok részére. Az itt működő tanárok a népművelési titkár közbenjárására állami fizetést kaptak. P. Bíró óhajára az egész tananyag profán jellegű volt, hogy ne riasszák el a vallástól távolállókat. Persze, mikor a hallgatók tapasztalták, hogy nincs itt "szenteskedés", meg semmiféle erőszak, megszerették az együttes egész légkörét, s legtöbbször vallását gyakorló jó, sőt apostolkodó hívővé vált. A tanulás mellett a testvérek kirándulásokat is szerveztek számukra, jóhírű énekkaruk is volt.

1933-ban új főnöknő került Szegedre, aki szellemi-lelki képességeivel fellendítette a szegedi települést. A Korda a Dóm tér sarkán lévő épületbe került, így útjába esett az iskolába siető diákoknak, a püspökségen ügyeiket intéző papoknak. A Szegedre kerülő Papnevelő Intézet a könyvforgalomban jelentett nagy fellendülést. De nemcsak kereskedés folyt a Kordában. Bánatukban vigaszt, problémá-

ikban eligazítást kaptak ott az emberek, kezdve a papoktól és egyetemi tanároktól az iskolás gyermekekig. Az akkori belvárosi plébános egyszer így vallott: "Ha felbosszantanak az irodában, kapom a kalapomat és a Kordában lehigga-dok."

A második világháború délkelet felől közeledett, elren-delték a város kiürítését. Sokan nyugatra menekültek, a testvérek is Pestre mentek.

1945-ben néhány testvérnek alkalmi teherautóval sike-rült visszatérni Szegedre, hogy ott újrakezdjék az életet. Volt feladat bőven. A kifosztott lakást be kellett rendezni, az üzletet fel kellett támasztani. Nehezen ment, hiszen az első hónapokban csak d.e. 8–12-ig mertek nyitvatartani, az oroszoktól való félelem miatt, akik délután szabadon járhat-tak a városban.

Később rendeződtek a viszonyok és nyugodtabb légkör-ben folyt az üzleti élet. Nem csak anyagilag lendült fel ismét a Korda, de sok szép eszmének is melegágyává vált. Ilyen volt pl. a missziók ügye. Rövid idő alatt bámulatos lendületet kapott a hitterjesztés gondolata. Tömegeket mozgatott meg, igazolva P. Bíró állítását: a kereskedő a világ legjobb misszionáriusai közé tartozik. A módszerekről, eredményekről oldalakat lehetne írni.

1946 október 15.-én megnyílt a Társaság hitoktatónő-és apostolnő-képző iskolája is, Xavéri Kollégium név alatt.

Szegedet akkor nagy tanyavilág vette körül. Ebben a tanyavilágban a huszas-harmincas években sok volt az olyan serdülő gyerek, aki még a Miatyánkot sem tudta. Sok ember csak felnőtt korban jutott el az első szentáldo-záshoz, vagy meglett korban a bérnialáshoz. Pap csak ritkán ért el a tanyavilágba. Tanítókra, képzett hitokta-tónókra, azok apostoli buzgóságára és komoly hittani tudá-sára volt szükség, hogy a pap mellett és helyett tudjanak

segíteni a nép vallási tudatlanságán, emelni tudják kulturális nívóját. Az ő felkészítésükre alakult a Xaverianum.

A főiskola kétéves volt. A rendes tantárgyak: filozófia, biblikum, dogmatika, morális, egyháztörténet, egyházjog, liturgia, aszketika, pedagógia, katekézis, szociológia, retorika. Rendkívüli tárgyak: vallási néprajz, egyházi zene és ének, egyesületek vezetése, népi tánc, népi játék, stb.

A félévenként kötelező kollokviumokon kívül az utolsó félévet összefoglaló vizsga zárta le. Sikeres vizsga után a hallgatók hitoktatásra képesítő oklevelet kaptak, melyet a Püspöki Kar az egész országra érvényesnek fogadott el, s melynek alapján az állami iskolákban is jogosultak voltak tanítani.

Voltak a főiskolának rendkívüli hallgatói is, akik szabadon választhatták meg a hallgatni kívánt előadásokat, azokból kollokváltak és apostolkodásra képesítő vagy szívgyárdavezetői oklevelet nyertek.

Működésének négy éve alatt számos hitoktató, egyesületvezető, tanyai apostol, alkalmi előadó, gyermeklelkigyakorlatokat adó került ki a Xaverianum hallgatóiból.

A főiskolát 1950 nyarán államosították, majd az üzletet is, a testvéreket rövid időre internálták. A "visszatérők" és az ottmaradt otthonlakók apostolkodása a mai napig fenntartotta a Társaság hagyományait Szegeden.

Kecskemét (1925)

Révész István plébános látta, hogy a város külterületén tapasztalható óriási vallási tudatlanságból és kulturális elmaradottságból fakadó feladatokkal plébániájának papjai egyedül nem tudnak megbirkózni, ezért szerzetesnőket hívott meg Kecskemétre. A kórházi munkákra ferences apácákat kért fel, a leányifjúság nevelésére (elemiiskola,

gimnázium, tanítónőképző) az angolkisasszonyokat hívta meg, az eltévelyedett leányokkal való foglalkozásra a Jó Pásztor apácákat kérte. A tanyai nép gondozására Társaságunkat hívta.. Főfeladatul a sajtóapostolkodást tűzte ki, mégpedig könyv-, papír- és kegytárgykereskedésen keresztül. Szívesen mentünk, hisz ez a munka az Alapító szíve szerinti volt.

1924 december 8.-án érkezett meg a városba két testvér. A számukra kijelölt ház nem volt közművesítve. Vízért messze kellett menni, egy közös kútra. Az odajáró cseléd lányok sokat helytelenkedtek az ott settenkedő legényekkel. De a testvérek a prelátus úr kifejezett kívánságára felhasználták a kútrajárást is az apostolkodásra. Megjelenésükre a legények elszivárogtak, a lányok megcsendesedtek, és lassanként átvették a testvérektől azt a szokást, hogy ha gyenge, idős asszony jött a kútra, helyettük is kihúzták a vizet.

A bolt megnyílt. A testvérek nagy súlyt fektettek a szép kirakat rendezésére kegytárgyakból, szobrokból. Jellemző a nép alapjában jámbor lelkületére, hogy egy bácsi, elmenve a kirakat előtt, lekapta süvegét a fejről, megállt és imát mondott.

A tanyai emberek lassanként megismerték a boltot és szívesen jártak oda, ahol olyan kedvesen elbeszélgettek velük. Sokaknak szinte második otthona, bizalmas tanácsadó helye lett a Korda. A forgalom szépen fejlődött.

1925 tavaszán kezdték meg a testvérek a tanyajárást. Az első helyre, Miklóstelepre, az ottani tanítónő hívta meg a Kordát vezető testvért, hogy a leánykör keretében foglalkozzék a lányokkal. 40-50-en jöttek össze alkalmanként. Híre ment a dolognak és egymás után jöttek a meghívások, egyik tanyaközpont után a másikba. A testvérek lelkigyakorlatokat is adtak a tanyaközpontokban, először fiú- és leánycsoportoknak, később felnőtteknek is.

Nagy népszerűségnek örvendett a közben felállított kölcsönkönyvtár is. 50 könyvvel indult, de az állomány hamarosan 300 -ra gyarapodott. A Jézus Szíve Szövetség évente kiadott naptárából 1000 db-ot is eladtak, a Szentírás zsebkönyv alakú kiadásából 500 példány kelt el. Ismét igaza lett P. Bírónak, hogy nincs az a tömegpasztoráció, amely felér az üzleti apostolkodással. Az 1930-as évek korszellemévé teszi, hogy az intelligenciának nem imponált a kis kölcsönkönyvtár. Számukra a Korda 5-5 példányban katolikus folyóiratokat rendelt s azok rendszeres olvasására, az olvasottak megbeszélésére olvasóköroket szerveztek.

Besegítettek a testvérek a plébániai munkába is: résztvettek a gyermekek elsőáldozásra való előkészítésében, áttérők oktatásában, betegek felkutatásában.

A tanyai pasztoráció sikerei, s ugyanakkor a programok helybeli megoldásának nehézségei adták a gondolatot, hogy saját házat szerezzenek, amit kultúrháznak és szentmisék tartására szántak. Néhány tekintélyesebb gazdával megbeszélve, megvették a telket Kadafalván. A felépítés pénz hiányában nagyon lassan ment. Az önkéntes pénzfelajánlások csak később indultak meg, amikor a tanyai magyarok már biztosan látták, hogy lesz valami a dologból. 4 évig tartott, míg eljutottak a ház felszenteléséig: 1938-ban szentelték fel, a többi tanyaközpont bevonásával.

A ház valóban kultúrközpont volt, ahol zavartalanul folyhattak a különböző rendezvények. Egy év múlva harangjuk is lett. A szentmisét hetente Kecskemétről kijáró atyák mondták, nagyszámú résztvevőnek. Az apostoli munka mindjobban kiszélesedett és a következő évek folyamán zavartalanul működhettek.

1944 szeptemberében a szovjet hadsereg gyorsan haladt előre az Alföldön. A kiürítési parancsra a lakosok ezrei hagyták el Kecskemétet. Két testvér hazament, ketten pedig a városban maradtak. Az oroszok bevonulásának

idejére a nagytemplom alatti pincében húzódtak meg. Pár nap múlva visszatértek a lakásba és próbálták újrakezdeni az életet.

A kadafalvai kultúrház sok kárt szenvedett a háború folyamán, istállónak is használták. Idővel visszaadták rendeltetésének, de használhatatlan állapotban. Kezdődött előlről a pénzgyűjtés. A Korda is sokat segített. 1948-ban ismét lehetett a kultúrházban szentmise mondani. A kulturális rendezvények is megindultak, de a vallásos egyesületek működését betiltották.

A Társaság tagjai a szétszórásban is Kecskeméten maradtak. Csendben, föld alatt dolgoztak. A kadafalvai kápolna is megmaradt, a főplébániához csatolták. Ma is van ott minden vasárnap szentmise, élénk látogatottsággal, a testvérek szervezésében.

Pécel (1927)

A Társaság büszkesége, legnagyobb objektuma Pécel volt.

Hogyan kerültünk oda? Programunk fontos része olyan iskolarendszer kiépítése, amely az elméleti mellett gyakorlati képzést is ad. Első lépésként egy háztartási és gazdasági leányiskola felállítása volt a cél.

Megindult az érdeklődés, keresés alkalmas hely után. Pécelen találtak egy több holdas területen fekvő házat, mely alkalmas volt az iskola számára. A megvalósításhoz több segítséget kaptak. A legjelentősebb volt gr. Vay Péter, Firenzében élő püspök édesanyja emlékére adott adománya. A grófnő emlékét őrizte a parkban felállított nagy fehér feszület felirata és az 1937-ben megnyílt lelkigyakorlatos ház neve: Caroleanum. De kölcsönt is vett fel a

Társaság, hogy az iskolát felépítse és felszerelje, vagyis alkalmassá tegye a cél megvalósítására.

1927 október 1.-én kezdte meg működését az iskola. Elsősorban falusi leányok számára alakult, bennlakással egybekötve. Az első évben általános képzést kaptak a lányok, hogy elsajátítsák mindazt, amire egy jó gazdaszornynak és édesanyjának szüksége van. A második évben kenyérkereső pályára is kiképezte az iskola az arra vállalkozó növendékeket. A szakképzés fő területei: szabás-varrás, baromfitenyésztés, kertészet. A tanulók szakkönyvtárat kaptak, melyet az állam segédlevélnek ismert el. A tanítványok egy része visszament az iskolába a harmadik évre is, szakmai továbbképzésre.

Az iskola mintagazdasággal volt egybekötve. Itt a növendékek együtt dolgoztak a testvérekkel, így sajátítva el a szükséges ismereteket.

A minisztérium először idegenkedve fogadta az új típusú iskolát, de látva a nagy érdeklődést és az elért eredményeket, hamarosan több helyen nyílt hasonló profilú állami iskola is. Ezek szervezésénél tanulmányoztatták péceli iskolánkat, módszereinket.

A mezőgazdasági középiskola 1945-ben indult meg, 4 évesnek volt tervezve. Az első csoport érettségije előtt azonban elvették és feloszlatták az iskolát.

Lelkigyakorlatok adása kezdettől fogva folyt Pécelen. Eleinte az oktatási szünetekre szerveztek csoportokat, mikor az iskola épületeiben el lehetett helyezni a résztvevőket. A nagy érdeklődés hamarosan arra készítette a Társaságot, hogy külön lelkigyakorlatos házat építsenek.

1937 március 19.-én, Szt. József napján rakták le az alapkövet és 1938 július 3.-án szentelte fel az új kétemeletes házat a váci megyéspüspök. Ez volt az első és tulajdonképpen egyetlen női lelkigyakorlatosház Magyarországon. Megnyitásától kezdve szinte mindig telt házzal működött. A

lelkigyakorlatokat legtöbb esetben jezsuita páter vezette, de ferences és karmelita atya is járt ott, egyes csoportoknak pedig maguk a testvérek adtak lelkigyakorlatokat.

A lelkigyakorlatokon kívül – az igények felmerülése szerint – otthont adott a ház családi napoknak, különböző tanfolyamoknak, kurzusoknak is.

A péceli testvérek külső, a faluban és környékén végzett apostoli munkája hasonló volt a más házakban végzetthez: hitoktatás, Szívgyárda szervezése, Jézus Szíve Szövetség, szegények felkutatása és segítése, Jézus Szíve körmenet, Krisztus király ünnepének megrendezése, stb.

Budapest bombázásával megszűnt a lelkigyakorlatok tartása. (Pécel 28 km-re volt Budapesttől). A házat a svéd Vöröskereszt céljára ajánlották fel, felkerült rá a svéd vöröskeresztes zászló. A házat a környék asszonyai és leányai foglalták el, ott keresve menedéket a bevonuló szovjet katonák előtt. A vöröskeresztes zászló és az előljáró testvér leleményessége meg is védte a házat és annak lakóit. Senkinek nem történt baja, még katonai beszállásolásra sem került sor.

Mégis volt áldozata a háborúnak a péceli testvérek közül. 1945 februárjában négy testvér, köztük Szabó Mária, vállalkozott rá, hogy élelmet visz budapesti házunk kibombázott lakóinak. Mivel vonatközlekedés nem volt, a testvérek maguk húzták a négykerekű kis kocsit. Miután küldetésüket sikeresen elvégezték, indultak Pécelre. A községtől néhány km-re részeg orosz katonák támadtak rájuk. A testvérek szétszaladtak, az egyik katona üldözőbe vette Szabó testvért... Másnap találták meg holtan, össze-vissza szurkálva, de az orvos megállapítása szerint érintetlenül, mintegy a tisztaság vértanújaként áldozva fel életét.

A háború után minden területen megindult a munka Pécelen is. Az ígéretes kibontakozásnak azonban végetve-

tett az 1950 június 15.-i államosítás, mely után pártfőiskolát rendeztek be a házban, majd később szociális otthon lett.

Balatonfüred (1930)

Az 1930-as évszám a balatonfüredi ház végleges megalapítását jelenti. Előzőleg ugyanis dolgoztak már ott testvérek, nem egészen egy évig. De mivel a kilátásba helyezett hitoktatói állást nem sikerült megkapni, és a megvételre felkínált, eladósodott, rendetlenül vezetett papírüzlet sem volt alkalmas az átvételre, a fürediek nagy sajnálatára eljöttek a testvérek, azzal az ígérettel, hogy amint lehetséges lesz biztos anyagi bázist teremteni, visszatér a Társaság Füredre. 1930 őszén teljesítették ígéretüket. Megélhetésük biztosítva volt. Egy testvér iskolában tanított, a másik apostolkodott. Később még egy óvónői állást is kaptak. A téli hónapokban szegénykonyhát nyitottak, vasárnap délutánonként előadásokat tartottak. Családokat látogattak, az egyesületek munkájába is bekapcsolódtak. Vezették a Szívgyárda három csapatát, a Jézus Szíve Szövetség aszszony- és leánycsoportját. – Műkedvelő előadásokat, nagyobb színielőadásokat is rendeztek, a tanári kar bevonásával. A szórakoztató előadások műsorába mindig beillesztettek egy kis katekétikus tanítást, melyet az esperes úr tartott. Így olyan közönséghez is szólhatott, melyet egyébként nem tudott megfogni. "Az ő kapujukon bemenve a mi kapunkon jöttünk ki" – mondták a testvérek Szt. Ignáccal. Így elérték, hogy az embereknek öntudatosabb lett vallássosságuk, bővült vallásos tudásuk.

Az évek során számos lelkigyakorlat megszervezésében is jelentős szerepet vállaltak a testvérek.

Az 1938-as Eucharisztikus Kongresszus alkalmával a fürediek impozáns, 12 hajóból álló körmenetet szerveztek a

Balatonon, melyen a pápai legátus, a későbbi XII. Pius pápa is résztvett. Az előkészületekben, rendezésben a testvérek is kivették részüket.

Amikor új apostolkodó testvér érkezett Füredre, aki zeneileg képzett volt, hamarosan női kórust szervezett a kongreganista lányokból. Amellett, hogy az énekkar egyes alkalmakkor közreműködött a szentmisén, szereplésével változatosabbá tette a műkedvelő rendezvényeket is. Karácsonykor a Szív-szanatóriumban betegek karácsonyát rendeztek a testvérek, azon az énekkar is közreműködött.

Álljon még itt néhány példa a testvérek találékonyságára, sokoldalú tevékenységére:

1937-ben szabás-varrás tanfolyamot rendeztek az egyik testvér nővérének vezetésével, 32 személy vett részt rajta. Ezzel párhuzamosan folyt egy kukorica-csuhé tanfolyam, ezt az egyik óvónő vezette.

1939-ben főzőtanfolyamot tartott az egyik szakácsnő testvér. A tanfolyam kiállítással zárult, mely egyben vásárlási alkalom is volt. A különféle kiállított húsok, szendvicsek, torták, sós és édes sütemények a mester és tanítványai ügyességét bizonyították.

1940 telén kézimunka tanfolyamot rendeztek, a buzsaíki népművészet jegyében. A mostoha időjárás (kemény hideg, hóviharak) ellenére oly nagy volt az érdeklődés, hogy hosszabbítani kellett a tanfolyamot. Igen sok és sokféle kézimunka készült el a zárókiállításra. 1940 júliusában megnyílt a Korda könyv- és papírkereskedés, önálló üzletként. 1942 tavaszán újabb üzlettel gyarapodott a füredi ház. A veszprémi egyházmegye tulajdonában a fürdőtelepen egy könyvkereskedés működött, amit a Társaság megvett.

A negyvenes évek elejétől egyre inkább érezte hatását az, hogy Magyarország is belesodródott a háborúba. Sok család kereső férfitámasza a fronton harcolt. Az itthon

kapott segélyek nem pótolták a családapá keresetét. Így nagy gond volt úgy a segítségükre lenni, hogy legalább kiáltó szükségét ne szenvedjenek. A testvérek tevékeny részt vállaltak a gyermekebédeltetési akciókban, nyáron a napközi otthon szervezésében.

1942-ben az egyik testvér elvégezte a leventeleány-vezetőnőképző tanfolyamot, s rögtön meg is kezdte a lányok szervezését. A leventeleányok gyűléseit hétköznapi tartották, hogy ne ütközzék a Mária-Kongregáció gyűléseivel, hiszen sokan mindkettőnek tagjai voltak. A hadikórház-zá átalakított fürdőtelepi Grand Hotelben fekvő honvédeknek a leventeleányok rendeztek karácsonyi ünnepséget, ajándékok kiosztásával.

A háború után újra megindult az élet. Sok volt a munka most már két üzlettel, óvodával, iskolai tanítással, hitoktatással, szegényüggyel. Néha-néha más házakból kaptak kisegítőt.

1949-ben megtörtént az üzletek államosítása, megvonták a hitoktatási engedélyt. Aztán elérkezett 1950 és ezzel együtt a felosztatás, az üldözés...

De a testvérek hűségesen kitartottak Balatonfüreden és mindig megtalálták annak lehetőségét, hogy hogyan szolgálják ott a népet és a Társaságot.

Kálóz (1930)

A Széchenyiek mélyen vallásos emberek. György gróf haladó szellemű, szociális gondolkodású arisztokrata volt. Tudomást szerzett Társaságunkról, annak modern, a népet felkaroló programjáról. Nagyon óhajtotta, hogy Kálóz népe is részese legyen a testvérek lelki-szellemi ráhatásának. Telket, nagy házat adott az egyházközségnek azzal a céllal, hogy ott lakás épüljön a Jézus Szíve Népleányai Társaságá-

nak, továbbá óvoda, üzlethelyiség és kultúrház. Nagy munka volt, melyből a kálózi hivek társadalmi megajánlással vették ki részüket.

Az első két testvér 1930 április 11.-én foglalta el helyét Kálózon. Alig tették be lábukat a területre, az egyik testvér már résztvett az iskolás gyermekek számára rendezett lelki-gyakorlatok tartásában, napi egy beszéddel.

Kálóz körül sok pusztá, azaz uradalmi tanya terület, sok katolikus lakóval. Itt is tartottak lelkigyakorlatokat a testvérek.

Június 6.-án megnyílt a vegyeskereskedés, Szt.. József-bolt néven. A testvérek nagy odaadással szolgálták ki az embereket, igyekeztek olcsó árakat szabni. A boltnak apostoli szempontból is igen nagy jelentősége volt, hiszen adás-vevés közben beszélgetések alakulnak ki, melyek előbb-utóbb meghozzák az eredményt: keresztény gondolkodást az élet dolgairól, eseményeiről. Férfiak, akik csak dohányért, gyufáért nyitottak be, megpuhultak, fogékonyrá lettek a kegyelemre.

De anyagilag is szükség volt a bolt forgalmára, hiszen eleinte 3-4, majd évek múltán 7-10 testvért kellett eltartania. De természetes fejlődése sem állhatott meg, hiszen az igények növekedtek.

Az óvoda létesítésére a kálóziak már nagyon vágytak. A munka egész napra a földekre szólította őket, s ezalatt az óvodában biztonságban, és jó kezekben tudták kicsinyeiket. 1930 június 15.-én volt a megnyitó ünnepség, másnap pedig megindult a rendszeres foglalkozás. Az óvoda komoly apostoli eszköz is volt. A gyakori érintkezés a szülőkkel, nagyszülőkkel meleg kapcsolatot teremtett a nép és az óvónő között, a sok szép ünnepségen való szereplés nagy öröm volt a kicsinyeknek, s szinte az egész falut odavonzó kedves élmény a nézőközönségnek.

A közvetlen apostolkodásnak szinte minden eszközét használták a testvérek. Ezek között a legfontosabb és leghatásosabb eszköz a lelkek átformálására a lelkigyakorlat. 1933-ban Kálózón és a környékbeli pusztákon 13 lelkigyakorlatot tartottak a testvérek felnőtteknek, ötöt gyermekeknek. 1934-ben 385 nő és 350 férfi végzett 3-3 napos lelkigyakorlatot jezsuita páterek vezetésével, a testvérek szervezésében. – A Jézus Szíve Szövetségbe szervezték a testvérek a felnőtteket, külön csoportba az asszonyokat, férfiakat, nagylányokat, legényeket. Az iskolás gyermekekkel a Szívőárda keretében foglalkoztak, 2-2 osztályként csoportosítva őket.. Az apostoli munka eredményeként sok család felajánlotta magát Jézus Szívének. A nagykilencednek (9 elsőpénteki engesztelő szentáldozás) és a skapuláré felvételének is buzgó apostolai voltak a testvérek. 1933-ban bevezették a házszentelés szép szokását. Körmeneteket rendeztek, búcsújárásokat szerveztek. Az egész esztendőn át váltakoztak a különböző vallásos rendezvények, melyek ébrentartották vagy éppen felrázták a lelkeket az Istennel való kapcsolatuk rendezésére.

1936 tavaszán matyó kézimunka-kiállítást rendeztek a kultúrházban, a következő évben pedig buzsáki hímező-tanfolyamot. A tanfolyamokat szép kiállítással fejezték be.

1944-ben a háború során Kálóz háromszor is gazdát cserélt. Sok fiatal lány menekült a testvérekhez, bízva abban, hogy az "apácákat" tiszteletben tartják a katonák. A testvérek leleményességének köszönhető, hogy nem is történt semmi baj. Szürke fátylat kötöttek a lányok fejére, hogy elhiggyék az oroszok: monaskák. A front átvonulásával újból megnyitották a boltot – egy tömb élesztő árusításával. Valóságos kálvária volt az árubeszerzés – de a falut el kellett látni és ezért a testvérek minden áldozatot készek voltak vállalni. Csakhamar minden árút megkaphattak a vásárlók, amire szükségük volt. Folyt az üzletben az apos-

tolkodás is. Nem egy kálózi gyermek köszönheti életét az édesanyjával történt suttogó beszélgetéseknek a bolt sarkában.

Az apostoltokodásban újjáélesztették a régi hagyományokat. Megkezdték az összejöveleteket a hívekkel, a felnőttektől kezdve a gyermekekig. A betört templomablakok rendbehozása volt a legégetőbb feladat, könnyű volt rá aktivizálni a falu lakóit. A közös munka összekovácsolta az embereket. Az asszony nép sem maradt tétlen. Felfrissítették az oltárneműt és újakat is hímeztek. A templomszentelés szép ünnepe volt az egész falunak.

A Kálózon eleven lelkigyakorlatos mozgalom kihatása volt, hogy a ház előjárója megvett Székesfehérvárott egy romházat és sok erőfeszítéssel, kálózi anyagi és személyi segítséggel használhatóvá tette. Egymásután adta ott a lelkigyakorlatokat. Még egy kis házikápolna beállítására is kapott engedélyt. Az egyszemélyes kis lelkigyakorlatos ház a testvér haláláig, 1958-ig működött.

Kálózon az eleven vallási életnek és a testvérek nyilvános működésének a szétszórátás vetett véget. A ház ma is létezik, a szétszórátás egész ideje alatt laktak és dolgoztak testvérek Kálózon. Hatásuk máig érezhető.

Kiskunfélegyháza (1931)

A főcél, amiért a Társaságot és a Kordát ide meghívták, elsősorban a katolikus sajtó szolgálata volt.

1931 augusztusában ment le két testvér Félegyházára. A főutcán, forgalmas helyen vettek ki egy üzlethelyiséget, az árút a pesti Kordától kapták bizományba.

Az üzlet szépen megindult, igen jó forgalommal. Vezetője így emlékezik vissza az első időkre: "Nagyon igyekeztem a Társaság Szabálykönyvében lefektetett, kereskedőknek szóló előírások szerint vezetni az üzletet. Ha nem

volt valami, két-három nap alatt okvetlen megszereztük. Nagy gondot fordítottunk a szép kirakatokra. Minden kirakatkának volt valami vezérfonala. Esténként vasárnap is kivilágítottuk azokat, mert sokan sétáltak arra. Egy ilyen alkalommal, amikor a villany miatt benn voltam az üzletben, látom ám, hogy a karácsonyi kirakatunk előtt ott pipiskedik egy kisgyerek, s csókot nyom az üvegre a Jézuskának."

Nagy sikere volt a gyerekek közt egy szeptemberi kirakatkának is, melyben egész iskolaterem volt összeállítva apró celuloid babákból. Volt benne minden: padok, térkép, még későn jövő gyerek is.

Reklámra is áldoztak. A karácsonyi könyvekre verses szórólapok osztogatásával hívták fel a figyelmet.

Az emberekkel való közvetlen kapcsolat felvételére az üzleten kívül is minden alkalmat megragadtak a testvérek. Szívgárda csoportokat szerveztek, az ünnepélyes tagfelvételt mindig lelkigyakorlatok vezették be. Ahogy aztán az évek során egyre több csapat alakult, jezsuita atyákat hívtak meg lelkigyakorlatok adására. Így pl. 1934-ben 760, 1935-ben 1000 gyermek vett azokon részt. Az ünnepélyes tagfelvételt szindarab előadása követte. Ezek a kis előadások hozzájárultak ahhoz, hogy a Szívgárda eszméjét a szülők és felnőttek is megismerjék és megkedveljék.

A Jézus Szíve tisztelők köre is egyre bővült. Megalakult a Családok Jézus Szíve Szövetsége, a városi és tanyai asszony- és leánycsoportok gyűléseit a testvérek vezették. Az évi tagfelvételre itt is háromnapos lelkigyakorlattal készültek, jezsuita páterek vezetésével.

A gárdisták több csoportjával a tanítók foglalkoztak, bár először húzódoztak ettől a munkától, talán mert nem volt gyakorlatuk a vallásos szellemű nevelésben. Az előljáró testvér időről időre foglalkozási tervet készített és azt minden gárdavezető pedagógusnak átadta. Így már könnyebben ment a munka. Tapasztalták a vezetők, mennyire lelkesíti a gyerekeket a színelőadásokon való szereplés, gyakran rendeztek hát ilyen előadásokat a különböző ün-

nepekkel kapcsolatban: karácsonykor, farsangkor, Jézus Szíve ünnepén, a plébános névnapján, stb.

A testvérek kezdeményezésére tartották meg először 1935-ben a Jézus Szíve körmenetet, 1936-ban Krisztus Király ünnepét. Közel 2000 ember – köztük a város vezetősége – hallgatta az ünnepség szónokait a városháza dísztermében.

Az üzlet fokozatosan fejlődött. 1935-ben nagyobb helyiségbe költöztek. Az iskolaév kezdetén és karácsony előtt 2-3 személyt is fel kellett venni, segíteni a kiszolgálásban.

A háború és a szovjet csapatok bevonulása alatt sok viszontagságon mentek át a testvérek. De helyükön maradvá vészelték át a nehéz időket és kezdték újra az életet. Lassan ismét fellendült az üzlet és az apostoli munka is, minden területen. A működési engedély megszüntetése vetett véget itt is – mint minden állomáshelyünkön – a nyilvános munkának. A testvérek azonban maradtak Kiskunfélegyházán és tovább sugározták jótékony hatásukat.

Gyömöre (1934)

1934 áprilisában kapott a Társaság itt, a györmegyei Gyömörén intézményünk régi jótevőinek jóvoltából örök használatra két szép házat, 3 hold kertet, 50 hold földdel, azzal a kötelezettséggel, hogy ott árvákat neveljenek.

A kis birtok nagyon alkalmas volt gazdasági iskola és lelkigyakorlatos ház céljaira, amit ki is akartak ott fejleszteni.

A testvérek óvodával kezdtek, később pedig az egész ország testvéreinek szolgált pihenő és lelkigyakorlatos helyül Gyömöre.

Az 1935-37-es "Beszámoló" bővebben ír a testvérek apostoli munkájáról: családlátogatások; "Szállást keres a Szentcsalád " ájtatosság megrendezése 57 családnál; Jé-

zus Szíve körmenet megrendezése; Krisztus Király ünnepe, szindarab előadásával; 6-8 hetes tanfolyamok: népművészeti kézimunkából, varrásból és főzésből. A tanfolyamokat bezáró kiállítások oly eredményt mutattak fel, hogy hivatalos közegek Győrből és Pápáról is jöttek azok megtekintésére. – A leánycsoport tagjai lelkes segítői a testvéreknek az ünnepségek rendezésében. Évente több nagyszabású szindarabot adtak elő, melyeket mindig háromszor kellett megismételni. Ezek jövedelmét legtöbbször a templom berendezésére ajánlották fel. – A téli hónapokban a messze tanyákról Gyömörére járó 40 kisiskolás gyermeket vendégelnék meg naponta izletes, meleg ebéddel saját költséjükre a testvérek.

E szép munkaterület nem maradt sokáig a Társaság használatában. A beszámolókból kiderül, hogy az elhanyagoltan átvett kertgazdaság üzembehelyezése évről évre jelentős befektetést igényel, a gyümölcsöst újra kellene telepíteni, a szőlőt felfrissíteni, a terület egy részét fásítani, "hogy mire az árvaház ügye a hatóságoknál rendeződik, üzemképes kertgazdaság álljon majd – az 50 holdnyi mezőgazdaság mellett – az árvaház szolgálatára."

Ebből a beszámolóból tűnik ki, hogy még 3-4 év múlva sem sikerült az eredeti tervet – az árvaházat – megvalósítani. Valószínűleg tovább is próbálkoztak a cél megvalósításához szükséges állami támogatás megszerzésével, de nem sikerült. Az 1941-42. évben került sor a szép munkaterület felszámolására.

Hódmezővásárhely (1936)

A mintegy 20.000 katolikus hívő lelki gondozására csak egy plébánia volt Vásárhelyen. 1936-ban az illetékesek még egy plébánia létrehozását határozták el, új templom építé-

sével. A plébánia vezetését Jézus Társaságára bízták. A jezsuita atyák a Jézus Szíve Népleányai Társaságától kértek munkatársakat. Így kezdte meg működését két testvér Vásárhelyen 1936 március 7.-én. Lakásként a Domonkos nővérek zárdájában kaptak egy szobát, ellátást is a nővérek adtak.

A testvérek azonnal megkezdtek a családok látogatását, a katolikusok összeírását.

A nagy protestáns városban a reformátusok voltak az irányadó nagy többség. A felkeresett emberek egy része először be sem merte vallani, hogy katolikus. Fárasztó munka volt az összeírás. Könnyítette a testvérek munkáját, mikor kerékpárt kaptak. Ettől kezdve mint "lovasított apácák" járták az utcákat. Így könnyebben be tudtak karikázni Szegedre is dolgaik intézésére vagy hogy 1-2 napot testvéri közösségben töltve új erővel térjenek vissza munkájukhoz.

A templomépítés nem haladt a megálmodott ütemben. Az atyák letelepedése, munkájuk megkezdése viszont sürgető volt. Ezért az u.n. Vöröskereszt-iskolát átalakították úgy, hogy három iskolateremből készült az ideiglenes kápolna, mellette a plébániahivatal és az atyák lakása. Így alakult meg tehát 1936 augusztus 9.-én Hódmezővásárhelyen a Szt. István plébánia.

A testvérek minden eszközt megragadtak arra, hogy a vásárhelyi katolikusokban felkeltsék az öntudatot és főleg az Istenhez tartozás boldog élményét. A jezsuita atyákkal megbeszélve a "haditervet", kezükbe vették az iskolás gyerekek beszervezését a Szívárdába, minden iskolában külön csoportot képezve. Az iskolából kikerült nagyobb leányokkal megalakították a Jézus Szíve Leányszövetséget. A polgári fiúiskolában Szívtestőr-gárdát alapítottak. Az asszonyok a Jézus Szíve Asszonyszövetség keretében alkottak nagy lelki családot. A férfi ifjúsággal a jezsuita atyák a Kalot mozgalom keretében foglalkoztak. Gárdistáknak, leányoknak, nőknek a testvérek évente szerveztek lelkigya-

korlatokat. Ezeket eleinte ők maguk vezették, később főleg jezsuita atyákat kértek fel megtartásukra.

1937 augusztus 20.-án, Szt.István király napján, a templom védőszentjének ünnepén ünnepélyesen áthozták az Oltáriszentséget az ideiglenes kápolnából a templomba. Rengeteg nép gyűlt össze, igen sokan jöttek vidékről is, és a protestánsok közül is sokan résztvettek az ünnepségeken.

Még 1936 novemberében egy kis Korda fiókot nyitottak a testvérek Vásárhelyen. Itt helyezték el a sokak kívánságára létrehozott kis kölcsönkönyvtárt is. A 20-30 kötetes állomány az évek folyamán azután sok száz kötetre nőtt és nagy közkedveltségnek örvendett.

A plébánia atyái egyre több feladatot bíztak a két apostolkodó testvérré. A városi hívek kartotékolása ugyan elkészült, de előttük állt még a tanyák feltérképezése. Ezt esős időben nagyon nehezítette az óriási sár, ami időnként szinte lehetetlenné tette a közlekedést.

Ha 1-1 órát otthon töltöttek a testvérek, az is bőven be volt táblázva. Jöttek az áttérésre jelentkezők, keresztségre készülő zsidók, akiknek oktatása rájuk volt bízva.

Igen kedves és hasznos apostolkodási feladat volt a Leányszövetség tagjai részére a kirándulások szervezése. Gyakran egy-egy ismerős tanya volt a célpont, a lányok elővettek készletükből egy-két műsorszámot s kis előadást rendeztek a vendéglátók nagy örömére. Voltak nagyobb kirándulások is, pl. zarándoklat Máriagyüdre.

A Leányszövetség rendezvényeire meghívták a Kalot-ot is, hogy a fiatalok megismerjék egymást. Táncdal egybekötött krémesnapokat, fagyalt-délutánokat rendeztek.

1939-ben rendezték meg Vásárhelyen az első Jézus Szíve körmenetet. 1949-ben volt az első bérmálás a Szt.István plébánián.

A háborús helyzet egyre jobban érezte hatását. A katonaság lefoglalt minden termet, ahol addig a különböző

gyűléseket tartották, s melyek a rendezvényeknek is ott-hont adtak: a kultúrházat, leányotthont, legényotthont, stb. A testvérek azonban élelmeseek voltak: ahol lehetett, ott jöttek össze a gyermekekkel, leányokkal. Az esti elsötétítés elrendelésétől kezdve azonban el kellett hagyni a szövetséges leányok hétköznapi gyűléseit, csak vasárnap d.u. találkozhattak.

1943-ban hadikórház létesült Vásárhelyen. A sebesültek részére időnként szentmisét mutattak be ott, ünnepélyességét a szövetséges lányok éneke növelte.

A front átvonulása után a helyzet némileg rendeződött. A jezsuita atyák szorgalmazták a katolikus ifjúság összefogását, a testvérek segítségét is igénybevéve vezetőképző tanfolyamot tartottak – jobb híján a testvérek lakásán. Az egyesületi élet is megélénkült. Előadásokat rendeztek a foglyok szórakoztatására és egyéb nemes célokra.

1945 november 5.-én lezajlottak az országos választások, Vásárhelyen a Kiszgazda párt győzelmével. Az emberek kezdtek reménykedni a jobb jövőben.

De a helyzet állandóan rosszabbodott. Egyik probléma volt a testvérek lakáshelyzete. 10 év alatt sem sikerült megfelelő lakást szerezniük. Ez végzetessé vált az "új világban": valahányszor lakást szereztek, a hatóságok egy hónap után visszavonták a kiutalási engedélyt. A testvérek egy év alatt négyszer költözködtek. Végül a Társaság vezetősége úgy döntött, hogy a Központ kölcsönéből vesznek házat, az "idők jeleit" figyelembe véve nem a Társaságnak, hanem három testvér nevére, személyi tulajdonként. 1949 május 31.-én költöztek be – és 1950 januárjában a testvéreket egy földes volt istállóból és egy köves mosókonyhából álló "lakásba" telepítették át, míg a 3 szobás, gazdasági udvaros, kertes házat általában állami alkalmazottnak utalták ki. A testvéreknek kötelessége volt azonban a ház karbantartás.

1950 április 22.-én megszűnik a ház naplójának a vezetése. Jóakarók figyelmeztették a testvéreket, hogy nem tanácsos tovább feljegyzéseket vezetni...

A Társaság szétszórátása után két idősebb testvér maradt Vásárhelyen, akik hivatali és háztartási munkából tartották fenn magukat.

A házat Vásárhely rendezésekor kisajátították, a három "tulajdonos" megfelelő árat kapott érte – így a Társaság akkori "földalatti" központja visszakapta kölcsönadott pénzét...

Monok (1937)

1937 májusában kezdték meg a testvérek munkájukat Monokon, a gróf Széchenyi György által alapított katolikus óvodában. A szülők nagy örömmel hozták gyermekeiket a testvérekhez, akik megszerezték azok bizalmát és ragaszkodását. A kicsiken keresztül szoros kapcsolatba jutottak a családokkal. A karácsony előtt tartott szép, látványos előadást háromszor is meg kellett ismételni az örvendező szülők kívánságára.

A testvérek jó befolyása azonban túlterjedt az óvodán. Nagy hatást értek el a "Szállást keres a Szentcsalád" ájtatosság bevezetésével. 21 csapat alakult a faluban és három a pusztán. 216 családdal foglalkoztak ennek az ájtatottnak a keretében. Oly nagy hatást tett az emberekre, hogy sok nem-vallásos család is meghatva fogadta lakásába a Szent Családot és a férfiak is levett kalappal, vallásos énekeket énekelve kísérték az utcán a Szentcsalád képét egyik családtól a másikig.

Az egyesületek közül a testvérek vezették a Rózsafűzér Társulatot, a lányok Mária Kongregációját és megszerezték a Szívárdát is. Állandó munkájukat képezte a családok

és a betegek látogatása. Átjártak apostolkodni a szomszédos tanyákra is.

1937 őszén nyílt meg Monokon Társaságunk orvosi rendelője, ahol orvostestvérünk a testi bajok, betegségek gyógyításán kívül a lélek sebeit is igyekezett gyógyítani. A nép nagy örömmel fogadta a testvért, bizalommal kereste fel rendelőjét. Ő pedig családlátogatások és népszerű egészségügyi előadások tartásával is igyekezett kioktatni a népet testi-lelki egészségének helyes gondozására.

Monok kis község. Az élet csendben folyt, a testvérek része lettek a falunak. Amikor aztán bekövetkezett a háború utáni új korszak, megnehezedett az életük. Egyik lakásból a másikba úzték őket, nem volt kereseti lehetőségük, kántorsággal tartották fel magukat. Mégis 1982-ig kitartottak. Ekkor az egyik testvér meghalt, a másikra másutt volt szükség, ahol nagyobb segítséget jelentett. A monoki település bezárta kapuit...

Kolozsvár (1941)

1941 július 26.-án érkeztek meg a testvérek Kolozsvárra és augusztus 28.-án nyitották meg a Korda üzletet. Emellett hitoktattak, Szívárdát vezettek, résztvettek a szórványpasztorációban is – ahogy a szükség megkívánta.

A Korda forgalma szépen emelkedett, az iskolakezdés idején és a karácsony előtti hetekben különösen nagy volt a forgalom.

1944 június 2.-án érte Kolozsvárt az első angolszász bombatámadás. Ennek ellenére június 5-7 között megrendezték a könyvnapokat, ahol a katolikus sajtót a Korda sátra képviselte – eredményesen.

Augusztus 26.-án Románia átállt a Szovjetunió oldalára. A front közeledett, egyre jöttek a menekülők dél felől. A

légiriadók miatt egyre több időt kellett az óvóhelyen tölteni. Aztán megjelentek a város kiüresítését elrendelő falragaszok. A testvérek hosszas tanakodás után úgy döntöttek, hogy nem hagyják el Kolozsvárt. Amíg lehetett, csak a riadók idejére mentek le az óvóhelyre, a légiriadók szünetében az üzletet is nyitva tartották. Végül azonban állandó tartózkodásra kellett berendezkedniük a pincében. Hamarosan megkezdődött a város ágyúzása.

Október 10.-én éjszaka vonultak be a szovjet csapatok Kolozsvárra. Az első éjszakák félelmei, izgalmai után a testvérek a klinikán kaptak menedéket. Rögtön be is álltak segítségnek az ápolónővérek közé. Később az ápolónői tanfolyamot is elvégezték. Éppen idejében menekültek el lakásukból. Másnapra a lakásuk, az óvóhely tele volt orosz katonákkal.

Mikor kicsit lecsitult a helyzet, próbálták menteni a régi házból, amit tudtak, hiszen egy szál ruhában mentek a klinikára. Az ajtókat feltörve találták, a lakásban járni is alig lehetett: szétszórt könyvek, iratok, fehérnemű, karácsonyfadísz, lencse és egyéb élelmiszerek összekeverve, széttaposva, a befőtt beletaposva a lisztbe, az asztalon felbontott, penészedő konzervek. Az összes paplan, a párnák egy része, ágyszőnyeg, téli fehérnemű eltűnt.

A bolt teljesen épségben maradt, még a rolót sem húzták fel. Október 30.-án ki is nyitottak, eleinte csak délig, a kora délutáni órákig, hiszen sötétedéstől veszélyes volt az utcán járni. Az iskolaév kezdetére fellendült a forgalom, a karácsony előtti napokban szintén.

Az első posta 1945 január közepén érkezett Kiskunfélegyházáról, megtörve a kolozsvári testvérek elszigeteltségét. Azután jöttek a hírek innen-onnan, hol postán, hol személyes kapcsolatok révén. Február 16.-án értesültek a félegyháziaktól a pesti házat ért bombatalálatról, Vikária testvér január 5.-i haláláról.

Márciusban a románok átvették Észak-Erdélyben a közigazgatást. A testvérek újabb probléma előtt álltak: maradjanak, vagy térjenek vissza Magyarországra? Sok fontolgatás, tanácskérés után beadták a román állampolgárságra és a Társaság letelepedésére vonatkozó kérésüket.

1945 nyarán lezárták a magyar-román határt, ettől fogva csak határátlépési engedéllyel vagy útlevéllel lehetett Magyarországra menni. Előbbi "államfontosságú" ügyben adták, utóbbit is szinte lehetetlen volt közönséges halandónak megszerezni. Maradt a határon való átszökés lehetősége...

1946 augusztusában az egyik testvér nekivágott a kalandos útnak. A határon egy ismerős átsegítette, simán ment a dolog. Nagy volt a viszontlátás öröme mindenütt, amerre járt. Felbuzdulva a könnyű átjutáson, visszafelé az új általános főnöknő, Kern Margit is a testvérral ment. Három román férfivel együtt lépték át a határt. Azonban meglátták a határőröket, megijedtek és árkon-bokron rohamba sikerült csak biztonságos helyre érkezniük.

Visszafelé még kalandosabb volt az út. Valaki a határmenti faluban feljelentette őket. A határőrség főnöke csak 50.000 lej lefizetésével engedte őket tovább, de ellátta őket jótanácsokkal, merre menjenek, mikor induljanak, stb. Így aztán szerencsésen elérték a magyar területen fekvő tanyákat.

Az új "Romániában" teljes volt a zűrzavar. Senki sem tudta, mi várható Erdélyben. Nehézséget okozott, hogy az üzlet nem volt önálló, hanem a pesti Korda fiókja. Okosnak tartották, hogy az egyik testvér nevére írják az üzletet, aki Magyarországról tért vissza és így repatriáló román állampolgárnak számított akkor. Ezt aztán később nehezen akarták elfogadni a hatóságok.

Mire a forgalom az üzletben fellendült volna, alig volt árujuk. A vallásos tárgyu könyvek elfogytak, kegytárgyakat,

papírárút Bukarestből, Szebenről próbáltak beszerezni, több – kevesebb sikerrel. Az infláció következtében beálló gyors árváltozásokat is nehéz volt követni.

A megélhetés egyre nehezebbé vált. Ezért 1947-ben három testvér Ditróba ment az ottani plébános meghívására. Sajnos, reményeik nem váltak be, így egy idő múlva visszaköltöztek Kolozsvárra.

Egy testvér repatriált Magyarországra, ketten az üzletben dolgoztak, egy vezette a háztartást, egy kézimunkával járult hozzá a létfenntartáshoz 1949 augusztusáig, amikor államosították az üzletet és megvonták a Társaság működési engedélyét.

A testvérek maradtak Kolozsvárott, plébániai dolgozóként. Számuk fogyott, a temetőben a sírok szaporodtak...

Kőszeg (1942)

Ide Székely László apát úr hívta meg a Társaságot, hogy átvegye az ott már működő Emericanum könyv-, papír- és írószerkereskedést. Az üzlet addigi vezetője ugyanis bevonult a Domonkos rendbe. Az apát úr jó kezekbe akarta helyezni az üzlet sorsát, s választása arra az Istennek szentelt közösségre esett, amely hivatásszerűen foglalkozik kereskedelemmel is. 1942 augusztus 20.-án érkezett meg Kőszegre négy testvér.

Két házat is kaptak itt a testvérek, egyet üzlettel és raktárral együtt, egyet lakásnak, örökös használatra. A ház elég nagy és alkalmas volt arra, hogy a budapesti és más városi testvérek ott nyaralhassanak. De a jó alpesi levegő miatt magukat a helyi testvéreket is sokszor cserélték, hogy gyenge testvérek itt megerősödjenek.

Az Emericanum forgalma szép volt, sok munkát adott, különösen amikor a háború közeledtével egyre nehezebbé

vált az árubeszerzés. A vasárnapok és ünnepek délutánjait a testvérek arra használták fel, hogy az emberek közé menve apostolkodjanak. A külterületen lakó szegény családokat karolták fel, különösen a gyermekekkel foglalkoztak. A sok mese, játék, ének vonzotta a kicsiket, akik, megszeretve a velük foglalkozókat, szívesen fogadták a szépre-jóra való oktatást.

A középiskolás ifjúsággal a középiskolákat vezető szerzetesrendek foglalkoztak. A munkáslányokat összefogó Dolgozó Lányok Egyesületét egy Szociális testvér vezette, aki Szombathelyről járt ki vasárnaponként. 1943-tól ezt is a testvérekre bízta az apát úr, a Szociális testvérekkel egyetértve. Gyűléseiket a lányok a testvérek házában tartották, egy, erre a célra fenntartott helyiségben. Az egyesület élete megélénkült, hiszen a vezetőjük most már állandóan Kőszegen tartózkodott.

Az osztrák határ mellett fekvő Kőszeg a háború alatt sok viszontagságon ment át. Az ország vezetői külföldre távozásuk előtt egy darabig Kőszegről "kormányoztak". Majd jöttek a menekülők. A testvérek házáat is lefoglalták, majd amikor visszaadták, a testvérek maguk fogadtak be menekülteket. A front átvonulása idejére ismét elhagyták a házat és a zárdába, majd a plébániára mentek. A lakást ugyan használták az oroszok, de az üzlet sértetlen maradt.

Tovább folyt a mindennapi élet, csak nehezebben. Különösen az élelmiszerellátásban mutatkoztak problémák. Két vállalkozó szellemű testvér több ízben átlopakodott a határon Ausztriába a kincsnek számító élelmiszerekért.

Ennek a határismeretnek köszönhetette 1948-ban a Társaság, hogy az Egyesült Államokba kijelölt négy testvér átjutott a határon és megkezdhetette kalandos útját, – melynek célja a Társaság fennmaradása volt.

Teltek-multak az évek, viszonylagos nyugalomban 1950-ig, a Társaság működési engedélyének megvonásá-

ig. Ezzel elveszett az üzlet és az a ház, amiben az üzlet volt. A testvérek plébániai alkalmazásba kerültek, maradtak Kőszegen.

Csízfürdő (1942)

Az adás-vételi szerződést 1942 június 25.-én írta alá Bubnics Mihály rozsnói püspök mint eladó és a Jézus Szíve Népkegyeleti Társasága mint vevő képviselőként Lafranco Margit SJC vikária. A több mint 2 holdas területen volt egy emeletes ház kápolnával, 25-30 személy befogadására alkalmas, 2 ágyas berendezett szobákkal, mely a rozsnói püspökség papi üdülője volt addig. Ezt a házat állította be itt, a visszakerült Felvidéken a Társaság mint lelkigyakorlatos házat. Három testvér dolgozott benne. Lelkigyakorlatvezetőről eleinte a testvérek gondoskodtak, majd a püspök állandó lelkipásztort helyezett oda, aki a szomszédos község plébániáját is ellátta.

A testvérek a teljesen református környezetben nagyon áldásos munkát fejtettek ki. 1943 nyarán két újabb testvér átvett egy panziót is és ott fürdővendégeket fogadtak, de az a háborús idők miatt a következő évben már megszűnt.

A front előrenyomulásával 1944 nyarán katonakórház lett az Otthon. A frontot a testvérek a szomszédos plébánián vészték át. A harcok elmúltával újra kezdték a munkát, de a határ lezárásával elszakadtak a központtól. 1950-ig még szerveztek lelkigyakorlatokat, kurzusokat. Közben 1950 januárjában az előjáró meghalt, ott maradtak ketten a szlovák nyelv tudása nélkül.

A szerzetesek működési engedélyét 1950-ben Szlovákiában is megvonták, így a házat a testvéreknek el kellett hagyniuk. Albérletben laktak, nagyon nehéz körülmények között, mint ápolónők. Az egyik testvér munka mellett

hitoktatott, kántorkodott a környező katolikus falvakban. Meg kellett tanulnia a nyelvet, különben nem tudott helytállni a munkában.

1948-ban három jelölt csatlakozott a Társasághoz. Ketten augusztusban még át tudtak menni Magyarországra, a harmadik jelölt azonban már nem, így Csízen lett újonc – 14 évig, míg a Magyarországon élő előljáróval érintkezésbe tudtak lépni és a testvér megkapta az engedélyt az eskü letételére.

A testvéreknek idővel sikerült Tornalján egy kis házat venniük és ott dolgoztak az egészségügyben. Az egyik gyermekvédőnői képesítést szerzett, s főleg a magyarlakta vidék gyermekeit és cigánynegyedeit látogatta. A Szlovákiában élő testvérek mindvégig hűségesen kitartottak a magyarság szolgálatában.

Majos (1945)

1945 nyarán a Bukovinából Magyarországra áttelepített székelyek lelki gondozóinak egyike kért a Társaságtól néhány testvért Majosra. 12.000 székely katolikusról volt szó, akiket Tolna megyében helyeztek el a kitelepített németek birtokain. Majosra, mint központra, fekvése és több irányban elágazó jó útjai miatt esett a választás.

Először három testvér érkezett, akik Mezőkövesdről a front elől menekülve Balatonszemesen és környékén élték át a szovjet megszállás első hónapjait. Ők fogadták nagy örömmel az 1946 április 26.-án bedöcögő ökrösszekeket, mely a Budapestről küldött két testvért hozta a bonyhádi állomásról.

A ház, ahol a testvérek lakást kaptak, egy Németországba áttelepített módos német családé volt. Itt alakították ki a kápolnát, sekrestyét, irodahelyiséget is. Az oltár egy öreg

konyhaasztal lett. A misézéshez szükséges felszerelést kölcsönbe kapták Bonyhádról, majd Pestről kapták adományként egy kápolnától.

A legsürgősebb feladat a napközi megnyitása volt. A nép megélhetését a kiosztott föld biztosította, de annak megműveléséhez szükség volt minden épkézláb emberre. A napköziben reggeltől estig jó helyen tudták a szülők gyermekeiket. Átlag napi 120 gyerek kapott a svéd Vörös-kereszt adományaiból reggelit, ebédre levest és uzsonnát. Az egyik testvér vezette a napközit, leleményesen az étkezés biztosításában és jó adottságokkal a gyermekek foglalkoztatásában. A napközi mindenese volt.

A többi testvérnek sem volt könnyű dolga. Egyikük beállt a pap és öccse mellé dolgozni az egyháznak és testvéreknek juttatott 30 hold földön, a másik az ebédet készítette el és vitte ki a földön dolgozóknak. 50 db angoranyulat is gondoztak – ajándékba kapták őket. A faluban nem volt bolt, Bonyhádra kellett gyalog bemenni, ha valamire szükség volt. A kamrában nem volt semmi készlet, még a legszükségesebb dolgokból sem. Fizetést nem kaptak, hiszen ott volt a föld. Igen ám, de addig is élni kellett, míg be lehetett takarítani az első termést. Tojás volt a fő táplálékuk (az emberek, ha szentmisét kértek, azzal fizettek), meg zsíroskenyér, de volt egy kecskéjük, az adta a tejet.

A pénzhiány sokáig megnehezítette a testvérek életét, nem csak azért, mert akkor volt csak pénz, ha valami terményt el tudtak adni, de ez az idő volt a pengő haláltáncának és a forint születésének ideje is.

A testvéreknek segítségre lett volna szükségük, de a központ nem tudott embert adni. Így Budapesten úgy döntöttek, hogy Majost fel kell adni. Ekkor halt meg az egyik ottani testvér rákban, akit Majoson temettek el. A temetésen jelenlévő általános előjáró látva a falu népének

szeretetét, részvétét és bánatát, P. Bíróra hivatkozva visszavonta döntését: "Alapító Atyánk azt mondta, hogy a nép között, ilyen helyen kell dolgoznunk. Itt a helye a Társaságnak!"

A meghalt testvér és az idősebb, beteges testvérek helyébe mások álltak be s folytatták hősiesen a küzdelmes életet, együtt a falu népével, 1950-ig, majd tovább, egészen 1988-ig, a ház végleges felosztásáig.

Kéty (1949)

Május 5.-én érkezett két testvér 1-1 bőrönddel és a Majoson kapott legszükségesebb felszerelési tárgyakkal Kétyre, a Bukovinából Bácskába, majd onnét ide telepített székelyek közé. A plébánia épülete előtt férfiak, asszonyok és gyermekek fogadták őket, az épületben az egyházközségi tanács tagjai. Az egyik szobában két ágy, egy asztal, két szék, a másikban egy asztal, négy szék, egy szekrény, a harmadikban és a konyhában semmi. De az ablakpárkányokon tányérokon sült csirke, foszlós kalács, szalonna, tojás, vaj, egy köcsög tej – jelezve a szeretetet, mellyel a testvéreket várták s mely kész megosztani másokkal azt, amije van.

Az embereknek keményen meg kellett küzdeniük a megélhetésért. A felnőttek, férfiak és asszonyok napestig a földeken dolgoztak, így elsősorban azt kérték a testvérektől, hogy a gyermekekkel foglalkozzanak napközben. Mindennel ellátják őket, amit nem a boltból kell pénzért beszerezni.

A testvérek hamar megértették egymást a falu egész népével. Kevésbé mondható el ez a hatóságokról. A tanácsházán elfogadták bejelentkezésüket, de két nap múlva jött a felszólítás, hogy 24 órán belül hagyják el a falut,

"mert nincs ott rájuk semmi szükség". Úgy látszik rájöttek, ki a Kétyre érkezett két fiatal leány. De a testvérek maradtak. A bejelentkezés megvolt, nem tudtak mit csinálni velük.

A faluban havonta egyszer volt szentmise. A testvérek odaérkezése utáni vasárnap éppen ilyen szentmisés nap volt. Jóval a mise előtt gyülekeztek már a férfiak a templom előtt, egyre nagyobb kört, majd koncentrikus köröket alkotva. Elérkezett a pillanat, amikor az egyik testvérnek be kellett mennie a kör közepére, hogy bemutatkozva személyes kapcsolatba lépjen az emberekkel. Így számol be erről az élményéről: "A gondterhelt, napégette férfiarcok láttán torkomba ugrott a szívem. Körbefordulva köszöntöttem őket: Dícsértessék a Jézus Krisztus! A székely ember erre leveszi a kalapját és tisztelettel válaszol: Mindörökké Amen. – Elmondtam nekik, hogy szívesen jöttünk közéjük, segíteni akarunk nekik, látogatjuk a családokat, foglalkozunk a gyerekekkel, megteszünk mindent, amit tudunk. De nekünk is szükségünk van az ő segítségükre, hogy itt tudjunk maradni, hiszen földhöz, gazdasághoz nem sokat értünk. – Megnyerte őket ez a beszéd, s egymás után szólaltak meg az emberek, kocsifuvart, fát, segítséget ígérve."

Így is lett. A testvérek folyamatosan végiglátogatták a családokat. Mindenütt szeretettel várták őket, szívesen fogadták tanácsaikat egészségügyi dolgokkal, gyermekneveléssel, egyéb problémákkal kapcsolatban. Időnként kilátogattak a határban dolgozókhoz, hogy ha rövidebb időre is, de résztvegyenek munkájukban, osztozzanak kenyérből és szalonnából álló ebédjükben, ezzel is közelebb kerülve egymáshoz.

Azokon a vasárnapokon, mikor nem volt szentmise a faluban, a testvérek tartottak "szárazmisét" (ma igeliturgiának mondanánk), hitoktatták a gyerekeket, foglalkoztak a felnőttekkel.

Az egyik testvér maga köré gyűjtötte a lányokat, népi táncokra, népdalokra tanította őket. A fiúk is kedvet kaptak, jöttek maguktól. Volt olyan vasárnap, vagy hétköznapi este, mikor 60-70 fős csoport gyűlt össze. A szülők boldogan engedték el a fiatalokat, hiszen tudták, hogy jó kezekben vannak. Egy-egy család átadta ilyenkor a házat a csoportnak, a szülők pedig a gyerekekkel elmentek valahová látogatóba. A játék, éneklés mellett hamarosan kialakultak a beszélgetések: egészségügyi dolgokról, fiú- leánykapcsolatokról, magatartásformákról, stb.

Bukovinában nem sokat törődtek a székegyekkel. Sok írástudatlan akadt köztük, de az írni- olvasnivalók sem ismerték a magyarországi törvényeket, rendeleteket. Így gyakran fordultak az emberek a testvérekhez, hogy segítsenek nekik ügyeik intézésében (orvosi, ill. kórházi kezelés, adóügyek, különböző kedvezmények kérvényezése, stb.). A testvérek mindennek utánajártak, segítettek mindenben mindenkinek.

Résztvettek a testvérek a falu örömeiben is, a lakodalmak előkészítésében és megülésében; ősszel a kukorica-fosztás, télen a fonóban töltött esték felejthetetlen élményt jelentettek számukra. A fonóban középen, a petróleumlámpa alatt a guzsaly, az asszonyok fontak, a férfiak a sarokban asztal körül ülve vidám történeteket meséltek.

Valóban egy sorban és egy sorsban éltek a néppel.

A szerzetesrendek működési engedélyének megvonása után a testvérek az egyre fokozódó zaklatások ellenére is a helyükön maradtak. Egyikük 15 évet töltött Kétyen s élete legszebb, legértelmesebb szakaszaként emlékezik vissza ezekre a küzdelmes évekre.

Ujváry Julianna

SZÉTSZÓRATÁS, ÜLDÖZÉS

Nem az a célom, hogy magamról beszéljek, hanem hogy személyes élményeimen keresztül mutassam be a Jézus Szíve Népleányai Társasága tagjainak életét a szétszórtságban. Ezért írásomban keveredni fog a személyes és az általános.

1946 augusztus 15.-én kezdtem meg noviciátusomat Pécelen, ahol az újoncház mellett lelkigyakorlatosházunk és mezőgazdasági középiskolánk is volt. Csendben, békében éltünk, dolgoztunk, tanultunk. 1948 augusztus 15.-én tettem le eskümet és társaim közül utolsónak vártam, hogy megkapjam valahol új beosztásomat.

Ekkor, 1948-ban találkoztam az egyházüldözés első jelével. Államosították iskolánkat. Este a ház előljárója és egyben újoncmesterünk összehívott bennünket az előadóban. Megmondta: az esküdt testvérek fontos tanácskozást tartanak – mi fiatalok és újoncok imádkozzunk a Szentlélekhez, a Bölcsesség Lelkéhez. Nem tudom már, mennyi ideig voltunk együtt – de sokáig. Mondtuk a rózsafüzért, a bizalom imáját, a Társaság alapítójának imáit. Aztán, mikor már belefáradtunk, énekelni kezdtük Alapító Atyánk egyik

énekét: "Soha nem félek, mindig csak remélek, az Úr szívén vagyok, nem érhetnek bajok!" Ezt aztán mindaddig egyfolytában énekeltük, míg vissza nem tértek az idősebb testvérek.

Müller testvér, a ház előjárója elmondta, hogy iskolánkat államosították, további akadályoztatásra is lehet számítani – de egyelőre minden megy tovább.

Államosítások, deportálások, felosztatás

Szeptember elején lekerültem Hódmezővásárhelyre. Ott még csend volt, csak a plébánost zaklatták. Hittant tanítottam az iskolában, de a tanáriba már nem volt szabad bemennem. A Jézus Szíve Szövetség leánycsoportját is vezettem. Tavasszal nagyban készültünk a "Mindenki" (Jedermann) előadására, a kultúrházban. A darabot vasárnap akartuk bemutatni. Szombat d.e. a főpróba alatt megjelent egy civil férfi és egy rendőr és kijelentették: azonnal el kell hagynunk a kultúrházat, mert államosították. És az egyesületeket – a Leányszövetséget is – felosztatják.

Sikerült kisírni még a vasárnapi előadást, de utána rohamlépésben csomagoltunk és vittük széjjel a jelmezeket, kellékeket – megőrizendő a jövő számára. (Ki tudja, vajon ki, hogyan használta fel őket?)

Hogy a plébánia szépszámu ifjúsága el ne vesszen, a Leányszövetség és a Szívtestőrség tagjaiból megalakítottuk a templomi énekkart. Vezetője hivatalosan én voltam, aki teljes zenei antitalentum vagyok – de volt jó karnagyom, én csak a "körítést" szolgáltattam: az elmékedéseket, szövegmagyarázatba rejtett hittant, közös imádkozást. A kóruson lelkigyakorlatot is tartottunk.

Következő iskolaévre, 1949 őszén Szegedre kerültem. Nappal Korda üzletünkben dolgoztam, késő d.u. a "Xaveri-

anum" apostolképzőnkbe jártam, vacsora után fél éjszaka az üzlet árúját csomagoltuk és este 10-12 óra között hordtuk szét megbízható családokhoz, megőrzésre. – 1950 júniusában befejeztük a Xaverianum tanévét, rendben levizsgáztunk, a végzősöket elbúcsúztattuk. A Te Deum után a tanterem előtt a lépcsőkön üldögélve vasárnapi kirándulásunkat tervezgettük az apostolképző apáca- és világi hallgatóival. Este 8 órakor azután megjelentek a rendőrök. Egy órát kaptunk egy 5 kg-os csomag összeállítására, aztán beraktak bennünket egy teherautóba, ahol már ült egy csomó különféle rendű nővér. (Szegeden teljesen meglepetésszerűen, egy éjszaka szedték össze az összes szerzeteseket. Lakásunkban ott maradt minden közösségi és személyi holmink, megtetézve a Korda és a jezsuita atyák hozzánk menekített dolgaival.) "Itt van velünk az Úr Jézus" – súgta oda egy szociális testvér, majd kézzel adva az Úr testét, mindannyian megáldoztunk. A teherautó behajtott velünk a hírhedt szegedi Csillagbörtön udvarára. Ekkor bizony kicsit megdöbbszünk. De nem történt semmi különös, mi maradtunk a teherautón, a többieket más kocsikra tették át. Bennünket nagy csodálkozásunkra saját házukba, a péceli lelkigyakorlatos házba vittek, melyet épp akkor államosítottak. Ugyanakkor idegen nővéreket is szállítottak ide. Mikor a teherautóról nagyon udvariasan lesegítettek bennünket fegyveres kísérőink, az engem levőnek azt mondtam: "Köszönjük, hogy olyan rendesek voltak velünk." A válasz így hangzott: "Mi is köszönjük, hogy olyan fegyelmezetten, nyugodtan viselkedtek."

Pécelen nagy volt a zűrzavar. Mivel szüleim ott laktak, egy talicska könyvet eltoltam hozzájuk megőrzésre és elbúcsúztam tőlük. Időközben ugyanis minden szegedi megkapta legfelsőbb előljárónk üzenetét: "Azonnal elszökni!" A helybelieket nem fenyegette veszély, őket nem tekintették

szerzeteseknek és szabadon elmehettek magukkal víve "saját" holmijukat. Még ugyanaznap délutánján a pesti házban (amit akkor még nem államosítottak, elvégre nem voltunk szerzetesek, "csak" szerzeteseket utánzó társulat) ugyan megkaptuk a Pécelen levő nővérekre felügyelő örök üzenetét, hogy ha a nyolc eltűnt szegedi nem tér vissza, helyette nyolc péceli testvért visznek el – de ebből nem lett semmi és minket sem keresett soha többé senki.

Egy hónapi rejtőzködés után elszegődtem egy család-hoz háztartási alkalmazottnak.

Életünk a szétszórátás elején

1950 november elején feloszlatták pesti házunkat. A testvérek szétszóródtak rokonoknál, albérletben, volt, akinek csak egy ágy jutott valahol. 1950 november 1-én megvonták a Társaság működési engedélyét. De ez életünkön, tevékenységünkön nem sokat változtatott. Elöljáróink voltak, tartották velünk a kapcsolatot (Dunaparton, Margitszigeten, a Budai hegyekben), beszámoltunk, végeztük lelkioldgainkat, évente elvégeztük a nyolc napos lelkigyakorlatunkat, még ha egész szabadságunk is ráment. Eleinte 1–1 jezsuita atya vezetésével csoportban, rendszerint vidéken, meglehetősen izgalmas közepette. Emlékszem olyan lelkigyakorlatra (lehattunk vagy 14–16-an), ahol a páternek a fürdőszobát rendezték be szobának és aki bement hozzá beszélgetni, a WC tetejére tett párnán foglalt helyet, míg a páter íróasztala a mosdóra tett deszkalap volt.

Ahogy egyre erősebben figyeltek bennünket, áttértünk az egyenként végzett lelkigyakorlatra; végeztük P. Bíró régi lelkigyakorlatait, előszedtünk könyveket, stb. Egyik testvérünk, aki járatos volt a lelkigyakorlatok adásában, néhány testvérnek utcán sétálva, templomokban ülve magyarázta a

lelkigyakorlatok adásának művészetét. E kiképzett testvérek aztán maguk is adtak egyenként vagy pici csoportokban lelkigyakorlatot.

Munkában

Mivel egy Istennek szentelt személy még a szétszórásban is hozzátartozik a közösséghez, ezért 1951-ben előjáróink felszólítottak minden, a házak elvételekor szétszóródott testvért a visszatérésre. Már a kirajzolódó üldözések kezdetén az előjáróság vidéken kis házakat, városokban lakásokat vásárolt, egyes testvérek nevére. A visszatérő testvérek nagy része kettesével vagy hármásával összeköltöztek (ennyi volt hivatalosan engedélyezve) és szépen éltek a néplányéletet, avval a különbséggel, hogy nem a Társaságnak, hanem állami állásokban dolgoztak. Én is, hogy a Társaság céljaira szabadabb legyek, felmondtam háztartási állásomat, albérletbe költöztem, épületlakatos átképzős lettem és ameddig fel nem oszlatták, a Ward kollégiumot, annak előadásait látogattam esténként.

Munkáséletem nagyon érdekes volt. Tudták rólam, hogy érettségim van, azt is tudták, hogy az apám hivatásos katonatiszt volt – de nem tudták egyetemi végzettségemet és főleg nem tudták, hogy egyházi közösséghez tartozom. De az egyik normás megjegyezte egyszer: "Júlia, maga valahogy más, mint a többiek!" – De az ilyen megjegyzések – ahogy hallottuk egymás elbeszéléséből – csaknem minden testvér munkahelyén előfordultak.

Lakatosnak nagyon rossz voltam, egyedül hegesztő-segédnek váltam be – az öreg hegesztő valószínűleg azért kedvelt meg, mert csendben elviseltem a rigolyáit. Viszont mikor jókedvében volt, szívesen mesélt munkáséletemről – sokat tanultam tőle.

Három kolleganőm, akikkel együtt kezdtük a tanfolyamot és akiknek nyolc általános osztályuk volt, már régen irodában dolgoztak, mikor én még mindig a műhelyben voltam. Párttitkárunk kijelentette: "Amíg Júlia keresztet visel a nyakába, nem megy irodába." Rettentő morcosan jött értem, amikor mégis szükség lett rám, mint darabbeíróra – a kereszt ugyanis akkor is, de később is mindig a nyakamban volt. (Ez a felemelkedés is elég általános jelenség volt a testvérek között. Volt olyan testvér, aki villamossín-lerakó segéd munkásként kezdte, aztán osztályvezetőségig küzdötte fel magát – majd megint lecsúszott segéd munkásnak. Vagy háromszor hinta-palintázott így különböző munkahe-lyeken, a politikai helyzetnek megfelelően. A kérdés az volt: mi a fontosabb: a szakértelem, tudás – vagy a politikai felfogás. Ez határozta meg az ember helyét a munkában.) Az üzemben éltem át második, három évre szóló eskümet is, 1951-ben. Jól emlékszem, egész nap fúrtam. Jó munka volt: egyedül voltam, nyugodtan gondolkodhattam, imádkozhattam. Este mi esküsök mindannyian egyszerre mentünk szentmisére a Jézus Szíve templomba, utána az egyik pesti előljáró lakásán gyűltünk össze és tettük le ünnepé-lyes eskünket a második három évre.

Egy sorban és egy sorsban ...

Azt hiszem, nem csak én, hanem valamennyi fiatal testvérem itt a szétszórásban élte meg legmélyebben, milyen határtalan harmóniában olvad össze Társaságunkban a földön járó Jézus követése, aki "körüljárt mindenki-vel jót téve", a szentignáci, a "cselekvésben szemlélődőnek lenni" elvel, ami az imádságra jutó kevés időben és mozgalmas életünkben is mindig összefűzött bennünket az Atyával és az igazi Jézus Szíve tisztelettel, mely nálunk az

engesztelésben és az anyagvilág megszentelésében nyilvánul meg. Civilben vagy egyenruhában, műhelyben, irodában egyedül, vagy valamelyik üzletünkben vagy a Horánszky utcai régi házunkban közösségben – egyformán Jézus Szíve Népkegyelmei Társasága tagjai voltunk és mindig, mindenütt élhettük az Alapítónk által ránk hagyott eszmét..

"Egy sorban és egy sorsban a néppel" – ez volt az Alapító egyik mottója, elve Jézus Szíve Társasága számára. Azt akarta, hogy ne különbözzünk semmiben az emberektől, akik között dolgozunk, olvadjunk közéjük teljesen, egy legyen az életmódunk, az életünk külső formája.

Ezért laktunk csak kevesen együtt, ugyanolyan lakásban, mint a többi ember. Nem volt klauzuránk, ajtónk mindenki előtt nyitva állt. Nem volt szerzetesi ruhánk, csak egyenruhát hordtunk, ha szükséges volt, és lehetett jelvényünk is. Nem elrejteni akarta Istennek szentelt mivoltunkat az Alapító. Az emberek, akik között dolgoztunk, tudták, kik vagyunk.

És talán ezért nem okozott számunkra különösebb problémát a szétszórás. Hozzá voltunk szokva a kis közösségekhez. Otthonlakó testvéreink példáján keresztül tudtuk, hogy egyedül is meg lehet tartani a három evangéliumi tanácsot és lehet azok szerint élni. Tisztaságunk megnyíltatkozott kapcsolatunkban a világiakkal, melynek lényege a fáradozás mások lelki üdvéért. A szegénységet akkor is megéltük, ha saját keresetünkből éltünk; annyit költöttünk magunkra, amennyi szükséges volt, hisz tudtuk, hogy a szétszórt Társaságot nekünk kell eltartanunk. S éltük az engedelmisséget: előjáróinkkal, amennyire lehetséges volt, tartottuk a kapcsolatot, nekik be- és elszámoltunk – és ha nem volt lehetséges, akkor is a Társaság szellemében éltünk. Ugyanakkor sem ruházkodásunkkal, sem magaviseletünkkel nem hívtuk fel magunkra az emberek figyelmét, mert magatartásunk ugyan szerény, de nor-

mális volt. Nálunk mindig mindenki egyformán dolgozott, soha nem tettünk különbséget sem jogilag, sem gyakorlatban a különféle munkát végző testvérek között, semmiben. Újonckorunkban mindnyájan árultunk piacon, ástunk kertet, gondoztunk állatot, de hitoktattunk is, lelkigyakorlatozókkal foglalkoztunk, énekkart vezettünk (ki mire volt alkalmas és képes). Ha kellett, a kertészetből mentünk imaórát vezetni. Öreg állatorvosunk büszkén ült mellettem a kocsi bakján, mikor érte mentem, hogy elhozzam a beteg disznókhoz, mert "kedves testvér kocsisom még úgy sem volt". De amikor lediktálta a szükséges recepteket, azt is megjegyezte: "de latinul tudó állatgondozóm sem!"

Ezért nem volt probléma senki számára semmiféle munka a szétszórásban – és ezért nem volt elviselhetetlen, ha valami fizikai munkából irodába kerülve, onnan megint lecsúsztunk. Hogy ez engesztelés is volt, nem mindig tudatosítottuk. Egyszerűen: ez volt az Isten akarata.

Üldözés

Közösségi életünk és tevékenységünk akkor sem szűnt meg, amikor az államvédelmi hatóságok keze végül elért bennünket. Még a működési engedély visszavonása előtt internálták három testvérünket 2 évre, mivel falujukban a fakultatív hitoktatásra való beiratkozás csaknem 100%-os volt, és ezt a testvéreknek tulajdonították. Izgatásért internálták őket. Mást szervezkedésért, engedély nélküli sokszorosításért ítéltek 9 hónapra, amire aztán még egy kihallgatásokkal túlsúfolt hónapot is ráhúztak. Szegény testvérral azt is közölték, hogy "megérett az akasztásra". De azért egy hónap letelte után kiengedték.

1953-ban kezdődött a komoly üldözés: házkutatások, perek. 12 testvér került börtönbe. A vád: közösségi élet

élése, előjáróval való kapcsolat tartása volt – de a letartóztatott testvérek magatartása miatt ezt nem tudták bizonyítani. Ezért gazdasági útra terelték az ügyet. Emlékszem egy kirakatra a Bosnyák téren, ahol két szappan, 3 kg liszt, 25 dkg bors meg mit tudom én mi volt kitéve, egy nagy plakát alatt: "Így halmoznak az Istennek szentelt ájtatos személyek, mint pl. Müller Anna Mária, a Jézus Szíve népleányai közül!" A testvérek ilyen bagatell dolgok miatt 1–2 évi börtönt kaptak, de amnesztiával korábban szabadultak.

Ez az az idő volt, amikor még általában közbűntényesként ítélték el az embereket, abortusért, élelemrejtegetésért, beszolgáltatási kötelezettség megtagadásáért és hasonlókért. A mi testvéreink is velük voltak egy-egy nagy cellában, 25–30 ember.

Ahány börtönös testvérrel beszél az ember, valamennyi szívesen gondol vissza erre az időre. A börtöntársak legnagyobb része nem volt gonosz, akik igazán bűnösök voltak, azok is inkább tudatlanságból. Még az "angyalcsinálókkal": a magzatelhajtókkal is lehetett értelmesen beszélni. Megtörtént, hogy egyik testvérünket 1956 után az utcán szólította meg egy volt börtöntársa, akivel annakidején sokat elbeszélgetett, és elmondta, hogy szabadulása után első útja a Dunához vezetett és beledobta minden szerszámát – megértette a testvér szavaiból, mit jelent egy magzatot, egy ártatlan életet kioltani. És nem ő volt az egyetlen, akit a testvérek jó útra térítettek.

A testvérek mind sokat meséltek a cellákban. A történeteket nagyon szerették a rabtársak hallgatni. "Amikor már kifogytam a szentek életrajzából, régebben látott filmeket, olvasott regényeket meséltem. De az én történeteimben a főlegény mindig vallásos volt, a menyasszony is, misére járt, áldoztak" – mesélte az egyik testvér.

A mese mellett mindig, mindenütt imádkoztak is az emberekkel a testvérek: rózsafűzért, esti imát, vasárnap igeliturgiát tartottak. Az egyik börtönőr szerint "tulajdonképpen mindig kellene apácáknak lenniük a börtönben, mert az egész börtön szelleme megváltozott".

Újra Vásárhelyen

1953-ban legfelsőbb eljáróm megkért, hogy menjek le Hódmezővásárhelyre, ahol még sok ismerősöm volt hivatalos néplányéletemből és egészítsem ki az ott élő két testvér apostoli munkáját. Egyik testvér irodában dolgozott, másik a háztartás mellett betegeket ápolt, szegényeket gondozott. Nem volt könnyű egy munkát feladni, nem engedték el az embert. A munkahely-változtatás nem volt szívesen látott dolog. Nagy patáliát csaptam a személyzeti főnöknek, hogy rengeteget dolgozom, egy-egy dekád végén 36 órát, hónap végén 48-at, de se túlóradíj, se ledolgozott idő, se jutalom, se semmi – én itt nem maradok, megyek vidékre. Ez a vidékre-menés hatott, elengedtek.

Vásárhelyen egy évig a temetőkertészetben dolgoztam egy ismerős családnál. Ott nyugodtan lehetett találkozni emberekkel, jártam ismerősökhöz kukoricát fosztani, fiatalokkal együtt csépelni – barátok voltunk. Egy év múlva bekerültem egy építőipari szövetkezetbe gépírónak. Az 1950-ben két testvér és az én nevemre vett házat nem államosították ugyan, de kiraktak bennünket egy volt istállóból készült szobába meg egy téglapadlós mosókonyhába. Víz nem volt, de villany igen. Közben pedig fizettük az adót meg a karbantartást, renoválást a házunk után.

Házkutatások, letartóztatások, börtön

1955-ben letartóztatták a legfelsőbb elöljárót, a titkárát, az újoncmestert és még három testvért a környezetükből. A vád: közösségi élet fenntartása, a testvéri kapcsolatok ápolása, fiatalokkal való foglalkozás. (A vád a hatóságok szempontjából jogos volt: 1950 és 1972 között 31, jelenleg is létező testvér lépett be a Társaságba.) A házkutatásoknak, kihallgatásoknak újabb sorozata kezdődött. Ezek semmi fellélegzést nem engedtek, mert valahol valamelyik közösség mindig "bajban volt", ami a többit sem engedte megpihenni. Csomagoltunk, égettünk, rejtettünk szüntelen. Elöljáróink súlyos börtönbüntetések kaptak, 3-10 évig terjedt. 1956-ban, a forradalomkor a többi politikai fogollyal együtt elhagyták a börtönt, de már 1957-ben visszavitték őket. 1959-ben, illetve 1960-ban szabadultak, a leghosszabb kitöltött büntetés 3 év 6 hónap volt.

Az ő börtönéletük sokkal rosszabb volt, mint a közbűntényesként elítélt testvéreké. De az ő lelkiállapotukra is jellemző, amit egy testvér mondott el:

"Karácsonyra egyedül maradtam. Egészen belemerýedtem a szent események szemlélésébe. A Kisdednek nem volt semmije, nekem sem. Egyszer csak a falak eltűntek és az erős képzelet a jászolban fekvő Kisjézust vetítette elé. Érdekes módon nem a Szűzanyát láttam a jászol mellett, hanem Vikária testvért (a háború alatt bombatámadás által meghalt első általános főnöknő), aki azon buzgólkodott, hogy a jászol szalmája alá minél több piros szívet dugjon. Nagyon-nagyon boldog voltam. Aztán minden eltűnt szemem elöl, maradt a rideg valóság. A boldogság azonban átjárta nemcsak szívemet, hanem egész testemet is. Szinte kibírhatatlan érzés volt.

Úgy éreztem, valakivel közölnöm kellene boldogságomat. De kivel? Hiszen egyedül vagyok! Eszembe jutott az

őrnő. Ő is valaki! Kikopogtam. Hamarosan csörgött a kulcs és kinyílt az ajtó. "Mit akar?" – kérdezte zordul.

"Ma karácsony van – mondtam – és én olyan boldog vagyok, hogy magának is kegyelemteljes ünnepeket kívánok!"

Riadt tekintet volt a válasz – majd bevágta az ajtót. Boldogságom nem csökkent, hiszen tudtam, magot hintettem, ami – ki tudja mikor – szárba fog szökkenni. "

A néplány-élet az előljárók bebörtönzése után is folytatódott. A hivatásban legidősebb testvér átvette a legfelsőbb előljáró helyét – és annak szabadulásáig éppoly gondos vezetőnk volt, mint a hivatalos előljáró.

Ami ezután következett, azt személyesen már nem értem meg, mert 1956-ban megjelent két testvér Hódmezővásárhelyen és legfelsőbb előljárónk megbízásából megkérdezték, hajlandó lennék-e megpróbálni Ausztriába átmenni két másik testvérral? Úgy érezte a vezetőség, hogy a Társaság mentésére jó lenne a kanadai település mellett Európában is letelepülni – és most alkalmas lenne az idő és a helyzet. Soha nem volt vágyam véglegesen külföldre telepedni – hivatásom kimondottan a magyar népre vonatkozott. Még a kínai misszióba sem jelentkeztem annak idején. (Titokban azonban azt reméltem, hogy majd csak elkapnak egyszer és Oroszországba kerülök lágerba – oda szívesen mentem volna. Sajnos, még hazai börtön sem jutott osztályrészemül – vagy nem voltam érett a szenvedésre, vagy nem voltam alkalmas ilyen apostoli munkára.) De a szabályban az állt, hogy "ha csak legkisebb jelét veszik is az előljáró óhajának, tegyék meg" – tehát összecsomagoltam holmimat, "ideiglenesen" elbúcsúztam előljárómtól (nem volt szabad megmondanom, hogy elhagyom az országot), felutaztam Pestre, elbúcsúztam szüleimtől (áldott legyen az emlékü, mert egy szóval sem ellenkeztek – csak nagyon imádkoztak) és hárman elindultunk kalan-

dos utunkra. De mivel feladatom a magyarországi helyzet-
tel foglalkozni, szökésünk története nem tartozik ide.

Az otthoni, magyarországi helyzetről virágnyelvű levelek-
ből, kabátokba bevarrt, kicsempészett híradásokból,
később itt-ott kilátogató testvérektől, még később saját
hazalátogatásaink tapasztalataiból tudtunk.

A forradalom után visszavitt testvérek voltak az utolsó
börtönlakók. De ... A legfelső előjáróra, és más testvérekre
is, állandó megfigyelőt építettek, akik gyakran látogatták
őket. És mindig kitaláltak valamit, hogy a testvéreket féle-
lemben tartsák, hogy a Társaság munkáját akadályozzák,
főleg azért, hogy meggátolják a fiatalokkal való kapcsolatot.

1963-ban egyik nagyon buzgó apostolkodó testvérün-
ket 70 éves kora ellenére kitelepítették Mezőkövesdről,
szervezkedés vádjával. Kényszerszállózkodási helyét évekig
nem hagyhatta el, de ott is csak naponta 1 óra kijárást
engedélyeztek számára és hetenként köteles volt a
rendőrségen jelentkezni.

1968 július 2.-án reggel 6 órakor budapesti, szegedi,
balatonfüredi és kálózi házainkban, illetve lakásainkban
azonos időben kezdődött el házkutatással az újabb
kihallgatási hullám. Vád: összetartozás, közösségi élet ille-
gális fenntartása, előjárókkal való kapcsolat, fiatalok
beszervezése, legális lehetőségek illegális működésre való
felhasználása. Letartóztatás ugyan nem volt, de hetekig
tartottak a beidézés, kihallgatások. Több testvért rendőri
felügyelet alá helyeztek. Ez azt jelentette, hogy nem hagy-
hatták el lakóhelyüket, estétől reggelig lakásukon kellett
tartózkodniuk, amit ellenőriztek. Nyilvános helyen (pl. mozi-
ban) nem jelenhettek meg. Gépkocsivezetői engedélyüket
bevonták, a gépkocsi forgalmi engedélyét is. Útlevelet
hosszú ideig nem kaphattak. A rendőrségen hetenként
kellett jelentkezniük, kinek fél, kinek egy évig, de az
ellenőrzés lejártá után is szemmeltartották őket.

1972-ben a hatóságnak tudomására jutott egy, a fiataljaink számára tartott lelkigyakorlat. Ez után fokozott nyomás nehezedett a résztvevőkre. Leszólították őket az utcán, próbálták őket szép szóval eltávolítani a Társaságtól, fenyegették őket a munkahelyről, vagy az egyetemről való eltávolítással, sorozatosan kihallgatásra rendelték be őket, stb. Sokan kikészültek teljesen idegileg, sőt összeroppan-
tak. Voltak, akik aztán tényleg megszakítottak minden kapcsolatot a Társasággal – de voltak, akik végig kitartottak.

Ekkor az általános előjáró felvételi tilalmat rendelt el. És mégis: 1971 és 1988 között az ő engedélyével négyen léptek be.

Munkaterületeink

(A most következőkben egy kicsit összefonódik az üldözés ideje alatti múlt és a mai jelen. Ha nem is vagyunk már üldözöttek, de normális közösségi életet sem tudunk még élni, mert hiányoznak hozzá a feltételek – ennek pedig nem mi vagyunk az okai.)

Mivel foglalkoztak testéreink a szétszórásban? Legtöbb helyen egyházi vonalon próbáltak elhelyezkedni, mert ez legális apostolkodási lehetőséget jelentett. Sok helyen legálisan hitoktattak, volt ahol illegálisan. (Egyik budapesti testvérünk a hetvenes években egy év alatt 100 gyereket készített elő első szentáldozásra, rendszerint egyenként. Különben ő volt az, aki közlekedvén, minden villamosvezetőnek vagy buszsoffőrnek csodás-érmet ajándékozott, hogy vigyázzon rá a Szűzanya. Amikor egy ellenőr megfenyegette, neki is ajándékozott egy képet.) Kántorkodtak, egyházi énekkart vezettek, amely remek lehetőség volt fiatalokkal való foglalkozásra. Sokan foglalkoztak egyházi adó szedésével, mert ez legális lehetőséget adott családlá-

toogatásokra (nemcsak helyben a városban vagy falun, hanem a plébániákhoz tartozó tanyavilágban is). Ennek következménye volt, hogy tudtak gyerekeket hitoktatni, elsőáldozásra, bérmlásra előkészíteni – egyenként, a családon belül és házasságokat rendezni, stb. Volt testvér, aki két alföldi állomáshelyén felkartotékozta a plébánia egész területét, a hozzátartozó tanyavilággal együtt, egyházi adó szedése közben – akkor, amikor a papoknak tilos volt a családlátogatás. Vannak sekrestyés testvéreink. Vannak, akik templomokat takarítanak vagy díszítenek. Néhányan plébániai alkalmazottak, akik minden plébániai munkában résztvesznek, az irodavezetéstől az egyházközségi tanács tagságig. Többen egyházi plakátkészítéssel foglalkoznak, vagy egyes templomok részére, vagy egész sor templomnak. A családlátogatások, öregek gondozása, szentségekre való előkészítés, Jézus Szíve tisztelet terjesztése és az emberek meghallgatása minden testvér állandó apostoli tevékenysége, akármivel foglalkozik is különben. De talá-lunk búcsújárást szervező, misztériumjátékokat rendező testvéreket is.

A szétszóratás kezdetén derült ki, milyen elevenen élt a testvérekben az apostoli küldetés tudata. Minden testvér kötelességének érezte, hogy keresse és alkalmazza az apostolkodásnak azt a módját, ami az adott helyzetben a legmegfelelőbb. Most derült ki, mennyi leleményesség van bennük, mennyi rugalmasság. Felszínre került a kezdeti lelkesedés. Alapító Atyánk ebben a nehéz helyzetben nem vallott szégyent velünk. A sajtóapostolkodás, a kegytárgyak eladása soha nem szűnt meg, még a legnehezebb időkben sem.

Pesten az első időben két "üzlet" volt. Egyik Varga testvér, a Korda utolsó üzletvezetőjének lakásán, ahová az ember, ha belépett, úgy érezte, egy kisebb Kordában van. Feszületek a falon, rózsafüzérek tömege a komódon, köny-

vek serege a polcon. S legalább két-három pap, könyveket válogatva, keresztek szemlélve, vagy Varga testvérrel egy sarokban lelki ügyeket tárgyalva. Varga testvérnek főként papokkal volt kapcsolata – a múltban is, a szétszórásban is. Még 50 éve Kanadában élő atyától is hoztam számára üdvözlöt. A sajtóapostolkodással akkor hagyott fel, amikor már nem bírta fizikai erővel. Ő is, másik "Kordánkat" fenntartó testvéreink is megjárták a börtönt a sajtóapostolkodásért.

A másik üzlet eleinte szintén lakásban működött, de hamarosan megtalálták a legálisabb lehetőséget. A plébánosok megbízásából templomok előcsarnokában árultak, új és régi könyveket, kegytárgyakat. Még nyomtattak is imakönyveket titokban, áldozatkész nyomdászok segítségével és a falun nagyon közkedvelt csonttáblás imakönyv soha nem fogyott ki raktárukból. A vezető testvér kis műhelyt rendezett be a lakásban, ahol rózsafüzéreket fűztek, fényképezett elsőáldozási képeket színezték, gipsz betlehemeket öntöttek és festettek. Nem a kényes igényű értelmiségieknek készültek áruik, hanem apostolkodásunk P. Birótól elrendelt területére: falusiaknak, tanyaiaiknak, akik az ott élő vagy oda kijáró, búcsúban, templomok előtt árúsító testvéreinket nagy szeretettel fogadták, hisz hiánycikkeket lehetett náluk kapni. (Ízlésneveléssel abban az időben és körülmények között nem lehetett foglalkozni – jobb volt megőrizni a megszokottat.) Pesten három helyen árultunk. Hol szombat-vasárnap, hol hetenként többször könyveket, katolikus sajtótermékeket, kegytárgyakat.

Ez a Korda látta el – éppen úgy, mint a régi időben – a vidéki telephelyeket áruval. Mert mindenütt, ahol testvérek voltak, volt könyv- és kegytárgyárúsítás.

Kecskeméten a főplébánia előcsarnokában a püspökplébános kis pavillont is építtetett számunkra, ahol nyilvános üzletünk megnyitása után is szívesebben vásárolnak a

tanyáról, a környékről misére bejáró hívek. Nem kell elmenniük, helyben, egyszerre megtalálják lelki és szellemi táplálékukat.

De a sajtóapostolkodás mellett a lehetőségek más formáit is megtalálták a testvérek.

Mezőkövesden tovább folyt a népi hímzések készítése, főleg egyházi ruháké – bedolgozókkal, akiket így anyagilag is tudtak segíteni.

Kiskunfélegyházán a varrószalón volt részben a megélhetés alapja, részben az apostolkodás nagy lehetősége.

Balatonfüredi testvérek háziipari szövetkezetet alapítottak, balatoni emléktárgyakat készítettek (műtűrkéztek) –de olyan hévvel, hogy 28 szövetkezeten kívüli testvért (általában előjárókat és öregeket) tartottak el vagy fedezték közösségért végzett munkájukat, amiért aztán meg is kapták "jutalmukat" – börtönbüntetés formájában.

Budapesten van olyan testvérünk, aki a kerületi Vörös-kereszt mozgalom vezetője, így tud eljutni betegekhez, szegényekhez, azokat segítő lelkes emberekhez – és ily módon tud a lelkükkel is foglalkozni.

Kadafalva, ahová még ma is kijárunk, hitünk szerint P. Bíró megvalósított álma, Társaságunk apostolkodásáról.

A szétszóratáskor 14 telephelyünkön, egyet kivéve, valamennyin ottmaradtak a testvérek.

Utolsó hivatalos településünk Kéty volt, 1949-ben. Pécsre ugyan hivatalosan mentünk még, de hamarosan kitétek bennünket, éppúgy mint Gyálletről, Nagykamondról, Tápiógyörgyéről, ahol már nem hivatalosan jelentünk meg. Két új helyen sikerült ottmaradnunk: Lajosmizsén és Kismányokon.

Lajosmizsére 1952-ben ment két testvér. Az egyik hitoktató lett és kántor, de zenetanítást is vállalt. Így mindkét testvérnek sok lehetősége volt hivatalos vagy rejtett apos-

tolkodásra. Később a városka öregeinek patronálásában értek el nagy sikereket.

Kismányokon – akárcsak Kétyen és Majoson – Hadikfalváról hazahozott székelyek laknak, akiket a kitelepített németek helyére telepítettek le. Egyik községben sem volt sem pap, sem templom. Alapító Atyánk hagyatéka volt, hogy "hagyjuk el Istent Istenért" és olyan helyre menjünk, ahol nincs pap vagy templom. Ilyen helyek voltak ezek a székely települések. Kétyről akkor jöttünk el, mikor hosszú évek után papot kapott. Kismányokon pedig a házunkban kialakított kápolna helyett a testvérek hathatós közbenjárására és közreműködésével 1984-ben felszenteltek egy gyönyörű kis székely templomot, ahol a Hadikfalváról szekérderekben sok viszontagságon keresztül magukkal hurcolt Hadiki Szűzanya is székel és amely a legjobb úton van ahhoz, hogy a Magyarországon élő székelyek, erdélyiek zarándokhelye legyen.

Társaságunk egy másik, már az enyhülés időszakában vállalt munkaterülete volt a leányfalui lelkigyakorlatosház.

A lelkigyakorlatok adása és adatása hozzátartozik a Társaság P. Bírótól elrendelt munkaterületeihez. A szentignáci lelkigyakorlatokat kellett végeznünk évente és mindig el is végeztük hűségesen, a legnehezebb időkben is. Pécelen 1938-ban nyílt meg 100 ágyas lelkigyakorlatos házunk, az egyetlen női lelkigyakorlatosház egész Magyarországon. Pécsen 1948-ban indult el második lelkigyakorlatosházunk felszerelése – de működését már nem engedélyezték. Lelkigyakorlatokat mindig is adtunk mi magunk is, elsősorban falun, asszonyoknak, lányoknak, gyerekeknek – de volt olyan testvér, aki férfilelkigyakorlatokat is adott.

A leányfalui lelkigyakorlatosházban a meginduláskor az egész közösség anyagilag és munkával is besegített, majd néhány testvér hivatalosan is munkát vállalt, mint takarító, vagy konyhás. Ezt most már nem tudjuk megtenni, egy

testvér segít csak az irodában. A házban évente többször kapunk helyet saját magunk által szervezett és adott női, leányifjúsági, hivatástisztázó lelkigyakorlatok részére.

Álmunk és vágyunk egy saját lelkigyakorlatos ház – és hisszük, hogy meg is fog valósúlni.

Otthonlakó testvérek

Társaságunknak P. Bíró elgondolása szerint két ága van: a közösségben élők és az otthonukban, családjukkal vagy egyedül élők. A két ág tagjai teljesen egyenrangúak, ugyanazokkal a jogokkal és kötelességekkel. A szegénységet, tisztaságot, engedelmességet mindenki esküvel fogadja – és körülményei szerint éli meg. Az otthonukban élők valamelyik közeli közösséghez tartoznak, azzal szoros kapcsolatot tartanak – főleg az előljárával, akinek életükről (az anyagiakról is) beszámolni tartoznak. A Társaság előírásai rájuk is vonatkoznak. Hogy ki lesz otthonában élő (vagy ahogy mi lerövidítve mondjuk, otthonlakó)? Elsősorban azok a jelentkezők, akiknek apostoli területe már jelentkezéskor olyan, hogy vétek lenne felszámolni, viszont közösségben élve nem lehetne tovább folytatni. Azután olyanok, akik családi kötelezettségeiket nem tudják felszámolni (pl. egyetlen gyermek és öreg szülei vannak). És végül olyanok, akik Isten iránti szeretetüket olyan gyenge testben hordozzák, amely annyi kivételt kíván, hogy a közös életre alkalmatlanok. Hogy közösbe jöjjön-e valaki, vagy otthonlakó legyen, azt a felvevő előljáró dönti el, a jelentkezővel megbeszélve. Ez az állapot a körülmények szerint meg is változhat: otthonlakóból lehet közösben élő és együttlakóból is lehet otthonlakó, ha Istennek a körülményekben megnyilvánuló akarata ezt kívánja. (Különb. legelső általános főnöknőnk, Lafranco Margit testvér otthonlakó volt.)

A szétszórtságban ezek a különbségek meglehetősen elmosódtak. A közös életre felvett tagok között is sokan voltak, akik egyedül éltek, közösségen kívüli munkát végeztek (de előjárói engedéllyel, vagy egyenesen kérésre, pl. plébánián). Az előjáróval való kapcsolat a veszélyek miatt időnként meglazult, anyagiakban is magunknak kellett döntenünk. Ugyanakkor az otthonlakó testvérek közül is egyesek bedolgoztak a Kordába. Otthonlakó orvosunk a testvérek orvosa is lévén, szorosabb lett a kapcsolat a Társaság és közte. Az otthonlakókat is csoportokba osztották, mint a közösségben lakókat, előjáróik voltak, amennyire lehetett, tartották a kapcsolatot velük; a fizetésük 5%-ának leadása a Társaság céljaira egyaránt kötelezővé vált az együttlakókra és az otthonlakókra. Megszületett a furcsa fogalom: közösben élő együttlakó és otthonlakó együttlakó, meg valódi otthonlakó.

Milyen "néplánymunkát" találunk otthonlakó testvéreinknél? Az egyik testvér már kb 35 éve foglalkozik rendszeresen utcai, putribeli és intézeti gyerekekkel. Míg dolgozó volt, mellékesen, mióta nyugdíjas, "főfoglalkozásként". A gyerekek ki-be járnak nála, viszi őket kirándulni, táborozni, ellátja ruhával – és építi szellemüket, lelküket.

A másik testvér az erdélyi papok védangyala. Fiatal korában ott hivatalnokoskodott, mióta nyugdíjas, gyakran visszajár. Hordja a vallásos könyveket (hordta akkor is, amikor még nagyon tilos volt). És hordja a segítséget, amit a bécsi Karitástól, meg svájci mecénásaitól szerez. Hordja az élelmet és a könyvet, a ruhát, de ad lelkigyakorlatot, lelkinapot. 85–90 pappal és 60–70 családdal van kapcsolata.

Harmadik testvérünk tanítónő volt egy tót anyanyelvű faluban. Megszervezte a Pávakört: énekelnek, kézimunkáznak, szerepelni járnak. Mióta nyugdíjban van, főfoglalkozása a hitoktatás. Ezt műveli a Pávakör tagjai között is.

Van egy özvegy testvérünk is. (Azelőtt több is volt, pl. egy együttlakó elöljáró is volt, Görgy Jordánné. Férje 1912-ben halt meg, felvidéki sírján ma is rajta van a neve alatt a szöveg: "és forrón szeretett felesége Pongrácz Hedvig".) Görgy testvér 1940-ben halt meg, mint a budapesti ház elöljárója és a testvérek között fekszik a Rákosi köztemetőben. (Milyen jó, hogy odafenn nem házasodnak... így boldogan imádja Megváltóját férjével és néplány-testvéreivel "egy bokorban".)

Jelenlegi özvegy testvérünk nem akart férjhezmenni eredetileg, de édesanyja megnyugtatóra hozzáment egy olyan nagyon rendes férfihez, aki hajlandó volt egy tucat gyermeket vállalni. (Isten útja: nem áldotta meg őket egy gyermekkel sem.) Férje rákos volt. Megbeszélték, ha férje meghal, felesége belép Jézus Szíve Népleányai Társaságába, mellyel komoly kapcsolatot tartottak. És testvérünk férje halála előtt megmondta az akkori elöljárónak, hogy szeretne közénk tartozni. És ide is tartozik. Ezt a történetet tulajdonképpen azért mondtam el, hogy megmutassam, mily különösek Isten útjai.

Ezek a különleges esetek. De minden otthonlakó- és együttlakó testvérünknel egy a lényeg: ott ahol vannak, abban, amit tesznek, néplányok és sugározzák a Társaság szellemét. A névsorban meg akartam nézni, hány otthonlakó testvérünk van. Nem tudom. Ma (még? már?) nincs köztünk különbség.

Megújulás a Zsinat után

Utolsó témám már átvezet a jelenbe. Elöljáróink mindig gondoskodtak arról, hogy ne fásuljunk el, hogy a világban élve is a Társaság tagjai maradjunk, szellemünkben és szabályaink szerint éljünk. A II. vatikáni zsinat tanítását

figyelemmel kísérték és gondoskodtak arról, hogy a megújulás minden testvérhez eljusson. Amikor valamelyik íráshoz nem tudtak hozzájutni (főleg a szerzetesekre vonatkozó elgondolások, pápai körlevelek, rendeletek voltak vörös posztó a hatóságok szemében), azt a külföldiek csempészúton juttatták be.

A II. vatikáni zsinat szellemében készült előjárói levelek, elmélkedések, lelkigyakorlatok minden testvérhez eljutottak, ezekkel foglalkozni, azokat végezni minden testvér kötelessége volt. A modern lelkiségi irodalom megszerezhető legjobb darabjainak gépelésével, sokszorosításával, a testvérekhez való eljuttatásával több testvér hivatásszerűen, szabadságát kockáztatva foglalkozott.

A Zsinat az Istennek szentelt élet vonalán sok mindent megváltoztatott – aminek elfogadása egy külföldi lelkiségi hatásoktól elzárt országban nem volt könnyű. Sok minden tisztázásra várt. A *Perfectae Caritatis*, a szerzetesi élet korszerűsítéséről szóló zsinati rendelet előírta a megújulási szempontokat, melyeknek segítségével át kellett gondolnunk a Társaság egész mivoltát, keresni az Alapító karizmáját, megfogalmazni önazonosságunkat, a múltból felismerni bizonytalan jelenünk feladatait. A végső feladat a Szt. Ignációtól örökölt, a jezsuitáktól majdnem szó szerint átvett konstitúciók átdolgozása volt.

A közös munka 1975-ben indult el. Ekkor minden közösség kézhezkapta a karizmáról szóló tanulmányt a Biblikus Teológiai Szótárból. Ennek ismeretében és alapján kellett a közösségeknek meghatározni az alapító P. Bíró karizmáját.

1977 pünkösdjén a megújulás megbeszélései indultak el. Az anyagot egységesen összeállított kérdéssorozatban minden csoport, ill. ház megkapta és közösen dolgozták fel. A kérdések a Társaság egész belső életét felelték: lelki élet, evangéliumi tanácsok, Jézus Szíve tiszteletünk,

szellemünk, lelkeségünk, életszentségünk, apostolkodásunk, stb. A közös megbeszélések egyaránt elősegítették a testvéri kapcsolatokat és a Zsinat szerinti megújulást a Társaság szellemében. Ezekben a megbeszélésekben a Kanadában és Ausztriában élő testvérek is résztvettek, mert a kérdések hozzájuk is eljutottak és feldolgozásukat az akkor még Magyarországon élő legfelsőbb elöljáró az ő számukra is kötelezővé tette.

Ezek a megbeszélések indították el a Társaságnak a zsinati szemlélet alapján megújított és azóta jóváhagyott alkotmánynak megszövegezését és kidolgozását.

Dobos Etelka

ISTEN GONDOLATAI MÁSOK ... 1949-1989

Történelmi háttér

1945 április 4. Magyarország számára a második világháború befejeződött. Vége az elsötétítésnek, a pincében való bujdosásnak, a bombázástól való félelemnek és rettegésnek.

Új élet reménye csillant fel az emberekben. Új tervek születtek, életkedv pezsgett Társaságunk előljáróiban és a tagokban egyaránt. Ki gondolta volna, hogy nem sokáig élhetnek a "felszabadultság" mámorában? Az állam 1948-ban megszüntette az iskolai hitoktatást, majd felszámolta a katolikus iskolákat. Megkezdődött az egyház üldözése.

Menekülni, menteni

A vasfüggöny végleges legördülése a gondolkozó embereket ráébresztette arra, hogy a nyugati győztes hatalmak Magyarországot az orosz kommunisták és magyar csatlósaiak kénye-kedvére hagyták. Mit lehet, mit kell tenni

a Társaságnak, amíg nem túl késő? Ekkor a Gondviselés egy amerikai állampolgársággal rendelkező magyar papot küldött a Társaság vezetőségéhez azzal az ajánlattal, hogy hajlandó számukra püspöki meghívót szerezni Amerikába. Az egyháziak részére ez volt az első lépés a bevándorláshoz. Az atya feltétele az volt, hogy a kivándorlók két nővérét is vigyék magukkal.

Az amerikai letelepedés gondolata nem volt új az előljárásság előtt. P. Raile Jakab SJ, aki közvetlenül a háború befejezése után ment Amerikába, hogy rendje számára az újjáépítéshez anyagi segítséget szerezzen, már akkor biztatta a testvéreket a kivándorlásra és pártfogását ígerte a meginduláshoz. Ahogy a politikai helyzet egyre súlyosabbá vált, a Társaság központi tanácsa komolyan mérlegelte a két ajánlatot. Az amerikai alapítással hármas célt akartak elérni:

- a) a Társaság szellemi értékeit átmenteni,
- b) anyagiakat szerezni arra az időre, amikor Magyarországon majd újra indulhat a szabad egyházi élet,
- c) egy távolabbi missziós terv anyagi alapjait megteremteni.

Bíztatásul megérkezett a megígért meghívó levél Oklahoma-Tulsa püspökétől.

A tanács hat testvért jelölt ki a terv kivitelezésére, de rövid időn belül be kellett látniok, hogy hivatalos úton nem juthatnak ki az országból. Mindenkinek egyénileg kellett vállalnia a rizikót.

Próbálkozások

Az amerikai misszióra jelöltek közül ketten felmérték a külföldi alapítás jelentőségét és az előljáró eziránti vágyát. Meggyeztek hát, hogy megpróbálnak kiszökni az ország-

ból a vasfüggönyön keresztül. Az első próbálkozás sikertelen volt. Amikor a szöges drótkerítésen át akartak bújni, az érintés következtében nem messze tőlük világító rakéta repült fel. Szerencsénk volt, mivel délben, a nyári rekkenő hőségben a rakéta hatósugara nem érte el a megfigyelőtornyot, vagy – amint hitték – a Gondviselés ködösítette el az örök szemét. Bizalmukban megerősödve három nap múlva újra próbálkoztak. Óvatosan, szorongó szívvel, de símán átjutottak a kettős drótakadályon. De még nem voltak egészen szabad földön: orosz zónába jutottak, ahol fenyegette őket a visszatoloncolás veszélye. Nagy rettegéssel, végtelen fáradtan vándoroltak tovább. De a jó Isten vigyázott rájuk: egy mentőautó felvette őket és az angol zónába lévő Graz városába jutottak. Itt is várta őket a Gondviselő szeretete. Az irgalmas nővérek anyaházában kaptak lakást, nem kellett menekült-táborban élniük. A nővéreken keresztül több jóbarátra találtak. De újra kezdődtek a megpróbáltatások és a csalódások is. A Nemzetközi Menekült Szolgálatban (IRO) ahová a hivatalos igazoló írás miatt mentek és kivándorlásra jelentkeztek, felvilágosították őket, hogy az Egyesült Államok vezetősége az év (1949) január 1-én lezárta a magyar kivándorlási quotát. Így másfelé próbálkozzanak. A hír nem törte le őket, mert reméltek a püspöki meghívó erejében. Ez viszont nem volt a kezükben, sőt semmiféle meghatalmazó írásuk hazulról nem volt. Ennek a ténynek súlyát csak jóval később fogták fel.

Szeptember elején P. Raile, akinek felajánlott segítségére számítottak, Amerikában autószerencsétlenség áldozata lett. Időközben két másik kijelölt testvérnek vezető segítségével sikerült kijutnia Magyarországról. Valamennyien találkoztak Grazban.

Három hónap után végre kézbe kapták a püspöki meghívót. Azonnal a kapfenbergi amerikai kirendeltségre men-

tek, ahol a konzuli tisztviselőtől ígéretet kaptak, hogy az egyik amerikai szervezeten (N.C.W.C) keresztül megpróbálja őket eljuttatni rendeltetési helyükre. Az illetőt azonban visszahívták Amerikába.

Hová, merre induljanak most minden támpont nélkül? Ausztráliába? Venezuelába? Végül is Kanada mellett döntöttek, mert ott volt néhány ismerős jezsuita atya. Kanadában viszont csak egyévi háztartási munkára kötelező szerződéssel juthattak be. Így nem csak elvben, de gyakorlatban is "egy sorba és egy sorsba" kerültek a többi bevándorlóval – ahogy ez a Konstitúciókban áll.

Hárman 1950 szeptember 7-én egy amerikai kimustrált hadihajón elindultak és 15-én szerencsésen megérkeztek Halifax-ba, majd vonaton folytatták útjukat az Ontariói Hamiltonba, ahová szerződésük rendelte őket. – A kijelölt előljáró Salzburgban maradt, mert a kötelező tudóvizsgálaton visszavetették, először hat hónapra, majd egy hónap múlva véglegesen elutasították kanadai bevándorlási kérelmét.

Kezdés Kanadában

Mire a három testvér szolgálati ideje letelt, az előljáró is megérkezett, – először látogatási vízummal, de két év múlva ő is megkapta a letelepedési engedélyt.

Egyik már meghalt testvér szerény öröksége, egy ház, az Ohio-i Clevelandban volt. Erre számítottak az elinduláskor és a kezdéshez nagy szükségük is lett volna rá. Többszöri próbálkozás után be kellett látniuk, hogy a Gondviselés Kanadát szánja működési területüknek és hogy a különböző nehézségekkel itt kell szembenézniük.

Először lakást, otthont kellett biztosítani, hogy megkezdhesék közösségi életüket, főleg mivel Ausztriából egy jelölt

is csatlakozott hozzájuk. Háztartási munkával megkeresett pénzük ahhoz nem volt elegendő, hogy házat vegyenek vagy akár csak béreljenek. Így tovább járták az új bevándorlók útját. Két szezonban a dohányaratásnál dolgoztak keményen aránylag jó bérért – ismét egy sorban a néppel. Gazdáik 10-15 éve kivándorolt, jómódú, keménykötésű magyarok voltak, akik Magyarország szegény vidékeiről jöttek. Nehéz sorból és nehéz helyzetben és körülmények között vetették meg lábukat a dollárban jól fizető, homokos, dohánynak való talajon. Szezonon kívül a testvérek, mivel a nyelvet nem tudták, megélhetésük biztosítására egy katolikus kórházban vállaltak munkát.

De milyen hivatásbeli munkába kezdjenek? Önállóak akartak maradni. Ez nem volt nehéz, mert senki nem kínált megfelelő munkát. A környéken lévő három magyar plébániát ugyan ismerős jezsuita atyák vezették, de mindhárom helyen Szociális Testvérek dolgoztak, akiknek a plébániák megszervezésében oroszlanrészük volt. Ismerték a terepet, az embereket, a hivatalos eljárási módokat, így komoly segítséget jelentettek az atyáknak.

A testvéreknek P. Reisz, a külföldi magyar jezsuiták provinciálisa próbált segíteni. Az ő hathatós támogatásának köszönhetően, hogy az Európában visszatartott testvér kikerült Kanadába. Segíteni akart az Egyesült Államokban való letelepedésben is. Több püspöknek is ajánlotta a Társaságot, sajtóapostoli küldetését. Amikor a Szív újságot újra megindította, a testvéreket kérte fel a kiadói munkákra. Elindította és támogatta St. Louis-i letelepedésünket, ahová pasztorális munkára hívták a testvéreket – de a quota bürokratizmusát a közbenjáró püspök sem tudta áttörni.

Önálló munka? De mi a szükséglet és hol van az ahhoz való felkészültség? Ezen gondolkodva merült fel az óvoda, illetve napközi otthon gondolata, ami nagy segítség volt a

dolgozó anyáknak. Ráadásul az egyik testvérnek óvónői diplomája volt. Megfelelő ház keresése, a kölcsön felvétele, a berendezés és a propaganda lekötött minden energiát.

A másik társadalmi szükségletet intuitív módon, a szociális problémákkal hivatalosan foglalkozó embereket megelőzve, az egyik testvér találta meg. Mivel kivitelezése nem talált megértésre, egyedül létesített egy otthont magyar öregek és betegek gondozására. A megvalósításhoz megnyert egy idős angol urat, aki e nemes célra felajánlotta házát azzal a feltétellel, hogy nyugdíjba kerülése után a testvér befogadja őt és haláláig gondozza.

A testvér az általa alapított Otthonon keresztül sok jótévőt, áldozatos jóbarátot szerzett. Az egyszerű kezdeményezésből: 8-10 ember gondozásából néhány év múlva 120 ágygal rendelkező intézmény lett, várva immár nemcsak a magyar, de más nemzetiségű, segítségre szoruló öregeket és betegeket is.

A Jézus Szíve óvoda és napközi otthon szépen fejlődött, az adósság lassan fogyott. A testvérek egyénileg apostolkodtak: a Szív újság terjesztésével, kórházi betegápolással, hitoktatással, egy közeli városban, Brantfordban rózsafűzér társulat vezetésével. Itt sok magyar élt, de nem volt magyar plébánia. És mégis – nem érezték jól magukat Hamiltonban, nem tudtak megmelegedni. Ezért elhatározták, hogy másik egyházmegyében próbálnak új alapokat fektetni és új életet kezdeni.

Új kezdés Torontóban

A testvérek a torontói egyházmegyét választották. Most már némi kanadai öntudattal jelentkeztek. Volt mit megajánlaniuk s mivel az alapításhoz nem kértek anyagi segítséget, szívesen is fogadták őket. Szívesen fogadták 1957-

ben a napközi otthon nyitását is, mert a nagy városban szükség volt egy újabb katolikus szellemű óvodára. Itt tágasabb, szebb volt az óvoda, mint Hamiltonban. De azért egyelőre megtartották azt is, hogy könnyebben tudják az újonnan felvett bankkölcsönt visszafizetni.

1953-ban gyarapodtak: Angliából, Londonból érkezett egy magyar leány,- aki a háború végén vetődött oda – hogy belépjen a testvérekhez.

Az 1956-ban robbanásszerűen kitört magyar forradalom reményeket ébresztett a kanadai közösségben is. Elsősorban azt remélték, hogy újabb testvéreket kapnak a kanadai ház megerősítésére. Csalódásuk nagy volt, amikor megtudták, hogy a forradalom utáni nagy menekülési hullámban négy testvérnek sikerült ugyan kijutnia, de ott-hon azt a megbízatást kapták, hogy az első időkben a szükséglet szerint segítsék a menekült-táborokba került magyarokat, majd alapítsák meg a Társaság ausztriai házát. A további események igazolták a terv helyességét, mert így vált lehetségessé az érintkezés Kanada és Magyarország között.

1957 elején felbukkant egy otthonlakó testvérünk, aki rokonaival hagyta el Magyarországot és Torontóban telepedett le. Azután egy másik testvér jelentkezett, aki szintén rokonaival menekült évek óta Calgary-ban lakó bátyjához. Néhány hónap múlva csatlakozott a torontói közösséghez.

Ugyancsak 1957 őszén egy akkor menekült jelentkezett a Társaságba. A forradalom leverése után szüleivel együtt az első amerikai bevándorlók közé tartozott. A hivatás gondolatával már otthon foglalkozott. Kinn a Szív újságon keresztül talált a testvérekre. 1964- ben pedig egy Cleveland-ban lakó orvosnő jelentkezett otthonlakónak a Társaságba.

A Gondviselés így módon segítette a közösséget a megszaporodott munkában. Az óvoda kívánatossá lett az

újonnan érkezett fiatal családok számára, főleg ahol sem a szülők, sem a gyermek nem tudott angolul. Ugyanakkor kapott a torontói magyar plébánia is egy testvért, aki a menekültekkel foglalkozott. Az újonnan bevándorlók segítő szervei a magyar plébániák voltak és ők voltak az összekötők a különféle állami szervezetekkel is. Egy másik testvér mint tolmács Halifax kikötővárosában dolgozott az egyházmegyei karitás keretében.

1960-ban a testvérek már biztosan álltak Kanada földjén. Ekkor nyitották meg Torontóban Corda könyv-, papír- és kegytárgy-üzletüket egy forgalmas és magyarok által is látogatott üzleti negyedben. (Elsősorban természetesen magyar vallásos könyvekkel.)

Ugyanebben az évben a bécsi elöljáró – mint a magyarországi legfelsőbb elöljárótól megbízott vizitátor – hivatalos látogatásra érkezett Kanadába. A kanadai elöljáróval megbeszélve a helyzetet úgy vélték, hogy a Bécsben élő testvérekkel fel kellene erősíteni a kanadai közösséget, hogy a már lefektetett alapokon összetett erővel dolgozzanak a további kibontakozáson. Úgy látszott, hogy a testvérek Bécsben befejezték munkájukat a menekültek között. Igaz, hogy megbízásuk volt egy ausztriai letelepedésre, de a vizitátor úgy gondolta, hogy Kanadában nagyobb szükség van a testvérekre és ott nagyobb jót szolgálnak.

A bécsi csoport elöljárójának az otthon élő általános elöljárótól megbízatása volt arra, hogy a Társaság alkotmányát Rómába benyújtsa és kérje annak jóváhagyását. A testvér remelte, hogy egy éven belül elkészül vele és a bécsi testvérekkel együtt jöhet Kanadába. A konstitúció ügyének intézéséhez a testvérnek szüksége volt önálló jogkörű kinevezésre, amit 1961-ben, mint az általános elöljáró helyettese (vikária) a magyarországi általános elöljárótól meg is kapott.

A közösség megerősödik és új erőre kap

1962 tavaszán három bécsi testvér Vikária testvér vezetésével megérkezett Kanadába. Bécsben maradt egy testvér és átutazott hozzá egy másik Kanadából. Fő feladatuk volt, hogy összekötők legyenek Magyarország felé. Ez abban az időben még kockázatos volt és ritkán adódott rá alkalom. Csak csempészett levelekkel és virágnyelven lehetett érintkezni.

Lendületes és szép évek következtek, bár nem hiányzott belőlük a kereszt és a szenvedés sem. Sok megfontolás után a testvérek nagy adóssággal 15 szobás házat vásároltak, ahol az óvoda mellett apostoli munkára is volt hely. A házban volt kápolna és összejövetelekre alkalmas terem is. A magyar egyházközség keretében megalakították a magyar leánycserkész csapatot, melynek parancsnokai hosszú évekig a testvérek voltak. Közvetve mindig befolyásuk maradt a csapatra. A cserkész összejövetelek évtizedekig a testvérek házában voltak, ami csütörtökönként cserkész-inváziót jelentett. Az örsök elfoglalták az óvoda minden helyiségét, az ebédlőt, az előszobát, a konyhát, meg a testvérek hálósobáit is, kiközösítve mindenkit, aki nem volt cserkész.

Ugyancsak a testvérek házában tartotta havi gyűléseit a magyar egyházközség Mária kongregációja is. A kongregáció pap-vezetőjét kezdettől fogva egy testvér segítette munkájában. Az ő munkája volt az évi kétszeri rekollekciós nap megszervezése és levezetése is, szintén a testvérek házában.

1962-66 között testvérek vezették az egyházmegye nyaralótáborát. Évente 650-700, jobbára Torontó szegény negyedeiből való, 6-14 éves leány nyaralt itt, tíz napos turnusokban. A tábor vezető testvér mellett rendszerint még 2-3 testvér dolgozott itt a táborban. Mellettük utolsó

éves középiskolások és egyetemisták voltak még beosztva a gyerekekhez.

1962 után könnyebben lehetett kiutazási engedélyt kapni Magyarországról. Így néhány testvér jöhetett külföldre. Sajnos, a visszatérési kötelezettséget a hatóságok nagyon szigorúan vették. De néhányan magukra vették ezt a rizikót, hogy könnyíteni tudjanak a kanadaiak helyzetén. 1964-ben kinnmaradt egy testvér, akinek ugyan az előjáró utasítása értelmében vissza kellett volna térnie, de a kinti és az otthoni helyzet alakulása folytán úgy látszott jónak, hogy maradjon. 1968-ig még három testvérnek sikerült kijutnia látogatóba Bécsbe, onnan pedig kivándorolnia Kanadába.

Tanulmányok

1963-ban a Corda üzlethelyiségének három éves bérleti szerződése lejárt. Közös megfontolások után úgy döntöttünk, hogy az üzletet bezárjuk és otthonunkból folytatjuk a magyar könyvekkel való sajtóapostolkodást. Az így felszabadult időt és energiát továbbképzésre fordítjuk, részben az angol nyelv tökéletesebb elsajátítására, részben "szakmai" vonalon. Egyik testvér az Antigonish-i (Nova Scotia) egyetem keretében szervezett szociológiai diploma-kurzusra iratkozott be, mely "Antigonishi Mozgalom" néven lett ismertté csaknem az egész világon. A kurzus célja hasonló volt P. Bíró elgondolásához: nem alamizsnával segíteni az elhanyagolt, kiszákmányolt néprétegeket, hanem gyakorlati, gazdasági, szellemi, vallási tudás által felemelni, talpra állítani őket, hogy sorsukat maguk irányíthassák.

A kurzus elvégzése után a testvér egy másik testvérrel a torontói egyházmegye szociális irodájától megbízást kapott a város legszegényebb negyedében lévő plébánia lakóinak

szociális felmérésére és a segítség módjának kidolgozására, az antigonishi módszer alapján. A terv nem vált be, de mint tanulmány érdekes volt. A testvérek megtapasztalták, hogy a harmadik világ számára megtervezett segítségi módszer nem alkalmazható a városi nyomortanyák problémáinak megoldására, mert az emberanyag különböző.

1964-ben két fiatalabb testvért Wenisch vikária testvér Rómába küldött a Regina Mundi teológiai főiskola három éves kurzusára, hogy ott angol diplomát szerezzenek és felkészüljenek a hitoktatásra és az apostoli munkára. Tanulmányi idejük a II. vatikáni zsinat idejére esett. Így átérték a Szentléleknek az egyház berkeibe beáramló fuvallatát, XXIII. János pápa "ablaknyitását".

A kurzus elvégzése után egyik testvér iskolákban hitoktatott, majd területi hittani tanácsadó lett, végül pedig a torontói egyházmegye hitoktatási irodájában lett programkészítő és hitoktatási szakfelügyelő. A másik testvér később lelkigyakorlat-adásra specializálta magát.

Két testvér a kanadai londoni egyházmegyében működő Divine Word főiskola egyéves kurzusát végezte el teológiai és szociológiai tanulmányaik kiegészítésére, ketten ápolónői diplomát szereztek, egy testvér ápolónői, egy másik pedig tanítónői diplomáját nosztrifikáltatta.

Gondviselés terve szerinti munkaterület

A hatvanas évek folyamán a tanulásokkal járó sok kiadás ellenére lassan, de folyamatosan sikerült minden banki adósságot rendezni, sőt megtakarított pénze is volt a Társaságnak. Így újabb tervek kivitelezése foglalkoztatta a testvéreket. A Gondviselés kiszámíthatatlan terve szerint a történések és körülmények elrendezésével megszületett egy új terv: az öregek gondozása. Ez már régebben is

felmerült, az egyik testvér valósította is, de az otthoniak és a kanadaiak nagyobb része mindig elutasította, mint az Alapító Atya által lefektetett programunkba nem illőt. De Istennek a körülményekben megnyilvánuló akarata más-ként rendelkezett.

Egy jómódú magyar dohányfarmer és felesége a Courtland-i templom mellett fekvő birtokukból területet ajánlottak fel egy, elsősorban öreg magyarok számára építendő öregotthon céljára. Hosszú pro és kontra megfontolás után a Társaság elfogadta az ajánlatot és 1968 tavaszán megtörtént az ünnepélyes alapkőletétel. Egy év múlva pedig Jézus Szíve Villa néven megnyílt az 52 ágyas otthon, amelynek építéséhez és fenntartásához az állam is hozzájárult.

Az otthon első adminisztrátora minden előképzettség nélkül küzdött a kezdet nehézségeivel, 3-4 testvér és több világi munkatársával együtt. A közösség az otthon felépítésével ismét komoly adósságot vállalt, amit kezdetben a torontói óvoda bevételéből törlesztettek, majd lassan átvette az otthon és véglegesen rendezte. A kezdet nehézségeivel küszködő testvérek álmodni sem merték, hogy 20 év múlva a puszta, részben mocsaras területen az otthon körül gyönyörű park létesül majd, az otthonban 52 öreg ember talál otthonra és hogy az otthon sok környékbelinek ad munkát és komoly fizetést. Arról sem álmodhattak, hogy a sok, áldozatos munkát igénylő intézmény lesz a kanadai küldetés megvalósulásának egyik alapja, amikor majd a helyzet arra megéri.

A Társaság ugyan nem kerülhetett el a missziókba, mint azt az eredeti tervek szerint szeretnék volna, de képességeikhez mérten folyamatosan segítettek anyagilag missziós területeket. 1975-ben egy összkanadai testvértalálkozó főtémája az egyház és a külföldi missziók anyagi segélyezése volt. A tanácskozás eredményeként két testvér 1976

elején Indián, Taiwanon keresztül Afrikába utazott, ahol megtalálták az igazi, senki által nem támogatott szükségletet. Találtak egy katolikus nyomdát, amely a misszionáriusok legfontosabb segítségét: katekizmusokat nyomott, különböző törzsi nyelveken. A Társaság három évre vállalta egy német szaknyomdász fizetését és ezzel elősegítette a nyomda fennmaradását és fellendülését.

Miután afrikai missziós kötelezettségük lejárt és a ház anyagi helyzete megengedte, a Társaság 100.000 dollárt utalt át a harmadik világ nélkülözői számára. De a testvérek szerény életmódja, szorgos munkája lehetővé tett más segélyezéseket is, azon kívül, amit Magyarország megsegítésére tartalékoltak.

A két csoport szellemi-lelki egyesítése

A külföldön élő tanácsosok arra gondoltak: a Társaság jövője érdekében jó lenne, ha a legfelsőbb elöljáró: Kern Margit személye és hivatala külföldre kerülne. Kern Margit foglalkozott a gondolattal és 1965-ben beadta útlevelét rokoni látogatásra Clevelandban élő öccséhez. A kérést a hatóság ismételten visszautasította. Három évig húzódott és maradt nyitott ügy Kern Margit külföldre jövetele. Az akadályok halmozódtak. A legfelsőbb elöljáró 1968-ban írt levelében közölte, hogy lemond a kijövetel tervéről. De megbízta a kinti Vikáriát, hogy dolgozzon a Társaság alkotmányának megújításán, a zsinati határozatok értelmében. A Vikáriának gondja volt arra, hogy a zsinati írások a hazai testvérek számára elkerüljenek Magyarországra. Ő maga öt hónapon keresztül dolgozott a zsinati írásoknak és a P. Bíró által a Társaság Konstitúcióiban lefektetett eszméinek egybevetésével. Munkája nyomán a magyarországi

és külföldi testvérek egyaránt komolyan foglalkoztak az anyaggal.

A torontói segédpüspök tanácsára 1969-ben rendkívüli nagykáptalant tartott a Társaság Torontóban, melyen a bécsi testvérek is résztvettek. Ennek döntései csak a külföldi csoport számára váltak kötelezővé, experimentálásra. A megújulási munkálatok éreztették meg legjobban, hogy mit jelent a vasfüggöny, hogy mennyire elzárja egymástól a két csoportot: a magyarországit és a külföldit. Csak a Társaság iránti nagy hűség és szeretet volt képes mindent áthidalni és egymást erősíteni. A vezetőség mindkét csoport számára kivitelezhető módszert keresett a megújulás megvalósítására. Wenisch vikária testvért 1975 őszén a legfőbb előljáró felmentette hivatalától, hogy egészen ennek a munkának szentelhesse magát és az otthoniakkal való könnyebb közlekedés érdekében Bécsbe helyezte. Vikária Dobos testvér lett.

1977 nyarán megdöbbentő esemény történt: először meghalt a Társaság általános titkára, annak temetése napján pedig, július 6.-án a legfelsőbb előljáró, Kern Margit.

Új utakon, együtt

A magyarországi legfelsőbb előljáró halála után a Czesztochowaban titokban megтарott választói káptalan 1977 augusztus 5.-én Dobos Etelka testvért legfelsőbb előljárónak választotta. Ezzel új fejezet kezdődött a Társaság életében. A Társaság központjának Torontóba helyezése megkönnyítette az egész Társaságra vonatkozó ügyek intézését, mint pl. a Rómával való kapcsolat, testvértalálkozók, stb. Magyarországon a nehézségek, tiltások nem szűntek meg, de a helyzet valamivel türethetőbb lett.

A courtlandi öregotthon és a Társaság egészének vezetése azonban túl soknak bizonyult Dobos testvér számára. Ezért 1979-ben megvált a Villa vezetésétől. Így erejét a Társaság összességének szentelhette.

Az a testvér, aki először foglalkozott öregek gondozásával és azt mint nem-társasági munkát folytatta, újabb kezdeményezéssel indult az idősök megsegítésére. A nyolcvanas évek elején Hamilton külterületén "falut" kezdett építeni nyugdíjasok számára, akik kedvező áron vásárolhatták meg a házakat. Itt, "Szent Erzsébet falván" az idősök egyéb szükségleteinek kielégítésére is gondolt, ezért élelmiszerüzlet, gyógyszertár, bank is volt a faluban.

1983-ban a Társaság a Testvér ismételt kérésére a faluban könyv- és kegytárgyüzletet nyitott, "Corda" néven. Ugyanebben az időben ugyancsak a Testvér megismételt kérésére két kanadai származású újoncot is képezett a Társaság. Sajnos, alkalmatlannak bizonyultak arra, hogy a Társaság tagjai maradjanak. Öt év után fájó szívvel felszámoltuk a Cordát is, munkaerő hiánya miatt.

Már a nyolcvanas évek elejétől foglalkoztunk a gondolattal, hogy Torontóban kétemeletes nagy házunkat lépcsőnélküli, valamivel kisebb házra cseréljük. A Gondviselés úgy rendezte, hogy 1984-ben az épülő új magyar katolikus templom közelében találtunk egy megfelelő házat. Így a Társaság közelebb került a magyar templomhoz.

Az új helyen új szolgálat lehetősége kínálkozott a Társaság számára a magyar egyházközség keretében: az egyházközségi karitás. Mustármagként indult és egy testvér kemény munkája következtében terebélyes fává növekedett. 1979-ben alakult a magyar bevándorlók megsegítésére. Tizenkét év alatt 75 családot, 12 házaspárt és 35 egyedülállót hívott meg, vállalt értük egyévi garanciát és gondoskodott minden szükségletükről. Ugyanezen idő alatt még 36, állami vonalon bevándorolt családot, 8 házaspárt és 20

egyedülállót is segített. A szervezet jelenleg is egy testvér vezetése alatt áll.

Amikor a testvérek 1948-ban elhagyták Magyarországot, feladatuk kapták egy tengerentúli letelepülés megvalósítását és a magyarországi valamikori esetleges újrakezdés anyagi és szellemi feltételeinek elősegítését. A testvérek híven teljesítették küldetésüket – pedig szinte az utolsó percig remélni sem tudták, hogy az valaha is valóra válik.

Az otthoni újrakezdés szellemi, lelki alaptókéja lett az Egyház zsinati szellemét bemutató sok könyv, írás, amit a testvérek a veszélyek között is bejuttattak Magyarországra. Ezt az "alaptóké" gazdagították a Társaság szellemét a mai nyelven feldolgozó, bemutató tanulmányok, melyek az otthoni és külföldi testvérek összmunkájaként készültek. Ugyancsak az újrakezdést, az együttes újrakezdést szolgálták a külföldön, a külföldi testvérek anyagi, lelki segítségével titokban létrehozott lelkigyakorlatok, testvértalálkozók. S végül az újrakezdést segítik a külföldi, elsősorban a kanadai testvérek által sok munkával, lemondással megteremtett anyagiak is.

A 40, illetve 32 éves külföldi élet tapasztalatai alapján úgy tűnik, hogy a Társaságot a Gondviselés az alapító P. Bírón keresztül a magyarságnak szánta. Magyarországon és külföldön egyaránt a magyarok között tudtuk beteljesíteni hivatásunkat. A Társaság külföldi része azért hálás a Gondviselésnek, hogy munkájával, áldozatával része lehet a Társaság otthoni újrakezdésének.

Wenisch Gabriella

MENEKÜLTÜNK – MENEKÜLTEKKEL – MENEKÜLTEKÉRT

A menekülés, elvándorlás korunk egyre súlyosodó problémája. Az idők jelének kell tekintenünk, mint gondvisselészzerű utalást, amire nem elég csupán odafigyelni, de válaszolni is kell rá megfelelő magatartással. – Az egyház egész közösségének kell megoldania.

Társaságunk közösségének négy tagja lett menekült a menekültekkel, "egy sorban és egy sorsban velük".

1956 decemberében útrakeltünk hárman. Első állomásunk Szombathely volt. Elindultunk a határ felé ... Elfogtak a határőrök. Zalaegerszegre vittek, onnan vissza Budapestre. Felcsillant bennem a remény, hogy maradhatunk. De a Társaság kívánságának szabadon és hittel mondtunk igent és december 21.-én újra elindultunk, most már négyen. – Szívünkben hordoztuk küldetésünket: Segítsünk a lelkipásztorkodó papságnak a magyar menekült tömeg szolgálatában, később pedig egy európai településben folytassuk a népleányhivatást szabad földön.

Utunk

Győrig símán eljutottunk. Onnan Kapuvárra utaztunk "disznóölésre"... Közvetlenül Kapuvár előtt több utastól elvették a személyazonossági igazolványt. Két testvér is köztünk volt. Intettek, hogy baj van. – A mellettem ülő férfi észrevette, hogy összetartozunk. Ki volt ez a férfi? Nem tudom. De közbenjárására a két testvér visszakapta igazolványát. Szorongás volt bennünk, mi lesz a következő lépés? – De úgy látszik, hogy a jó Isten játékos kedvében egy ici-pici gyermekcipőt akart felhasználni, hogy célba érjünk. – Ugyanis útközben a mellettem ülő férfivel együtt gyönyörködtünk a cipellőben, amit nemrég született gyermekének vitt ajándékba. Kedvesen elbeszélgetve, megérkeztünk Kapuvárra. Mindnégyen leszálltunk, "barátunk" is velünk együtt... Izgalmunkban egyikünk táskájából kiborult az idegcsillapító. Barátunk felszedte, mosolyogva átadta. "Erre még szükségük lehet" – mondta és eltávozott. Ez történt menekülésünk első lépéseinél... Jel volt... Úrunk rejtett jelenléte: "Ne féljete, én veletek vagyok..." Bizalmat, erőt, bátorságot öntött belénk.

December 21.-én Kapuvárról egy menekülő- csoporthoz csatlakoztunk. Havas földeken 18 km-t gyalogolva eljutottunk a Hanság-csatornához. December 22.-én hajnali két órakor léptük át a magyar-osztrák határt... Te Deum-ot, Magnificatot énekeltünk.

Autobuszon vitték a csoportot a gyűjtőtáborba. Onnan az ott lakó szerzetesnővérek segítségével Kismartonba, Eisenstadt-ba utaztunk. – A nővérek tanácsára jelentkezünk a burgenlandi püspök irodájában. Megajánlottuk magunkat menekültszolgálatra. Pillanatnyilag nem volt ránk szükség és mi szívesen mentünk tovább Güssingre: (Németujvárra), egyikünk nagynénjéhez. – Boldog karácsonyunk volt.

December 31.-én ketten Bécsbe mentünk körülnézni, tájékozódni. Tanácstalanul, idegenül álltunk a nagyváros-

ban... A piarista atyák templomában résztvettünk a szentmisén és miután a sekrestyéstől megkaptuk a bécsi jezsuiták címét, felkerestük a rendházat. – A már néhány hete ott lévő magyar jezsuita atya örömmel vette tudomásul jelenlétünket, küldetésünket. Megígérte segítségét. Említette, hogy a napokban lesz gyűlésük a magyar papoknak. Dr. Stefan László burgenlandi püspök is ott lesz, aki a magyar menekülteknek Róma által kinevezett apostoli vizitátora. A páter bejelentette neki, hogy itt vagyunk szolgálatra készen. 1957 január 4.-én telefonüzenet jött László püspöktől, hogy azonnal menjünk dolgozni. Ketten az Eisenstadt-i menekülttáborban dolgoztunk ruhakiosztásnál. A másik két testvér Eichgraben-ba került olyan magyar gyermekek gondozására, akik szülők nélkül érkeztek Ausztriába.

Egyik nap László püspök úr hivatott és kérte, ismertessem Társaságunkat. Beszélgetésünkben rátértünk a menekültek helyzetére is. Végül jelezte, hogy szeretné, ha mind a négyen Bécsben maradnánk, mert ott nagy szükség van a munkánkra.

László püspök úr megbízásából kezdtük el tehát munkánkat Bécsben. A bevándorlók és menekültek lelki és anyagi megsegítésére köteleztük el magunkat. A püspök beszámolót kért tőlünk a menekültek helyzetéről, amit időközönként írásban elkészítve adtunk át és szóval kiegészítve informáltuk tapasztalatainkról.

Menekültszolgálat

1957 február 1.-től 1959 decemberéig a bécsi Caritas menekültszolgálat keretében dolgoztunk, 1960 januárjától 1962 áprilisáig a bécsi egyházmegye keretében működő magyar lelkeséghez tartoztunk.

Szeretném bemutatni négyes közösségünknek az első 5 éves ausztriai menekültszolgálatát – tényeket és számokat, mögötte pedig hivatásunk, küldetésünk sajátos célját: a krisztusi szeretet kisugárzását. Sokat, nagyon sokat dolgoztunk, küzdöttünk. De velünk volt az Úr az események, történések sodrásában... Éjjel-nappal "útjelzők" mutatták az irányt, a teendőket... Egyházi és világi munkatársak, jötevők, barátok segítettek. – Tőlünk bizalmat, önátadó, cselekvő szeretetet kért az Úr Szíve.

1957 elején az első hetek tevékenysége helyzetfelmérés volt. Bécs és Alsóausztria területén 10 menekülttáborban dolgoztunk. – A táborlakók lényeges életfeltételeiről a táborvezetőség gondoskodott. Kisgyermekek részére mindenütt volt óvoda. A foglalkoztatás a körülményekhez képest kielégítő volt. – Az iskolás gyermekek egy része a táborban felállított nyilvánosjogú iskolába járt. – Az iskolán kívüli fiatalok számára a megközelítése volt a legnagyobb gond. Sok közülük a züllés útján volt. Képtelenek voltak komoly erőfeszítésre, fölöslegesnek tartották a munkát, a tanulást. Ittak, kártyáztak, a szexuális élvezeten kívül alig érdekelték őket más... És mégis, ritka őszinte perceikben lelkük mélyéről feltört az elfojtott vágy az otthon, a szülők után. – Sok családi tragédiának is tanúi voltunk.

Mi volt a mi feladatunk? Mi volt az egyházi és világi vezetőség elvárása, kérése? Megkönnyíteni a várakozás terhét, bizonytalanságát... Anyagi, szellemi, lelki segítséget nyújtani a menekülteknek. – Elhelyezni a fiatalságot otthonokban, iskolákban, ösztöndíjat szerezni az egyetemi hallgatóknak.

A legnagyobb problémát az egyedülálló fiatalok okozták. Meg kellett találni a megfelelő keretet, módot, amely nem riasztja őket és ahol megkapják azokat az értékeket, melyek segítik őket egy igazibb emberség felé...

Saját erőnkől képtelenek lettünk volna eleget tenni az elvárásoknak, megoldani, enyhíteni a problémákat, feszültségeket. De ismertetve a tényeket, nagylelkű támogatást kaptunk anyagi és erkölcsi vonalon, egyházi és világi szervektől.

Kezdeti tevékenységünk inkább "tömeggondozás" volt. 10 táborot gondoztunk, állandóan vagy alkalmasszerűen, kórházakban beteglátogatást végeztünk, látogattuk a táboron kívüli, vidéki kis szállodákban elhelyezett családokat.

Később, 1958 végén, 1959-ben munkánk rendezettebb lett, a kivándorlások meggyorsulása és egyes táborok feloszlásának következtében. De még 1962-ben is látogattunk táborot, 1960-tól kezdve pedig magyarok számára épített lakótelepeket.

Új apostoli területet nyújtott az 1958 december 22.-én Hornban, Alsóausztriában megnyílt Magyar Katolikus Ott-hon hármass programjával: lelkipályasorlatok – világnézeti kurzusok – üdülések.

Mindenütt foglalkoztunk gyermekekkel, ifjúsággal és családokkal – anyagi, szellemi és lelki vonalon.

Karitatív vonalon: a különböző egyházi és világi szervek természetbeni és pénzajándékait osztottuk ki a rászorulóknak – alapos környezettanulmány után.

Szociális vonalon: közreműködtünk az állásközvetítésben, ösztöndíjak szerzésében; fiatalokat helyeztünk el középiskolákban, diákotthonokban; gyermekeket, családokat nyaraltattunk; kirándulásokat vezettünk.

Kulturális vonalon: kölcsönkönyvtárakat szerveztünk, kiadtunk egy német nyelvkönyvet, egy világnézeti könyvet fiatal lányok részére, vallásos társasjátékot gyermekeknek. Ismeretterjesztő előadásokat, filmvetítéseket, városnézéseket szerveztünk és vezettünk.

Lelkipályasort vonalon: a lelkipályasortkodó papságnak segítettünk. Hitoktattunk, elsőáldozásra, bérmlásra készítet-

tünk elő. Előkészítettük a vásár- és ünnepnapiszentmiséket. Lelkigyakorlatokat, világnézeti kurzusokat szerveztünk, zarándoklatokat vezettünk. Terjesztettük a magyar vallásos sajtót.

Főleg az általunk vezetett Horn-i Katolikus Otthonon keresztül tudtunk közeli, személyes kapcsolatba kerülni, férfiakkal, nőkkel, gyerekekkel és családokkal. Tudtunk környezetet teremteni keresztény emberségük alakulására, fejlődésére. Itt három év alatt – míg az Otthon létezett – 43 lelkigyakorlatot rendeztünk 530, 40 világnézeti kurzust 674 és 30 kéthetes családi üdülést 626 résztvevővel. Természetesen a személyek gyakran fedték egymást. "Mintha otthon jártam volna"- mondta egyik-másik... Ki tudná megközelítően is kifejezni az "otthon" szó gazdag tartalmát?... Hálás szívvel teszem Jézus Szíve oltárára öt éves menekültszolgálatunkat. Emlékezőmet P. Bíró Ferenc S.J., alapító atyánk szavaival fejezem be: "Jézus Szívéért és az ő népéért alapítottam a Társaságot".

A menekültgondozás új útjain (Ujváry J.)

1962-ben a Gondviselés körülményekben megmutatózó akarata három testvért kiröpített Kanadába. Viszont új testvérek jöttek, részben Kanadából, de szívárogtak Magyarországról is. Volt, akinek csak átmenet volt Bécs a Kanadába vezető úton, de volt, aki itt is maradt és beállt a munkába. Egészen 1967-ig 2–3 testvért alkalmazott a bécsi egyházmegye a magyar lelkészség keretében. A testvérek szociális, karitativ tevékenységet folytattak: családokat látogattak, helyzetfelméréseket csináltak segélyezéshez. Hitoktattak, elsőáldozásra, bérnálásra készítettek elő, szentmiséket organizáltak, kántorkodtak. Szerveztek fiú- és leánycserkész csapatot, gyermekeknek nyaralással egybe-

kötött magyar iskolát. A cserkészeknek táborokat rendeztek. Az idősek számára u.n. Senior klub-ot alapítottak havi programmal, uzsonnával, nyaralással, kirándulással. Vagyis minden módon segítették a bécsi magyar lelkészt, mint hivatásos lelkipásztori segítők.

1967-ben a bécsi közösség képe megváltozott: egy testvér teljes beosztással és egész munkaerejével a lelkészség pasztorális segítője maradt, egy a Bécsben székelő Magyar Egyházszociológiai Intézet munkatársa lett, egy testvér pedig otthonlakóként a Caritas Internationalis keretében dolgozott a magyarországi egyház megsegítésében.

1974-ben a Kanadában székelő előljáróság az addigi, egy plébánia épületében lévő elég szűk lakás helyett a bécsi közösség számára nagyobb öröklakást vett. Ugyanabban az időben szabadabb lett a közlekedés Magyarországra felé is, így Bécs új értelemben lett összekötő a torontói előljáróság és a Társaság magyarországi, „föld alatt” élő része között. Találkoztunk a Magyarországon élő általános előljárával Szlovákiában, megszerveztük kanadai testvérek magyarországi útját. Előbb csak kisebb, majd nagyobb magyarországi testvér-csoportoknak lelkigyakorlatokat szerveztünk, majd közös megbeszéléseket, melyeknek csúcsa és betetőzése a Társaság első hivatalos nagykáptalanja volt – és ennek eredménye: a Társaság pápai jóváhagyása.

1986-ban a Gondviselés akaratából Mariazellben házat vásároltunk, ahol egyik szinten egy U.S.A.-beli otthonlakó testvérünk telepedett le édesapjával, a második szintet pedig időnként ismerős, baráti családoknak adtuk nyaralásra.

1990 őszén megbeszéléseink eredményeként elhatároztuk, hogy az éppen megürült üzletszintet (már megint a Gondviselés jele!) zárandokszállássá alakítjuk, elsősorban a most felszabadult Magyarországról özönlő magyar zárando-

kok részére. Ez a kanadai központ segítségével meg is történt. Az otthont 1991 július 2.-án szentelték fel és ekkor vettük teljesen használatba, de már május elsejétől fogadtunk vendégeket. A házban egy autóbusznyi embert tudunk elhelyezni, nagyrészt emeletes ágyakon. Elsősorban magyarországi vendégeink vannak, de jönnek szlovákiai magyarok is.

Mariazellben három testvér van, Bécsben pedig kettő. Bécs szerepe jelenleg is a közvetítés.

Dobos Etelka

ÜLDÖZÉSBŐL A SZABADSÁG FELÉ

1977-ben, Kern Margit legfelsőbb elöljáró halála után felmerült a kérdés: hogyan tovább? A Szentszékkal, illetve a Szerzeteskongregációval kapcsolata csak a külföldi résznek volt. A Társaság jóváhagyása iránti kérelmet 1962-ben beadtuk Rómába, de a Szerzeteskongregáció a beadott szentignáci jezsuita alkotmány alapján lefektetett régi konstitúciót nem fogadta el, átdolgozását kérte.

Ugyanakkor Magyarországon a helyzet nem változott, a Társaság csak a föld alatt létezhetett. A konstitúció újraalkotásához, a Társaság jóváhagyásának kéréséhez, vagyis a Társaság legalizálásához és fennmaradásához okvetlen szükség volt az új általános elöljáró hivatalos megválasztására. Ezért a Társaság elöljárói titokban választói káptalant szerveztek a mindenki számára elérhető Czeszochowaban. Választási elnöknek egy torontói jezsuita atyát kértek fel.

1977 augusztus 2.-án 9 magyarországi, 4 kanadai, egy bécsi és egy szlovákiai testvér kezdte meg a választói káptalant megelőző tanácskozását. Ennek első eredménye az általános elöljáró székhelyének áthelyezése volt külföldre, ahonnan teljesen akadálytalanul lehetett közlekedni

Rómával és a magyarországiakat is könnyebben lehetett megközelíteni az adott körülmények között, mint fordítva.

A választás 5.-én zajlott le. A testvérek Dobos Etelkát, a kanadai vikáriát választották meg általános elöljárónak, ő pedig Bognár Mártát nevezte ki magyarországi helyettesének. A választói káptalan dokumentációját 1978-ban beadtuk Rómába, a Szerzeteskongregációhoz, jóváhagyásra.

Dobos Etelka legfelsőbb elöljáró, miután megtapasztalta, hogy Magyarországon a rendek külső munkája a valamit enyhülő politikai helyzet ellenére továbbra is lehetetlen, működésének hangsúlyát a testvérek lelki továbbképzésére helyezte, a megújulás szellemében. Ezt a célt körlevelekkel, a Magyarország és a külföld közötti egyéni és közös testvértalálkozásokkal, külföldön külföldi előadókkal vezetett lelkigyakorlatok szervezésével akarta elősegíteni. Megerősítette Wenisch Gabriella testvérnek még Kern Margit általános elöljárótól kapott megbízatását: a II. vatikáni zsinat gondolatait beleépíteni P. Bíró eszméi körébe és a kidolgozott anyagot Magyarországon és külföldön egyaránt közkinccsé és mindenkinek sajátjává tenni.

Az első testvértalálkozó 1978-ban Torontóban történt, ahol a torontóiakon kívül a bécsi testvérek is résztvettek. Ezt öt külföldön megrendezett lelkigyakorlat követte, egy Czesztochowaban, négy pedig Ausztriában. A harmadik lelkigyakorlat után Dobos testvér egy Magyarországról éppen kijött testvérrrel együtt meghívást kapott az azévi Jézus Szíve Kongresszusra Toulouse-ba. Itt az "új-külföldi" testvér előadást is tartott P. Bíró sajátos Jézus Szíve tiszteletéről: az anyagi világ használatán keresztül történő engesztelésről. Az előadás franciául hangzott el, de angol és spanyol nyelvre is lefordították, így a résztvevők három nyelven kaphatták kézhez.

1982-ben a hamiltoni püspök elrendelte a nem-társasági kezelésben lévő hamiltoni öregotthon vizitációját. A

vizitátor, Kanada egyik legjobb egyházjogásza, feltette a kérdést a testvéreknek: kihez tartoznak tulajdonképpen? A testvérek válaszként az esztergomi érseket jelölték meg, mert a Társaság 1945-ben kapott egyházmegyei jóváhagyása a hercegprimás halála miatt helyettesétől, a káptalani helytartótól származott. Azt is megmondták: vele viszont 30 éve nem tudnak kapcsolatot tartani, a vasfüggöny legördülése óta. Erre a torontói érsek és a hamiltoni püspök, annak a két egyházmegyének feje, ahol a testvérek működnek, az ügyet Rómába küldte, tisztázásra.

Nagy volt a meglepetés, amikor a torontói érsek azt a választ kapta Rómából, hogy ott semmi dokumentumot a Jézus Szíve Népleányai Társaságáról nem találnak, az alapításra vonatkozólag sem, de nem találják az 1962-ben jóváhagyásra benyújtott iratokat sem. Pedig annakidején választ is kaptunk beadványunkra. Nem volt más hátra, mint újrakezdeni a Társaság egyházmegyei jóváhagyása dokumentumainak keresését, és a konstitúciót a Zsinat szellemének megfelelően átdolgozni.

1982-ben Torontóban ismét találkozó volt, ahol a kanadai testvéreken kívül két bécsi és 7 magyarországi testvér is résztvett. A találkozó egyik fő témája identitásunk problémája volt: Mik vagyunk? A régi kánon 673. paragrafusa és a Társaság alapítója által meghatározott "szerzeteseket utánzó intézmény", mely az új Codexben "apostoli élet társasága" néven szerepel, vagy institutum saeculare, "világi intézmény", ami az Istennek szentelt élet új formája, melyet P. Bíró nem ismerhetett, de ami elképzelésének Társaságunk formájáról nagyon megfelel? A vita nagy volt, mert a testvérek nagy része érezte, hogy P. Bíró elképzelése nem skatulyázható be egyik kategóriába sem. Új, eredeti formára van szükség, amit a tagoknak abban a jogi keretben kell megélniük, ami számukra a legnagyobb rugalmasságot biztosítja.

A találkozó másik témája a konstitúció újrafogalmazásának fontosságát, módját tárgyalta. Ezek részleteivel az egyes közösségek megbeszéléseken foglalkoztak és az eredményeket egymással kicserélték. 1984 elején három testvér Torontóban 10 napra klauzurába vonult és komoly, intenzív munkával elkészítették az új konstitúció első változatát. Ezt aztán a nyáron, Ausztriában, Maissauban történt találkozón a testvérek elé terjesztették. Itt három kanadai, két bécsi és 16 magyarországi testvér vett részt. Átvettük a konstitúció első megfogalmazását és megbeszéltük az esetleges változtatásokat.

Nem sokkal azután, hogy ki-kí visszatért hazájába, Magyarországon hivatalosan is megerősítettek egy rég suttozott hírt: Lékai bíboros az Állami Egyházügyi Hivatal vezetőjével, Miklós Imre államtitkárral egyetértésben megcsilantotta egy karitatív-betegápoló női rend megalapításának lehetőségét.

Katolikus ápolónővérek zárt közösségi szervezetéről először az 1983-as téli püspökkari konferenciáról szóló hírekben lehetett olvasni. Ettől kezdve egyre gyakrabban foglalkoztak a tervvel az egyházi hírekben, az egyházat érintő más enyhítésekkel együtt (világiak hitoktatása, teológiai levelező tanfolyam, lelkigyakorlatosház, stb.). Az egyház nem volt szabad – de a kantár, melyen tartották, már nem volt olyan feszes. A püspöki kar megbízottja tárgyalt több Magyarországon régen létezett szerzet külföldi központjával – de ezek a tárgyalások az állam ellenállásán megbuktak.

Manhertz testvér, a Hamilton-i önálló öregotthon vezetője 1983-ban megajánlotta Lékai kardinálisnak egy egyházi öregotthon megépítését. Amikor a személyzetről volt szó, felmerült hogy az otthont talán elláthatná a Jézus Szíve Népkeányai Társasága. De állami szempontból egy külföldi vezetőséggel rendelkező, Magyarországon már egyszer felosztatott közösség nem jöhetett számításba. Ek-

kor merült fel a terv, – azért, hogy a Jézus Szíve Népleányai Társasága szelleme megmaradjon, – ha akad vállalkozó a közösségből, ők lehetnének az új rend megalapítói. Más néven, de a Társaság szellemében és társasági küldetéssel, mint a Társaság belföldi missziója működne.

Négy testvér jelentkezett a feladatra. A Jézus Szíve Népleányai Társasága külföldi központja vállalta az új Társaság noviciátusának felépítését (pénzt szabad volt adnunk, csak a dolgokba beleszólni nem), Manhertz testvér pedig az öregotthon felépítését. 1986 márciusában megérkezett a Szerzeteskongregációnak a Magyarok Nagyasszonya Társaságát jóváhagyó dekretuma, decemberben pedig a működési engedély az Állami Egyházügyi Hivatalból.

A Jézus Szíve Népleányai Társasága a Szerzeteskongregációval kapcsolatos ügyeinek intézésére a ciszterci rend magyar származású generális apátját, P. Zakar Polikárpot kérte fel, aki nagy odaadással állt ügyünk mellé. Mivel Lékai biboros is vele tárgyalt a Magyarok Nagyasszonya Társaság ügyeiről, a generálisnak alkalmá volt Lékai biborostól igazolást szerezni Társaságunk előírás szerinti megalapításáról. Időközben kiderült az is, hogy az 1962-ben Rómába beadott iratok a Szerzeteskongregáció "Világi intézmények" részlegében vannak, mivel annak idején abba a kategóriába kértük a jóváhagyást. Így létezésünkre világosság derült. Hiányzó iratainkat szanálta, alapításunk tényét elfogadta a Szerzeteskongregáció és a kérdésre pontot tett.

A Codex előírása szerint Dobos testvér hivatali ideje 1986-ban lejárt. De ahhoz, hogy Konstitúciónkat a nagykáptalan az előírások szerint elfogadja, rövid volt az idő. Ezért a Szerzeteskongregációhoz kérést intéztünk: Dobos testvér hivatali idejét hosszabbítsák meg egy évvel, hogy a nagykáptalant és az új legfelsőbb eljáró megválasztását megfelelően készíthessük elő.

Az engedély hamarosan megérkezett, és egyben az értesítés is, hogy a választói káptalan elnökéül Zakar Polikarp OCist főapátot nevezték ki.

Így megindultak az előkészületek a nagykáptalanra. Kitűztük a helyét. Mivel hivatalosan még mindig nem léteztünk, a nagykáptalant külföldön, Ausztriában kellett megtartanunk. Azután megválasztottuk a delegáltakat. Magyarországon és külföldön egyaránt tovább dolgoztunk a konstitúció és a direktorium szövegezésén. A nagykáptalant 1987 júniusában 2 hétig tartottuk Ausztriában. 31 testvér volt összesen jelen. Először 3 napos lelki előkészületet tartottunk, majd 3 tanulmányi napunk volt. Június 29.-én kezdődött a tulajdonképpeni nagykáptalan, melyen pontról pontra átvettük a konstitúciót és a direktoriumot, javítottunk, változtattunk – majd véglegesen elfogadtuk. Július 2.-án az első menetben megválasztottuk általános előjárónknak Bányai Ilona testvért Kanadából, Bányai testvér pedig helyettesének Magyarországra Steklovits Sarolta testvért nevezte ki.

Ezzel Társaságunk életében ismét új fejezet nyílt – amelynek tulajdonképpen két lényeges beindítója volt:

1989 december 21.-én a Társaság megváltozott névvel, mint Jézus Szíve Társasága és mint pápai jogú apostoli élet társasága megkapta a Szentszék jóváhagyását.

Magyarországon megszűnt a kommunizmus. Ezzel az Egyház és benne a Társaság is "szabad" jelzést kapott az Istentől számára kijelölt úton való haladásra.

Wenisch Gabriella

A TÁRSASÁG MA – JÖVŐBENÉZÉS

**A múlt aranytőkéjét a jelen aprópénzére
váltva építeni a jövőt**

Építeni a jövőt

"A jövő más, mint a jelen, állandó új szintézissel dolgozik...és nyitott mint lehetőség. Ma még kezünkben van, még befolyásolhatjuk, alakíthatjuk." (Gaston Berger)

Vegyük kezünkbe a jövőt, a felelősség és nagylelkűség szellemében!

Építeni a jövőt a mai világban, a XX. század végén, útban a XXI. század felé. Egy új világrendszer, új humanizmus születésének vagyunk tanúi. A világtörténelem kritikus szakaszában élünk.

Építeni a jövőt az egyházzal a mai világban. Az egyház, – Isten népe – a világban él, mégha nem is ebből a világból való. Küldetése, hogy Jézus Krisztus megváltói művét folytassa, amely az emberek üdvösségére, égi és földi boldogulására irányul. Magába foglalja az egész evilági rend megújítását is. Az egyháznak valódi világi dimenzió-

ja van. (v.ö. Apostolicam Actuositatem decretum, a világi hívek apostolkodásáról).

Építeni a jövőt közös erővel. Társaságunk közössége vállalkozik rá, hogy élet- és küldetés-közösségben Krisztussal, az egyházban részt vegyen a hitért, az igazságért folyó küzdelemben, feladatban, ha csak egy mustármag tevékenységével is.

Elöljáróban

"Nyugdíjas életem" feladatául kaptam, hogy írjam le, ismertessem külföldön élő közösségünk történetét. Ez a magyarázata annak, hogy ezen írásomat is történeti szemlélet befolyásolja. Mindig a kezdet és a vég, a múlt és a jövő feszültségében élek. A történeti tények és a mögöttük, – helyesebben: a mélyükben rejlő "sajátos" kínálkozik tollam hegyére.

Ha figyelemmel végiglapozzuk ezt az előttünk fekvő könyvet, testvéreim írásain keresztül élményszerűen látjuk a Társaság életútját, múltját. Az én feladatom: nagy lépésekkel haladni a jelenben és eljutni a jövőbenezéshez.

Múltunk

Karizmánk fényében szemlélve Társaságunk életútját, egy-egy világképben szeretném kivetíteni, összegezni.

1914 – az első világháborúban született, a két világháború között növekedett.

1945 – a második világháborút követő helyzet következményeként mindent elvesztett: államosították intézményeit, betiltották működését. Katakomba-életet élt, üldözték.

1950 – Kanadába érkezett négy testvér, próbálkozott gyökeret verni az új világban és tovább élni, szabadon folytatni a Társaság hivatását, küldetését.

1956 – Ausztriában kezdett egy négyes közösség, a menekültekkel "egy sorban és egy sorsban" dolgozva.

1962 – Ez év áprilisától összetett erővel dolgozott a két külföldi csoport. Központi törekvésük volt megújulni a II. Vatikáni zsinat tanítása szerint a Társaság belső életében és apostoli működésében. Anyagilag, szellemileg megerősödve szolgálni Isten népét ott, ahol van. ... De talán nagyobb hely volt fenntartva szívükben a magyar nép, a magyar egyház számára.

Jelenünk a múlt és jövő feszültségében élve

1989-ben Magyarországon megtörtént a várvavárt politikai változás. Az ország jogállam lett, szabadon építheti jövőjét. Az egyház is szabadon működhet.

Remény és szorongás jellemzi ma a magyar nép, a magyar egyház életállapotát. Gazdasági, kulturális, társadalmi átalakulások vannak folyamatban, pozitív és negatív előjellel.

Emberfeletti az erőfeszítés minden vonalon: kiemelkedni a 40 éves gazdasági, erkölcsi csődből. Hullámhegy és hullámvölgy jelzi a különböző hatalmi törekvéseket.

A nép pedig szenved, bizonytalan, türelmetlen, elégedetlen. Zavar, homály, sötétség van a fejekben és a szívekben.

Könyörögnünk kell alkalmas világi és egyházi vezetőkért, akik hozzáértéssel, felelősséggel és szociális szereptel kívánják és akarják kiemelni nemzetünket, népünket a csőd legmélyéből.

"Mit tehet a magyar egyház a szociális gondok enyhítésére itt és most?" – kérdezte Rónay László, az "Új Ember" munkatársa dr. Surján László népjóléti minisztertől.

A miniszter válasza: "A magyar katolikus egyháznak rengeteg feladata volna a szociális feszültség enyhítésében és orvoslásában. ... Például hogy a Karitászt vonalán szervezettebben és hatékonyabban tevékenykedjenek, hogy az egyház ráébressze a híveket a szolidaritás és a szeretet parancsaival együttjáró kötelességekre. ... Az ország érdeke kívánja, hogy az egyháznak legyen ereje, legyenek eszközei, legyenek munkásai, akiknek a segítségével nekiláthat a feladatok intézményes megoldásának."

Társaságunk ma – a háborús világ forrongásában, a magyarországi újjászületés vajúdásában

Társaságunk közössége reménységgel és némi szorongással szívében látott neki annak, hogy "jelenének aprópénzével" kezdje építeni a jövőt. Mivel, hogyan kezdjük?

P. Bíró biztat: "Minden külső anyagi érdeket szolgáló szociális reform előtt, vagy legalább is azzal együtt, hangoztatni kell a belső, a lelki reformot."

Lelki megújulásunkat 1989-ben közösen végzett lelki gyakorlatban kezdtük, ahol egy jezsuita atya vetítette elénk krisztusi hivatásunkat és küldetésünket a szentignáci lelki gyakorlatokban és újrafogalmazott Konstitúciónk tanításában. Ugyanezen évben testvértalálkozóink volt, ahol áttekintettünk Társaságunk történetét, hivatásunk-küldetésünk vonalán. Mi jellemezte? Szembenézés önmagunkkal; egyedi és közösségi kiengesztelődés; felkészülés az újkezdésre.

A közösen megtapasztalt és kiértékelt lelki, szellemi és gyakorlati "aranytökeje" a Társaságnak útravaló lett. Mi volt a levegőben? Tettvágy. A közösségi felelősség vállalása

azon a szinten és környezetben, ahol éppen élünk. Vállalkozó kedv, kezdeményező készség, kockázatvállalás és remény, jövőbe vetett bizalom, nyitottság a jövő felé, a még több kegyelem felé.

Motor lett bennünk hivatásunk-küldetésünk célja és feladata: Jézus Szíve Istenemberi szeretetével egyesülve a nép szociális megsegítése, különösen a hátrányos helyzetűeké, az anyagi javak helyes használata által.

És elindult a tervezés. Felmértük a tényeket, lehetőségeket, ésszel, szívvel és hittel. Figyelembe vettük a tagok létszámát és korát; a munkaterületeket, feladatokat, amiben már eddig is dolgoztak és dolgoznak; a rendelkezésünkre álló eszközöket és feltettük a kérdést: mit ajánlhatunk meg ma a magyar egyháznak a magyar nép szolgálatára? Mi a legsürgősebb feladat?

Mi valósult meg a gyakorlati vonalon, a szabad működés lehetőségében?

Sajátos hivatásunkhoz tartozik: élő szóval, sajtóval és a jelenlét apostolságában megélni és terjeszteni az evangélium jóhírét; Isten szeretetét.

1989-ben kezdtük meg az egyházközségi munkát és a hitoktatást Ágasegyházán. Társaságunkat az illetékes püspök kérte fel: adjunk egy testvért az egyházközség vezetésére, az uralkodó paphiány miatt. A papi teendőket a kecskeméti főplébánia látja el. A kiküldött testvér megnyerte a falu népét, gyermekeket és felnőtteket egyaránt.

A Társaság testvéreket állított be lelkigyakorlatok szervezésére és vezetésére. A kijelölt testvérek gyakran úton vannak Magyarországon, Erdélyben. Mennek, ahová hívják őket, hogy megmutassák, továbbadják a keresztény hivatás életértékét.

1990-ben megnyitottuk könyv-, papír-, kegytárgyüzletünket Kecskeméten. Feladata a katolikus sajtó terjesztése, könyvkiadás és ezeken keresztül közvetlen találkozás az

emberekkel. Az üzlet jogutóda az 1948-ban államosított, megszüntetett Korda Rt.-nek amely Társaságunk apostoli küldetésének első és legtermékenyebb intézményes munkája volt.

1991 tavaszán megnyitottuk zárandokházunkat az ausztriai Mariazell-ben, ahol emeletes ágyakon 40–45, elsősorban magyar zárandokot tudunk elhelyezni, ezzel is szolgálva magyar népünket.

Ugyanekkor készült el tanulmányi házunk is Kecskeméten. A próbaidős tanulmányi ház feladata, hogy megfelelő képzést és nevelést kapjanak azok, akiket Isten kegyelme meghívott és hozzánk irányított, hogy bele tudjanak illeszkedni, részt tudjanak venni Társaságunk Istennek szentelt apostoli életében és hogy "alkalmasak legyenek majd megvalósítani azt a munkát, ami a miénk" – mondja P. Bíró.

Sokszor, nagyon sokszor helyeztük közösségünket, Társaságunk egészét az Úr színe elé hangos és néma könyörgessel: "Ha kegyelmet találtunk Nálad, járj velünk!" A gondviselő jó Isten irgalmas szeretetében jelt küldött, megerősítést: 1989 december 21-én megkaptuk az örömhírt: a Szerzeteskongregáció Társaságunkat pápai joggal felvette az Apostoli Élet Társaságai közé Jézus Szíve Társasága névvel és jóváhagyta és megerősítette alkotmányunkat.

Legyen hála mindezért az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek!

"Jövőbe nézés" – Építeni a jövőt – de hogyan?

1991-ben, a hálaadás évében, Társaságunk születésének 70. évfordulóján vágyakozással fordulunk a jövő felé, a még nagyobb kegyelem felé. Általános előljárónk biztatásával kezdem el a jövőbe nézést.

Istenem, miben és hogyan segíteni a jobb, a több jövő felé?

Pál szavaival: "Testvérek, felejem, ami mögöttem van, s az előttem lévő után rugaszkodom. Futok a kitűzött cél felé, annak a hivatásnak szolgálatára, amelyre Isten felülről hívott meg Krisztus Jézus által." (Fil 3,13-14)

S élni kezdtek bennem a szavak. Igen – építeni a jövőt annyit jelent, mint újjászületni, újrakezdeni, résztvenni "egy sorban és egy sorsban" a magyar nép, a magyar egyház országépítésében, Jézus Szíve országa újjáépítésében, amely a szeretet, a szociális igazságosság uralma az emberek szívében, a családokban, a társadalomban.

Alapítónk szavai is sürgettek: "Tanítsák meg az embereket példával, szóval és írásban arra, hogyan lehet a teremtett világot úgy használni, hogy az előbbre vigye a földi haladást és megdicsőítse Istent ... Segítsék az embereket minden szükségükben, legyen az anyagi, kulturális, társadalmi vagy lelki".

"Korszerű munkát fognak végezni, ha a családok reformjára vonatkozó munkát különösen sajátjukká teszik és ezen irányban dolgoznak is.... Munkaprogramjukba teljes mértékben vegyék fel a családok ügyét. ... A szociális cél lelke, iránya az emberért, a családjáért van, az egyes, az összes családokért, a hazáért."

II. János Pál pápa is hangsúlyozza: "Az egyház tudatában van annak, hogy a házasság és a család az emberi nem legdrágább értékeinek egyike... Az emberiség jövője a család által valósul meg ... Az egyház sürgető és égető feladatnak tekinti, hogy védje a családot és így hozzájáruljon a társadalom és Isten népe megújulásához."

"...és fellobbant a láng egy sötét csillagtalan éjszakán" – állandóan ez az ének muzsikál a szívemben. És Jézussal, mint "egy óriás kitágult szívvel" ölelek át Istent-embert-világot és álmodom: új csodákat látok, amelyek jövőnk építésének alappilléreivé váltak.

Jövőnk építésének alappillérei, gyakorlati síkon szemlélve:

Élőszó apostolsága: lelki központ:

ahol gyermekek, fiatalok, családok, öregek találkozhatnak, együtt lehetnek a keresztény közösség teremtő erejével, konkrét segítségben, közös élettapasztalatra építve.

Ahol különböző programok ráébresztik, segítik a nép kicsinyét és nagyját az élet értékeire minden vonalon, ami a teljes ember életállapotát fejleszti: anyagi, szellemi, lelki haladását.

Ahol világnézeti előadások, kurzusok, családi napok, szakmai továbbképző tanfolyamok, lelki gyakorlatok az örök evangélium fényében mutatják meg, hogy az ember nemcsak jólétre, hanem többre vágyik, Isten létében való részesedésre hivatott, Krisztus által, vele és benne.

Sajtó-apostolság: Korda:

a technika új eszközeivel bővítve: video- magno-, vetített képekkel, hogy emberközelségbe hozza az élő szót.

Jelenlét apostolsága:

Istennek szentelt élet a világban. Alapítónk a világi dimenziót a Társaság sajátos életformájának nevezi. Hozzá tartozik az is, hogy Társaságunk tagjai lehetnek együttlakók közös életben, intézményes munkában és otthonukban élők egyedi foglalkozásban.

Sajátosságunk még az is – mondja P. Bíró 1921-ben, hogy nincsen sajátos megkülönböztetett helyünk Isten or-

szágában.: "Legyenek 100%-os katolikusok. A népleány felszívódik a keresztény katolikus anyaszentegyházban Jézus Krisztusért és az Ő népéért". Egyszerűen kereszténynek lenni – ez a hivatásunk.

Ha az idők jelében, a ma egyházában, a mai világban szemléljük Társaságunkban a világi dimenziót és otthonlakó tagjaink személyes és közösségi hivatását, küldetését, jobban megértjük P. Bíró prófétai jövőbe nézését. Azt akarta, hogy Társaságunk tevékenységét ne csak néhány településhez és intézményes munkához kösse, hanem szélesebb körben, nagyobb távlattal sok helyen legyen jelen: gyárban, irodában, üzletben, iskolában, kórházban – bárhol a világban és tegyen tanúságot az evangéliumról, segítsen másokat a krisztusi életre.

II. János Pál pápa buzdít: "Az evangélium hirdetésének és megélésének közös és egyetlen feladatában az egyházi közösségek a világi hívekkel együtt kapcsolódjanak egymáshoz az eszközök és erők együttes alkalmazásában és vegyenek részt az egyház küldetésében, Jézus Krisztus megváltói művének folytatásában. Legyenek só és világosság a világban". (Christifideles laici).

Ugyanezért törekszik Társaságunk a hozzá lazább kötélekkel kötött munkatársi gárda: férfiak, nők, idősebbek, fiatalok megszervezésére, akik meghosszabított karként a Társaság szellemében és céljáért dolgoznak ott, ahová az elkötelezett tagok nem juthatnak el.

A női hivatás feltárul az idők jeleiben

Legyünk só és világosság a világban, a nő hivatásának és küldetésének misztériumában! A nő a rábízott feladat tudatában tud erős lenni, önátadó szeretettel életet adni.

"Közeledik az óra, sőt az óra már itt is van, amelyben a nő hivatása teljesen feltárul; az óra, amelyben a nő a

társadalomban eddig soha el nem ért befolyásra, kisugárzásra tesz szert. ... Az evangélium szellemétől áthatott nők hatékonyan segíthetnek, hogy az emberiség a széthullást elkerülje." (II. János Pál: (Mulieris dignitatem).

P. Bíró már az 1910-es években felismerte, hirdette, hogy a nő sokra képes, sokat tehet Isten országáért a családban, a társadalomban, az egyházi életben, a népszolgálatában. Hivatkozott a történelem nagyasszonyaira, a szent nőkre, saját édesanyjára, és Máriára, az Úr Jézus édesanyjára. Megmutatta, hogy a Teremtő, a Megváltó Isten mit bízott a nőre. Ezzel a meggyőződéssel, a nőbe vetett hitével védte ki P. Bíró környezetének lekicsinyítő kritikáját, hogy nőkkel akarja megvalósítani nagy eszméit s kezdte megvalósítani 12 nővel a Társaságot.

Élőszó, sajtó, jelenlét apostolsága egymást segítik közösségünk tevékenységében. "A konkrét segítségben kell élettapasztalatra szert tenni és a megtapasztalt egyedi bajból kell az általánosabb összefüggések iránt fogékonnyá válni" és a keresztény közösség teremtető erejével építeni a jövőt.

Lehetséges a magyar nép, a magyar egyház újjászületése? Lehetséges az új élet csodája?

Minden lehetséges annak, aki hisz- mondja Jézus (Mk 9,24). Igen tudjuk – de az aratnivaló sok, a munkás kevés... Kérjétek, hittel, bizalommal kérjétek az aratás Urát, küldjön munkásokat, friss fiatal erőket, új tagokat! Bízatok a Gondviselésben. Isten a kövekből is tud hivatásokat teremteni! Kevés emberrel is lehet nagy dolgokat alkotni!

P. Bíró Jézus Szívére mutat: E jelben győzni fogtok!

Alapító Atyánkkal és közösségünk minden egyes tagjával hála, szeretet, vágyódás uralja szívünket, hogy a múlt

aranytőkéjét, a jelen aprópénzére váltva építsük a jövőt, az Isten-ember-világ harmóniáját, egységét igazságban, szeretetben a még nagyobb kegyelem, a beteljesedés felé.

Lelkünk legmélyéből tör fel a könyörgés a remény Istenéhez:

"Jöjj el Szentlélek Isten, újítsd meg korunkban csodáidat, mint új Pünkösdöt!" (XXIII János pápa)

Reménység Istene, Te légy a fény sötétségünkben, Te légy az erő gyöngeségünkben! Te légy a szeretet tüze, mely sürget egészet adni és egészet élni. Jöjj el, igazság és remény Lelke!

Igen, remélünk, mert hisszük, hogy a Szentlélek működik az egyházban és a világban. Ő a teremtető Szellem, aki minden reggel új szabadságot, örömet és bizalmat hoz azoknak, akik befogadják.

"A remény nem álmodozás. Ellenkezőleg: eszköz, hogy álmunkat valóra váltsuk. Boldogok, akik álmodni mernek, s álmukért kemény pénzzel fizetnek, hogy testet öltson az emberek életében." (L. J. Suenens)

